

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหารายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว และการกำหนดนิยามรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว สำหรับประเทศไทย มีขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ และเพื่อกำหนดนิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในรายการโทรทัศน์ช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว ได้แก่ นักวิชาการ นักวิชาชีพ ผู้กำกับดูแล ผู้ประกอบการรายการ ผู้ทำงานด้านสื่อสำหรับเด็ก ตลอดจนผู้ชมที่เป็นเด็ก เยาวชน และพ่อแม่ ผู้ปกครอง รวม 49 คน และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านจิตวิทยาเด็ก และสื่อสำหรับเด็ก อีกจำนวน 5 คน

จากการวิจัยพบว่า นักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือผู้ชม ต่างมองไปในลักษณะใกล้เคียงกันว่า ต้องการให้รูปแบบและเนื้อหาของรายการเด็ก และเยาวชนนั้น เป็นรายการที่เหมาะสมตามช่วงวัย สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก ที่สำคัญต้องสนุกสนาน เพลิดเพลิน แต่แฝงไปด้วยสาระและเนื้อหาที่ปลอดภัย ไม่รุนแรง หรือหยาบคาย ส่วนรูปแบบและเนื้อหาของรายการครอบครัวต้องเป็นรายการที่สมาชิกในครอบครัวทุกคนรับชมร่วมกันได้ และต้องสร้างความรัก ความผูกพันร่วมกันในครอบครัวให้เกิดขึ้น จึงจะเป็นรายการที่พึงประสงค์ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

ในช่วงที่ผ่านมามีการกำกับดูแลได้มีการให้ค่านิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว เข้าไว้ด้วยกันทั้งหมด แต่ในมุมมองของนักวิชาการ นักวิชาชีพ ตลอดจนพ่อแม่ผู้ปกครอง ต่างก็ให้ความเห็นว่ นิยามที่องค์กรกำกับดูแลให้นั้นครอบคลุมกว้างมาก จึงเห็นว่าควรแยกนิยามรายการเด็ก และเยาวชน ออกมาจากนิยามรายการครอบครัว โดยนักวิชาการส่วนหนึ่งให้มุมมองว่านิยามรายการเด็ก และเยาวชน ควรแยกเป็นนิยามตามวัย 3 วัย คือ ปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น เพราะทั้ง 3 วัย มีความสนใจ และทักษะตามช่วงวัยที่แตกต่างกัน

ดังนั้น การให้ค่านิยามรายการแต่ละประเภทนั้น ต้องให้ค่านิยามตามช่วงวัยอย่างชัดเจน เพราะทั้งรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ต่างก็มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเพื่อการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งต้องให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ผลิตรายการ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ผู้ทำงานด้านเด็ก รวมไปถึงเด็ก และพ่อแม่ ผู้ปกครอง

ดังนั้น จากการประมวลข้อมูลของผู้มีส่วนได้เสีย และศึกษาจากแนวทางจากต่างประเทศ จึงได้ผลสรุปว่า **รายการสำหรับเด็กโดยทั่วไป** คือรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นไปตามพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยใช้ภาษาสุภาพ ไม่หยาบคาย ไม่เสนอเรื่องเพศและความรุนแรงที่ไม่เหมาะสม ผ่านรูปแบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเคารพสิทธิเด็ก โดยเด็กสามารถรับชม/รับฟังเพียงลำพังได้

ส่วน**รายการครอบครัว** คือ รายการที่ผลิตขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และปลอดภัย เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ให้สมาชิกทุกคนเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองตั้งแต่ช่วงเริ่มตั้งครอบครัวไปตลอดทุกช่วงตามพัฒนาการของครอบครัว ส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว และสอดแทรกเนื้อหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้สมาชิกเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้ใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวอย่างสร้างสรรค์

สารบัญ

1	บทที่ 1 ที่มาและความสำคัญ	4
	หลักการและเหตุผล	4
	วัตถุประสงค์	8
	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	9
	ขอบเขตการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย	9
	นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	9
2	บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	10
	สภาพการณ์การกำกับดูแลรายการเด็กและครอบครัวในต่างประเทศ	10
	ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก	29
	แนวคิดเรื่องรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็ก	45
	สภาพการณ์รายการเด็กในประเทศไทย	51
3	บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	65
4	บทที่ 4 สรุปผลการวิจัย	68
	การสนทนากลุ่ม รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	72
	การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง ที่ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว	77
5	บทที่ 5 อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	88
	รายการเด็ก และเยาวชน	88
	รายการครอบครัว	97
	ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ	104
	ข้อเสนอแนะต่อองค์กรกำกับดูแล	104
	ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ผลิตสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว	105
	ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริโภค	105
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	106
6	รายการอ้างอิง	107

บทที่ 1 ที่มาและความสำคัญ

หลักการและเหตุผล

จากการถือกำเนิดขึ้นของรายการโทรทัศน์ระบบดิจิทัลช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในท่ามกลางรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลที่ในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 27 ช่อง โดยเป็นช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว 3 ช่อง ได้แก่ ช่อง 3 Family ช่อง MCOT Family และช่อง LOCA โดยทั้งสามช่องดังกล่าวได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2557 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการประมูลคลื่นความถี่เพื่อให้บริการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ประเภทบริการทางธุรกิจระดับชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการประมูลคลื่นความถี่ ตลอดจนเงื่อนไขอื่นที่จำเป็นในการขอรับใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ดังกล่าวเพื่อประกอบกิจการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ประเภทบริการทางธุรกิจระดับชาติ

นิยามในการประกอบกิจการช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็นไปตามภาคผนวก ก ที่แนบท้ายประกาศฉบับดังกล่าว โดย “หมวดหมู่เด็ก เยาวชน และครอบครัว” หมายความว่า การให้บริการโทรทัศน์ที่นำเสนอรายการส่งเสริมการเรียนรู้ การศึกษาในวิทยาการสาขาต่าง ๆ รวมถึงรายการสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชน หรือส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด โดยที่เนื้อหาของรายการและเวลาออกอากาศรายการจะต้องมีความปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน และต้องไม่มีเนื้อหาที่แสดงออกถึงความรุนแรง ผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย หรือใช้ภาษาที่หยาบคาย และคำนึงถึงความเท่าเทียมและโอกาสของเด็กและเยาวชนทุกกลุ่มในสังคม รวมทั้งเป็นไปตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผังรายการ เนื้อหารายการ สำหรับการให้บริการโทรทัศน์ที่คณะกรรมการกำหนด และไม่ขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อให้บริการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลทางธุรกิจระดับชาติ ในหมวดหมู่เด็ก เยาวชน และครอบครัว มีจำนวนทั้งสิ้นสามใบอนุญาต ซึ่งเป็นการให้บริการแบบความคมชัดปกติ ตามมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด

สอดคล้องกับผลการประชุมของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) ในครั้งที่ 12/2556 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2556 ได้กำหนดนิยามช่องเด็ก เยาวชนและครอบครัว ไว้ดังนี้

“ช่องรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว หมายถึง ช่องรายการประเภทกิจการทางธุรกิจที่เน้นการนำเสนอรายการส่งเสริมการเรียนรู้ การศึกษาในวิทยาการสาขาต่างๆ รวมถึง รายการบันเทิงและรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชน หรือส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว โดยที่เนื้อหาของรายการและเวลาออกอากาศรายการจะต้องมีความปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่มีเนื้อหาที่แสดงออกถึงความรุนแรง ผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย หรือใช้ภาษาที่หยาบคาย

ทั้งนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ที่ กสทช.กำหนด และไม่ขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”

หากแต่เมื่อมีการดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง มีเดียมอนิเตอร์ ได้ทำการศึกษาดังและเนื้อหารายการทีวีดิจิทัล ช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว 3 สถานี ได้แก่ 1) ช่อง 3 Family 2) MCOT Family และ 3) Loca ระหว่างวันที่ 5-12 มิถุนายน 2557 พบว่า ทุกช่องมีการจัดเรต “ท”มากที่สุด ไม่พบเรต “ป” ในทุกช่อง (“ป” เนื้อหาเหมาะสำหรับเด็กปฐมวัย 3-5 ปี) ส่วนเรต “ด” พบน้อยมาก (“ด” เนื้อหาเหมาะสำหรับเด็กวัย 6-12 ปี) ผลการศึกษาค้างครั้งนี้ ไม่ต่างจากผลการศึกษาฟรีทีวี 6 ช่อง (3, 5, 7, 9, 11 และ TITV) เมื่อปี 2550

นอกจากนี้ จากการศึกษาของโครงการมีเดียมอนิเตอร์ ยังพบว่าโทรทัศน์ทั้ง 3 ช่อง ไม่มีการนำเสนอเนื้อหาสำหรับเด็กปฐมวัย (3-5ปี) หรือ ไม่มีเรต ป+3 และมีเนื้อหาสำหรับเด็กวัย 6-12 ปี หรือเรต ด+6 ในจำนวนที่น้อยมาก โดยรายการส่วนใหญ่จัดเรต “ท” คือ ชมได้ทุกวัย ทั้งยังมีเนื้อหาไม่เหมาะสมสำหรับเด็กในด้าน เพศ ภาษา ความรุนแรง แม้มีประกาศ กสทช. จะระบุว่า “..ต้องไม่มีเนื้อหาความรุนแรง ผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย หรือใช้ภาษาหยาบคาย ..” การศึกษา ทีวีช่องเด็ก ทั้ง 3 ช่อง ครั้งนี้ มีเดียมอนิเตอร์ ยังพบเนื้อหาเกี่ยวกับ การพนัน เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลกิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมของประเทศอังกฤษ หรือ Ofcom ระบุให้สื่อระมัดระวังในการนำเสนอเนื้อหาต่อไปในรายการที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้ชมอายุต่ำกว่า 18 ปี คือ การพนัน เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความเชื่อเรื่องผี/เรื่องเหนือจริง อาชญากรรม และให้คำนึงถึงสวัสดิภาพร่างกายและศักดิ์ศรีของผู้ร่วมรายการที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งข้อกำหนดของ Ofcom ที่กล่าวมานี้ ไม่มีการระบุในประกาศหรือระเบียบของ กสทช. จากการวิเคราะห์ ตามเกณฑ์ของ กสทช. และ .Ofcom พบเนื้อหาไม่เหมาะสมในทีวีดิจิทัลช่องสำหรับเด็ก เยาวชน ครอบครัว ทั้ง ช่อง 3 ดังนี้

ช่อง 3Family พบ ะสมในเรื่องการรายการ (รายการ ภ.แพนด้า ชูปเปอร์ฮีโร่) ที่มีเนื้อหาไม่เหม 1 พนัน ได้แก่ ฉากตัวละครชายนั่งล้อมวงเล่นไพ่โดยซูมให้เห็นอย่างชัดเจน และไม่แสดงค่าเตนนน ช่องMCOT Family พบเนื้อหาไม่เหมาะสมในเรื่องเพศมากที่สุด คือ รายการ 7รองลงมาคือ ความรุนแรง พบ ใหญ่ตบหน้าเด็กก่อนจะให้ข้อคิดแลกรายการ เช่น เนื้อหาเพลงช้อยที่สื่อเรื่องเพศ ตัวการ์ตูนผู้ใ 5 เตือนสติ ช่องLoca พบเนื้อหาไม่เหมาะสมในเรื่องเพศมากที่สุด คือ รายการ รองลงมาคือ การใช้ภาษา 3 และการปรากฏภาพเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบ 1 รายการ เช่น มิวสิควิดีโอเสนอภาพตัวละครหญิงสวมเครื่องแต่งกายน้อยชิ้น มีฉากตัวละครถือแก้วเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และในรายการละครมีตัวละครชายใช้สรรพนามเรียกตัวละครหญิงว่า “มึง”

กสทช. สุกัญญา กลางณรงค์ ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมต่อผลการวิจัยดังกล่าวด้วยว่า ในการกำหนดผังและเนื้อหารายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว สถานีควรปรึกษาร่วมกับนักจิตวิทยาพัฒนาการ เพื่อให้รายการมีลักษณะตามข้อกำหนดในใบอนุญาต ที่ระบุว่า “...ต้องมีเนื้อหาส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก และเยาวชน ทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว...” ขณะเดียวกันต้องผลิตรายการให้มีคุณภาพ ด้วยความระมัดระวัง เช่น เนื้อหาของวัยรุ่นก็ต้องคำนึงว่าอาจมีกลุ่มเด็กเข้าไปดูด้วย การ์ตูนทุกเรื่องไม่ใช่เหมาะสำหรับเด็กเสมอไป ต้องดูที่เนื้อหาด้วย และฝากให้ระมัดระวังการนำเสนอโฆษณาอาหารและเครื่องดื่มในรายการสำหรับเด็กด้วย

นอกจากนี้ จากการสำรวจตามอัธยาศัยและบันทึกข้อมูลที่พบเห็นลงในเครื่องมือระหว่างเดือน ตุลาคม - พฤศจิกายน 2557 โดยสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และเครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ ที่ได้ดำเนินการสำรวจรายการโทรทัศน์ช่องเด็ก เยาวชนและครอบครัวบนทีวีดิจิทัล พบว่าเนื้อหารายการโทรทัศน์ช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวบนทีวีดิจิทัล ของ 3 สถานี พบว่าช่อง 3 Family จำนวน 66 รายการ มีรายการที่จัดเรตก่อนออกอากาศ 57 รายการ และไม่จัดเรต 9 รายการ MCOT Family 62 รายการ จัดเรต 58 รายการ ไม่จัดเรต 4 รายการ และ LOCA 47 รายการ จัดเรต 22 รายการ ไม่จัดเรต 25 รายการ โดย ช่อง 3 Family และ MCOT Family มีการจัดเรต "ท" มากที่สุด ส่วน LOCA พบว่ารายการไม่จัดเรตมากที่สุดและเป็นช่องที่จัดเรตเนื้อหารายการไม่ตรงกับเกณฑ์มากที่สุด

นอกจากนั้น เมื่อวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและเนื้อหารายการตามทฤษฎี+6-3 โดยพิจารณาประเด็นการส่งเสริม หรือบวก 6 ด้าน คือ ด้านระบบคิด ด้านวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม ทักษะการใช้ชีวิต การยอมรับความแตกต่างและหลากหลาย และด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ส่วนลบ 3 ด้านไม่เหมาะสมในเรื่องพฤติกรรม ได้แก่ ความรุนแรง เพศ และภาษา พบว่า ช่อง 3 Family และ MCOT Family จะมุ่งเน้นการส่งเสริมด้านทักษะการใช้ชีวิตมากที่สุด รองลงมาส่งเสริมด้านวิชาการ และระบบความคิด คุณธรรมจริยธรรมการยอมรับความแตกต่างและหลากหลาย และส่งเสริมความสัมพันธ์ ตามลำดับ ขณะที่ LOCA มุ่งส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม รองลงมาเรื่องระบบคิด วิชาการ การยอมรับความแตกต่างและหลากหลาย ทักษะการใช้ชีวิต และสัมพันธภาพในครอบครัว ตามลำดับ

ทั้งนี้ สถานีโทรทัศน์ ทั้ง 3 ช่อง มีรายการสำหรับกลุ่มผู้ชมอายุ 3-5ปี (ป3+) น้อยมากหรือแทบจะไม่มี มีเพียงของช่อง 3 Family 1 รายการ ส่วนรายการสำหรับกลุ่มผู้ชมอายุ 6-12 ปี (ด6+) ช่อง Family มี 9 รายการ MCOT Family มี 14 รายการ และ LOCA มี 14 รายการ และจะมีการดำเนินการสำรวจอีก 3 ครั้ง เพื่อให้ได้สัดส่วนรายการโทรทัศน์ช่องเด็กที่เหมาะสม

เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2558 (ตรวจสอบอีกครั้ง) เครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ เปิดเผยผลสำรวจ 3 ช่องทีวีดิจิทัลประเภทรายการเด็กและครอบครัว อีกครั้ง โดยพบว่ายังมีเนื้อหาไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย และส่วนใหญ่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดสรรช่องรายการประเภทเด็กและครอบครัวของ กสทช. เพราะยังพบว่าเป็นรายการสำหรับกลุ่มผู้ชมทั่วไปมากที่สุดทั้ง 3 ช่อง และยังมีสัดส่วนรายการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามเป้าหมายจำนวนน้อย โดยแต่ละช่องมีรายการเพื่อวัยเด็กช่องละ 1-2 รายการเท่านั้น โดยเฉพาะรายการสำหรับเด็กปฐมวัยจะพบน้อยมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนรายการทั้งหมด

นางสาวสุวิญญา กลางณรงค์ กสทช.และคณะกรรมการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์(กสท.) กล่าวว่า ช่องทีวีดิจิทัลประเภทรายการเด็กและครอบครัวทั้ง 3 ช่องยังมีเนื้อหาเชิงครอบครัวมากกว่าเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก และยังมีสัดส่วนเนื้อหาการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านต่างๆ แก่เด็กน้อยมาก ซึ่ง กสทช.ได้ติดตามและอยู่ระหว่างพิจารณาผังรายการทั้ง 3 ช่องเป็นไปตามเป้าหมายของช่องรายการเด็กและครอบครัว รวมถึงหารือกับผู้ประกอบการทั้ง 3 ช่องเพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับช่องต่อไป

ทั้งนี้ พบการสำรวจความนิยมผู้ชมโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลในภาพรวมล่าสุด ที่ช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว 2 ช่องที่เหลืออยู่ คือ ช่อง 3 Family และช่อง MCOT Family ยังไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร ส่วนช่อง LOCA ได้หยุดออกอากาศไปแล้ว ซึ่งการสำรวจล่าสุดในภูมิภาคพันธ์ 2559 ปรากฏความนิยมของทั้ง 2 ช่อง อยู่ในลำดับที่ 11 และ 23 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1.1

nielsen TV RATING: NATIONWIDE(15+)(6-24:00)(1-29)Feb'59

Ranking	Channel	AVR.Rating	Ranking	Channel	AVR.Rating
1		3.099	14	NOW	0.114
2		2.793	15	GMM 25	0.096
3		1.154	16	PPTV HD	0.095
4		0.660	17		0.081
5		0.598	18	new tv	0.074
6		0.452	19		0.073
7		0.297	20		0.069
8		0.237	21	TNN 24	0.054
9	โมริ TV	0.211	22	NBT	0.047
10	true4U	0.163	23	MCOT Family	0.030
11		0.157	23		0.030
12		0.118	25	VOICE TV	0.027
12		0.118	Boomerang=0.378, M-Channel=0.183		

จะเห็นได้ว่า จากผลการสำรวจเนื้อหารายการ และผลการสำรวจความนิยมของรายการช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวทั้งสองช่องดังกล่าว ยังพบปัญหาความไม่เหมาะสม และการไม่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้ชมเป็นอย่างมาก ดังนั้น เพื่อให้เห็นความชัดเจนและได้ข้อมูลที่สามารถนำมาพัฒนาเพื่อให้เป็นโทรทัศน์ช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะให้มีการดำเนินการศึกษาข้อมูล และความเห็นของผู้เกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่างๆ อันได้แก่ ผู้ชมทั่วไปซึ่งเป็นเด็ก เยาวชน และพ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนนักวิชาการ นักวิชาชีพสื่อ ผู้ประกอบการรายการเด็กและเยาวชน และผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก ตลอดจนนักจิตวิทยาและจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น เพื่อนำมาสร้างรูปแบบและเนื้อหารายการที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดนิยามที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับรายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการกำกับดูแลขององค์กรกำกับดูแลองค์กรวิชาชีพสื่อ ภาคประชาชน ตลอดจนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์
2. เพื่อกำหนดนิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่เหมาะสมกับประเทศไทย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบรายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่สนองต่อความต้องการของผู้ชมเป้าหมาย
2. ได้เนื้อหารายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่สนองต่อความต้องการของผู้ชมเป้าหมาย
3. ได้นิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำกับดูแลช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวได้
4. ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว

ขอบเขตการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

- ศึกษา รูปแบบและเนื้อหา รายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- ศึกษาแนวทางในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา รายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวจากต่างประเทศ
- จัดการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย 4 ครั้งๆ จำนวนรวม 49 คน และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ประกอบการรายการเด็กและผู้ทำงานด้านเด็ก 4 คน โดยผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ นักวิชาชีพ นักวิชาการ ผู้ทำงานด้านสื่อเด็ก ผู้ชม ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน
- นำข้อสรุปที่ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 1 คณะ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยจิตแพทย์เด็กและครอบครัว จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น นักวิชาชีพด้านรายการเด็ก และนักวิชาการด้านสื่อ โดยมีประสบการณ์ด้านสื่อ/ด้านเด็ก 15 ปีขึ้นไป เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ
- ระยะเวลาในการวิจัย คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 58 ถึง มี.ค. 59 รวมระยะเวลา 11 เดือน

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบรายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว หมายถึง เทคนิค และวิธีการในการนำเสนอชุดข้อมูลต่างๆ สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ผ่านสื่อโทรทัศน์

เนื้อหา รายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว หมายถึง ชุดข้อมูลที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์กับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่นำเสนอด้วยเทคนิค และวิธีการต่างๆ ผ่านสื่อโทรทัศน์

นิยามรายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว หมายถึง คำจำกัดความที่บ่งบอกคุณลักษณะของรูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมของการนำเสนอชุดข้อมูลสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ผ่านสื่อโทรทัศน์

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

1. สภาพการณ์การกำกับดูแลรายการเด็กและครอบครัวในต่างประเทศ
2. กรอบทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก

3. สภาพการณ์รายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวในประเทศไทย

1. สภาพการณ์การกำกับดูแลรายการเด็กและครอบครัวในต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา

สหรัฐฯ วางแนวทางในการควบคุมรายการเพื่อเด็กและเยาวชน ตลอดจนรายการเพื่อครอบครัวเอาไว้ใน 2 แนวทางใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. การควบคุมโดยตรง ด้วยการออกกฎเกณฑ์ในการควบคุม เพื่อให้เกิดการผลิตรายการสำหรับเด็กและเยาวชนโดยตรง โดยการกำหนดเนื้อหาของรายการ และการกำหนดข้อความ เนื้อหา /ระยะเวลาในการแพร่ภาพโฆษณาในรายการ
2. การควบคุมทั่วไป ผ่านการกำหนดเรตติ้งของรายการประเภทต่าง ๆ ให้มีการออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาที่ถูกต้องเหมาะสมกับผู้ชมในช่วงวัยต่าง ๆ ในช่วงเวลาออกอากาศที่เหมาะสมสอดคล้องกับผู้ชมในแต่ละวัย

1. การควบคุมโดยตรง อาจแบ่งได้เป็น

การกำหนดเนื้อหา

สืบเนื่องจากข้อมูลการศึกษาวิจัยในสหรัฐอเมริกาพบว่าเด็ก ๆ ในสหรัฐฯ ใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 3 ชม. ต่อวันในการดูโทรทัศน์ ซึ่งสื่อชนิดนี้มีศักยภาพสูงในการกำหนดพัฒนาการของเด็ก ๆ ดังนั้น รัฐสภาของสหรัฐฯ จึงเห็นว่าโทรทัศน์ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ที่มีโฆษณา หรือไม่มีโฆษณา มีพันธะหน้าที่ที่จะต้องเสนอรายการเพื่อการศึกษาหรือข้อมูลข่าวสารที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ รวมถึงผู้ประกอบการกิจการโทรทัศน์ที่ได้รับใบอนุญาต ผู้ประกอบการเคเบิล และโทรทัศน์ดาวเทียม ซึ่งต้องดำเนินการดังกล่าวด้วย อีกทั้ง ยังมี การกำหนดกรอบ ระยะเวลาในการเผยแพร่โฆษณาในช่วงรายการเด็ก และเยาวชนนั้น ๆ อีกด้วย

ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1990 รัฐสภาสหรัฐฯ จึงได้ออกกฎหมาย Children Television Act (CTA) ขึ้น เพื่อให้เกิดการเพิ่มระยะเวลาในการออกอากาศรายการเพื่อการศึกษาและข้อมูลข่าวสารของเด็กและเยาวชนในโทรทัศน์ โดยกำหนดให้บรรจुरายการแนวนั้นเข้าไปในผังรายการทั้งหมดของโทรทัศน์ช่องนั้น ๆ ทั้งนี้ ต้องมีรายการที่ได้รับการออกแบบมาเป็นการเฉพาะเพื่อที่จะสนองต่อความต้องการนี้ (Core Programming) ซึ่งเป็นการควบคุมที่ควบคู่ไปกับการกำหนดระยะเวลาของช่วงโฆษณา ในช่วงรายการสำหรับเด็กและเยาวชน

เมื่อเป็นเช่นนั้น The Federal Communications Commission (FCC) จึงได้รับเอาหลักการของ รัฐสภาสหรัฐฯ มาปรับใช้ โดยการออกข้อกำหนด และได้วางแนวทางให้สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ปฏิบัติตาม บทบัญญัติของกฎหมาย โดยกำหนดให้สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ต้อง

1. ออกอากาศ Core Program ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง
2. ระบุว่ารายการดังกล่าวเป็น Core Program โดยมีสัญลักษณ์ “ E/I” ตลอดรายการ และ
3. ให้ข้อมูลพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้บริโภคต่าง ๆ เกี่ยวกับรายการ Core Program เป็นการล่วงหน้า พร้อมทั้งระบุเวลาออกอากาศของรายการนั้น ๆ

รายการ Core Program

รายการ Core Program คือ รายการที่ได้รับการออกแบบมาโดยเฉพาะ เพื่อสนองต่อความต้องการในด้านการศึกษา และการให้ข้อมูลข่าวสารของเด็กและเยาวชน ซึ่งมีอายุ 16 ปี และต่ำกว่า 16 ปี ซึ่งเนื้อหาของข้อมูลเหล่านี้ต้องครอบคลุมถึงการสร้างสติปัญญา สร้างกระบวนการรับรู้ เรียนรู้ และกระบวนการคิด หรือการเข้าสังคม หรือการควบคุมอารมณ์ของเด็ก และเยาวชน

นอกจากนั้น Core Program จะต้องมีเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

1. เป็นรายการที่จะต้องออกแบบมาเพื่อสนองต่อความต้องการของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ
2. มีความยาวของรายการไม่ต่ำกว่ารายการละ 30 นาที
3. จะต้องออกอากาศในระหว่างช่วงเวลา 7 โมงเช้า ถึง 4 ทุ่ม
4. จะต้องอยู่ในผังรายการตรงตามเวลาเดิมในทุกสัปดาห์
5. จะต้องระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างการเรียนรู้ และให้ข้อมูลข่าวสารแก่เด็กและเยาวชน โดยต้องแสดงสัญลักษณ์ E/I ไว้บนหน้าจอโทรทัศน์ตลอดรายการ

วัตถุประสงค์หลักของ FCC ในการออกข้อกำหนดดังกล่าวนี้ คือ เพื่อเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและบรรดาสมาชิกในสังคมเกี่ยวกับรายการเพื่อเด็ก และเยาวชน ทั้งนี้ ด้วยหวังว่าข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ จะเป็นตัวช่วยให้พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถแนะนำบุตรหลานในการรับชมรายการโทรทัศน์ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมต่อ สื่อสาร การแสดงความคิดเห็นระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับสถานีโทรทัศน์ เพื่อสะท้อนความเห็นเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ ภายใต้บทบัญญัติของกม. CTA

นอกจากนั้น FCC ยังกำหนดให้สถานีโทรทัศน์เพื่อการพาณิชย์ทุกแห่ง ต้องทำรายงานส่งให้ FCC ทุก ๆ ไตรมาส เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับรายการเด็กและเยาวชน (Core Program) และความพยายามเพิ่มเติมอื่น ๆ ของสถานี ในการผลิตรายการเพื่อเด็ก และเยาวชน ซึ่งรายงานนี้จะต้องเผยแพร่ให้ประชาชนชนเข้าถึง และรับทราบได้ด้วย

โฆษณา

FCC กำหนดระยะเวลาให้มีการออกอากาศโฆษณาในระหว่างที่มีการออกอากาศรายการเด็กและเยาวชนได้ ในระยะเวลาไม่เกิน 10.5 นาทีต่อชั่วโมง ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ และไม่เกิน 12 นาทีต่อชั่วโมง ในช่วงวันธรรมดา ซึ่งข้อกำหนดนี้มีผลต่อสถานีโทรทัศน์ ผู้ให้บริการเคเบิลโทรทัศน์ และผู้ให้บริการโทรทัศน์ดาวเทียมทุกช่อง ซึ่งอัตราที่กำหนดนี้จะคำนวณเป็นสัดส่วนที่ลดทอนลงมาในกรณีที่เป็นรายการที่สั้นกว่า 1 ชั่วโมง ซึ่งรายการที่มีการกำหนดระยะเวลาการโฆษณาเริ่มมาจากการควบคุมการโฆษณาในรายการที่ผลิตขึ้นมาโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 12 ปี

ในการขอต่ออายุใบอนุญาตการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ สถานีโทรทัศน์เพื่อการพาณิชย์จะต้องแนบหลักฐานที่ได้รับการยืนยันจากผู้บริโภคว่ารายการของตนนั้นโฆษณาโดยถูกต้อง เป็นไปตามข้อจำกัดในเรื่องการโฆษณาดังกล่าว และหากมีการโฆษณาที่มากกว่าข้อกำหนดนี้ สถานี จะต้องอธิบายเหตุผลของการกระทำดังกล่าวของตน

ข้อจำกัดนี้ไม่ใช่บังคับกับสถานีโทรทัศน์ซึ่งไม่ใช่เพื่อการพาณิชย์ ทั้งนี้เพราะสถานีเหล่านั้นไม่มีโฆษณาเพื่อการค้าอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการเคเบิลโทรทัศน์ และโทรทัศน์ดาวเทียม จะต้องเก็บหลักฐานเพื่อยืนยันการออกอากาศว่าเป็นไปตามที่กฎเกณฑ์นี้กำหนด

นอกจากนั้น FCC ยังกำหนดให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 12 ปีและต่ำกว่า เมื่อ นำเสนอรายการ เนื้อหาของรายการที่นำเสนอจะต้องแยกออกอย่างเด็ดขาดจากโฆษณา ด้วยการถูกคั่นไม่ ีเข้าผูกเป็นเนื้อเดียวกันกับโฆษณาที่มีอยู่ในรายการ เป้าประสงค์ของการกำหนดให้มีการแบ่งแยกอย่าง เด่นชัดนี้ ก็เพื่อปกป้องไม่ให้เด็กและเยาวชน อันเป็นกลุ่มเปราะบาง ซึ่งยังมีความยากลำบากในการ แยกแยะเนื้อหาของเรื่องออกจากโฆษณา จะได้ไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อของโฆษณา ซึ่งหากเนื้อหาของรายการใด ที่ไม่สามารถแยกแยะส่วนของเนื้อหาออกจากส่วนของโฆษณาได้ เนื้อหาส่วนที่เหลือหลังจากการออก โฆษณาชิ้นนั้น จะถือว่าเป็นการออกอากาศการโฆษณาสินค้าทั้งหมด

กฎเกณฑ์ของ FCC ในเรื่องนี้ ยังมีผลในการบังคับใช้ไปถึงการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ ใน ระบบดิจิทัล ทั้งกฎเกณฑ์ในเรื่องระยะเวลาออกอากาศโฆษณา ก็มีการบังคับใช้ด้วยเช่นกัน (กรณีรายการ สำหรับเด็กและเยาวชนอายุตั้งแต่ 12 ปีและต่ำกว่า)

นอกจากนี้ หากในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และเยาวชนอายุตั้งแต่ 12 ปีและต่ำกว่า จะระบุถึง ชื่อเว็บไซต์ใด ๆ ไว้ในรายการ เว็บไซต์เหล่านั้นจะต้องเข้ากฎเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

1. นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่นำเสนอในรายการในระยะเวลาที่เท่า ๆ กันกับที่นำเสนอใน รายการ หรือนำเสนอเนื้อหาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เนื้อหาที่เป็นการโฆษณา
2. ไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพาณิชย์ รวมทั้งไม่ใช่เพื่อเป็น e-commerce หรือการ ประชาสัมพันธ์อื่น ๆ
3. Home page และ menu page อื่น ๆ ต้องระบุอย่างชัดแจ้งว่ามีได้เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในเชิง พาณิชย์ และต้องแยกให้ชัดระหว่างส่วนที่ไม่ได้เป็นการพาณิชย์ กับส่วนที่เป็นการพาณิชย์
4. Page หรือเว็บไซต์ที่ผู้ชมถูกดึงเข้าไปเชื่อมต่อไปจะต้องไม่ใช่ page เพื่อใช้เป็น e-commerce โฆษณา หรือเพื่อการประชาสัมพันธ์สินค้าอื่น ๆ

ข้อห้ามของ FCC อีกประการหนึ่งคือ ข้อห้ามเรื่องการโฆษณา หรือประกาศขายของผู้ดำเนิน รายการโทรทัศน์ หรือตัวแสดงที่มีบทบาทสำคัญที่บ่งชี้ถึงรายการอันเป็นที่มา โดยทำการโฆษณาในระหว่าง หรือเชื่อมต่อการออกอากาศของรายการซึ่งมีบทบาทของตัวแสดงนั้น ๆ ทั้งนี้ข้อจำกัดนี้ยังรวมไปถึงการ ที่พิธีกร หรือตัวแสดงสำคัญจะไปโฆษณาขายสินค้าในเว็บไซต์ ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่เผยแพร่ออกอากาศด้วย

สถานีโทรทัศน์ และเคเบิลโทรทัศน์ถูกห้ามที่จะออกอากาศเว็บไซต์ ในระหว่าง หรือเชื่อมต่อกับ รายการสำหรับเด็กและเยาวชน หาก บนเว็บเพจ ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ใช่เพื่อการพาณิชย์ ที่เกี่ยวข้องกับรายการ หรือตัวแสดงในรายการนั้น ๆ มีสินค้าที่เสนอขาย โดยสินค้านั้น ๆ มีรูปตัวแสดง หรือใช้ตัวแสดงหลักใน รายการในการขายสินค้า ซึ่งกฎเกณฑ์ข้อนี้ใช้บังคับทั้งกับโทรทัศน์แอนะล็อกและดิจิทัล และใช้เฉพาะเมื่อ มีการเผยแพร่ข้อมูลในระหว่างที่ออกอากาศรายการนั้น ๆ หรือเมื่อมิใช่เป็นช่วงเวลาที่ตั้งเป็นช่วงเวลา โฆษณาของรายการนั้น ๆ

2. การควบคุมทั่วไป อาจแยกออกได้เป็น

รายการสำหรับครอบครัว

การออกอากาศรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ในสหรัฐ อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การควบคุมของ FCC และโดย ที่ FCC ถือว่าเด็กและเยาวชนอาจรับชมรายการโทรทัศน์ได้ ภายในช่วงระยะเวลาระหว่าง 7.00 น. ถึง 22.00 น. (ช่วงเวลาเช่นนี้ จะเรียกว่า Safe Harbor) ดังนั้น FCC จึงกำหนด Rating ของรายการที่สามารถ ออกอากาศได้ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ของวันเอาไว้ โดยมีข้อกำหนด ดังนี้

ก) รายการที่เป็นรายการลามก อนาจาร

รายการที่เป็นเรื่อง ลามก อนาจาร ไม่สามารถออกอากาศได้อย่างสิ้นเชิงไม่ว่าจะเป็นในระยะเวลาใดของวันก็ตาม โดยรายการที่ถือว่าเป็นรายการลามก อนาจารนั้น ตามคำพิพากษาของศาลสูง สหรัฐ เห็นว่าเป็นรายการที่มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. บุคคลทั่วไปในสังคม เมื่อใช้มาตรฐานวิจารณ์ญาณของคนทั่วไปในสังคมนั้น ๆ เห็นว่าสื่อชิ้น ใน ภาพรวม เป็นสื่อที่แสดงถึงประโยชน์เพียงเพื่อเรื่องตลก ราคะ และ/หรือเพศสัมพันธ์
2. เนื้อหาของสื่อชิ้นนี้เป็นเนื้อหาที่ผิดกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสังคม
3. เนื้อหาโดยรวมของสื่อชิ้นนั้น ขาดหลักเกณฑ์ทางวรรณกรรม ศิลปกรรม หลักรัฐศาสตร์ และคุณค่าทางวิทยาศาสตร์อย่างสิ้นเชิง

ข) รายการซึ่งมีเนื้อหาที่ “ไม่เหมาะสม” หรือ “หยาบคาย”

FCC กำหนด ว่ารายการที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม หรือหยาบคาย คือ รายการที่ใช้ภาษา หรือเนื้อหา ในเนื้อเรื่องซึ่งชัด หรืออาจอธิบายได้ โดยใช้มาตรฐานจากวิจารณ์ญาณของคนทั่วไปในสังคมนั้น ๆ พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องสองแง่สองง่าม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์หรืออวัยวะเพศ หรือกิจกรรมที่ เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ แต่เนื้อหาเหล่านี้ไม่ร้ายแรงเท่ากับเรื่องลามก อนาจาร

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม หรือหยาบคายนั้น ศาลสูงสหรัฐถือว่าได้รับการคุ้มครองภายใต้ First Amendment ซึ่ง FCC ไม่อาจห้ามออกอากาศได้โดยสิ้นเชิง ดังนั้น FCC จึงมีข้อห้ามการออกอากาศ ในช่วงเวลาที่มีความเสี่ยงว่าอาจมีเด็กและเยาวชนรับชมรายการอยู่ ดังนั้น FCC จึงกำหนดห้ามการ ออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาเหล่านี้ ทั้งทางโทรทัศน์ และวิทยุ ในช่วงเวลาตั้งแต่ 6.00 น. ถึง 22.00 น.

ค) รายการที่มีเนื้อหาขัดศีลธรรม

FCC ได้ให้คำนิยามว่ารายการที่มีเนื้อหาขัดศีลธรรม คือ รายการที่มีการใช้ถ้อยคำที่เป็นการ"ใช้ถ้อยคำหยาบคาย ให้ความเสียหาย ต่อสมาชิกในสังคม ซึ่งเมื่อฟังแล้วทำให้ผู้ฟังรู้สึกรำคาญ" การควบคุมก็จะเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการควบคุมการออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม หรือหยาบคาย คือ ห้ามการออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาเหล่านี้ ทั้งทางโทรทัศน์ทุกประเภท และวิทยุในช่วงเวลาดังแต่ 6.00 น. ถึง 22.00 น.

ปัจจุบันนี้ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 551 ของ Telecommunications Act ค.ศ. 1996 ซึ่งกำหนดให้ FCC ต้องจัดเรตติ้งของรายการประเภทต่าง ๆ FCC จึงได้ใช้กฎเกณฑ์เรื่อง "ความสมควรใจ" เป็นแนวทางในการกำหนดเรตติ้งรายการมาควบคุมการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ โดยกำหนดการสมควรใจใน 2 เรื่องคือ

- ก) ให้สมควรใจในการกำหนดเรตติ้งว่ารายการใด เข้าข่ายว่าเป็นรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความรุนแรงในด้านต่าง ๆ หยาบคาย ไม่เหมาะสม และขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือไม่ และ
- ข) สมควรใจในการขึ้นสัญลักษณ์แสดงประเภทของรายการนั้น ๆ บนหน้าจอ

โดยเรตติ้งที่กำหนดขึ้นนี้ จะใช้กับรายการทุกประเภท ยกเว้น รายการข่าว รายการกีฬา และรายการภาพยนตร์ซึ่งผ่านการกำหนดเรตติ้งภาพยนตร์มาแล้ว และมีการนำเสนอขายโดยไม่มีการ์ดดัดแปลงใด ๆ บนช่องเคเบิลโทรทัศน์

เรตติ้งสำหรับรายการที่ออกแบบมาเพื่อเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ แบ่งเป็น

TV-Y (ใช้กับเด็กทุกวัย – รายการประเภทนี้จะออกแบบมาสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กและเยาวชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกเชื้อชาติ) ไม่ว่าจะเป็รายการแบบ animated หรือรายการแสดงสด เนื้อเรื่องและองค์ประกอบของรายการประเภทนี้จะออกแบบมาสำหรับผู้ชมที่อยู่ในวัยเด็ก ทั้งนี้ รวมถึงเด็กอายุตั้งแต่ 2-6 ขวบ ซึ่งรายการเหล่านี้ไม่ควรที่จะทำให้เด็กซึ่งเป็นผู้ชมรายการกลัว หรือ ตกใจ

TV-Y7 (มุ่งเป้าไปที่เด็กที่มีอายุมากขึ้น – ออกแบบมาสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กวัยตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไป) รายการประเภทนี้จะเป็รายการที่เหมาะสมกับเด็กที่มีพัฒนาการทางทักษะ ที่จะสามารถแยกแยะได้ระหว่างเรื่องจินตนาการที่ทำให้น่าเชื่อถือ กับความเป็นจริงออกจากกันได้แล้ว เนื้อหาและองค์ประกอบของรายการอาจมีบางส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องในจินตนาการ ต่าง ๆ หรืออาจมีเรื่องตลกที่มีความรุนแรงปะปน หรืออาจทำให้เด็ก ๆ ที่อายุต่ำกว่า 7 ปีกลัวก็ได้

ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงควรพิจารณาความเหมาะสมของรายการต่าง ๆ เหล่านี้ หากจะให้บุตรหลานที่มีอายุน้อยมารับชมรายการ

หมายเหตุ สำหรับรายการที่มีจินตนาการ ซึ่งมีความรุนแรงปะปน หรือมีเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ต่าง ๆ มากกว่ารายการอื่น ๆ ที่จัดอยู่ในประเภทนี้ รายการเหล่านี้จะถูกรัดให้อยู่ในเรตติ้งประเภท TV-Y7-FV รายการที่ออกแบบสำหรับผู้ชมทุกวัย แบ่งประเภทโดยทั่วไปไว้ดังนี้

TV-G (General Audience / ผู้รับชมรายการทั่วไป -- ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักเห็นว่าเป็นรายการที่เหมาะสมกับผู้ชมทุกวัย) ถึงแม้ว่าตามเรตติ้งจะไม่ได้กำหนดว่ารายการเหล่านี้ได้รับการออกแบบมาเพื่อให้เด็ก ๆ ชมเป็นการเฉพาะก็ตาม แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่อาจจะปล่อยให้เด็กเล็ก ๆ ดูรายการเหล่านี้โดยไม่ได้ตั้งใจ รายการเหล่านี้อาจมีเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรงเพียงเล็กน้อย หรือแทบไม่มีเลย ทั้งไม่มีการใช้ถ้อยคำที่รุนแรง หรือมีรุนแรงเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีบทพูด หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศสัมพันธ์

TV-PG (Parental Guidance Suggested / ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำ – รายการเหล่านี้อาจมีเนื้อหาที่ผู้ปกครองเห็นว่าไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก ๆ) ผู้ปกครองหลายท่านอาจอยากดูรายการเหล่านี้พร้อม ๆ กับบุตรหลานตัวน้อย ๆ แต่แม้แต่เนื้อเรื่องของรายการเหล่านี้ก็อาจจะเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้ปกครองต้องแนะนำ และ/หรือ รายการนั้นประกอบไปด้วยเนื้อหาที่อาจจะมีรุนแรง หรือมีสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์ หรือ มีถ้อยคำที่หยาบคาย หรือถ้อยคำหยาบโลนอยู่ในรายการไม่มากนัก

TV-14 (พ่อแม่ ผู้ปกครองควรระมัดระวังอย่างยิ่ง – เป็นรายการที่มีเนื้อหาบางส่วนที่ผู้ปกครองอาจเห็นว่าไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี) ผู้ปกครองควรจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการตรวจสอบเนื้อหาของรายการ และควรจะใช้ความระมัดระวังในการปล่อยให้เด็กอายุต่ำกว่า 14 ปีได้ชมรายการโดยไม่ได้ตั้งใจ รายการเหล่านี้ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่ค่อนข้างจะรุนแรง หรือมีสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างเด่นชัด หรือมีถ้อยคำที่หยาบคาย หรือถ้อยคำหยาบโลนอย่างรุนแรงอยู่ในรายการ

TV-MA (Mature Audience only / รายการสำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น – รายการประเภทนี้เป็นรายการที่ออกแบบมาสำหรับผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่แล้วเท่านั้น ดังนั้น อาจจะเป็นรายการที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก และเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี รายการเหล่านี้อาจประกอบด้วย เนื้อหาที่รุนแรงมาก ฉากการมีเพศสัมพันธ์ หรือถ้อยคำที่หยาบคาย หยาบโลน และรุนแรง

สัญลักษณ์ที่บอกเรตติ้งของรายการจะปรากฏบนหน้าจอประมาณ 15 วินาที ก่อนเริ่มรายการทุกรายการ

การจัดเรตติ้ง กระทำโดยคณะกรรมการซึ่งตั้งขึ้นโดยสมัครใจ เรียกว่า “Oversight Monitoring Board” คณะกรรมการชุดนี้จะทำหน้าที่เพื่อให้แน่ใจว่าแนวทางการกำหนดเรตติ้งเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับการออกอากาศรายการต่าง ๆ ในโทรทัศน์ คณะกรรมการชุดนี้จะมีประธานกรรมการหนึ่งคน และสมาชิกคณะกรรมการอีก 23 คน โดยคณะกรรมการ 23 คนนี้จะคัดเลือกมาจากอุตสาหกรรมผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ อุตสาหกรรมเคเบิลโทรทัศน์ และผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ชุมชน กลุ่มละ 6 คน บวกเข้ากับผู้ที่อยู่นอกแวดวงอุตสาหกรรมโทรทัศน์ ซึ่งได้รับการคัดเลือกมาจากประธานคณะกรรมการอีก 5 คน รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 24 คน

Oversight Monitoring Board จะให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางของคณะกรรมการให้กับผู้ผลิตรายการ พร้อมทั้งระบุถึงข้อร้องเรียน และความต้องการของสาธารณะเกี่ยวกับผลงานทางโทรทัศน์ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการกำหนดเรื่องเรตติ้ง และแนวทางการผลักดันนโยบายของคณะกรรมการให้เป็นจริง

นอกจากนั้น คณะกรรมการชุดนี้จะทำการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับแนวทางข้อเสนอแนะในการออก TV Parental Guidelines และแนวทางที่นำไปใช้ปฏิบัติ และจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อติดตามดูการทำงานของคณะกรรมการว่า TV Parental Guidelines นั้นให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และเพื่อตัดสินใจว่ามีความจำเป็นในการต้องเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้ โดยการดำเนินงานต่าง ๆ จะต้องเป็นไปอย่างมีอิสระ มีการทำวิจัยอย่างเป็นวิทยาศาสตร์เพื่อรองรับการทำงาน และประเมินระบบการจัดการออกเรตติ้งทั้งหมด

ที่น่าสนใจ คือระบบการจัดเรตติ้งเช่นนี้ จะสอดคล้องกับมาตรการ V-Chip ซึ่ง FCC กำหนดขึ้นมา โดย FCC กำหนดให้โทรทัศน์ทุกเครื่องที่มีหน้าจอตั้งแต่ 13 นิ้วขึ้นไปต้องมี chip ที่สามารถกำหนดให้บล็อกรายการต่าง ๆ ตามเรตติ้งที่ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะให้เด็ก ๆ และเยาวชนดูได้ (ในเบื้องต้นในขณะที่โทรทัศน์ส่วนใหญ่ยังเป็นระบบอนาล็อก เมื่อมีการแจกจ่าย set top box ของโทรทัศน์ดิจิทัล set top box ทุกเครื่องที่จำหน่ายออกไป จะต้องมี V-Chip ด้วยเช่นกัน) ซึ่งจะทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถคัดสรรรายการที่บุตรหลานในครอบครัวสามารถรับชมได้เป็นส่วนใหญ่ แม้ในเวลาที่ไม่อยู่ในบ้านด้วยก็ตาม

ประเทศส่วนใหญ่ในโลก จะใช้การจัดเรตติ้ง เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการนำเสนอรายการสำหรับเด็กและครอบครัว อย่างไรก็ตาม มีหลายประเทศที่ไม่ได้ใช้การกำหนดเรตติ้ง ซึ่งส่วนหนึ่งนั้น คือประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น

อังกฤษ

ประเทศอังกฤษไม่มีการจัดเรตติ้งรายการโทรทัศน์ หรือวิทยุไว้ แต่อังกฤษมีหน่วยงานชื่อ The Office of Communications หรือ “Ofcom” ทำหน้าที่โดยตรงในการตรวจสอบดูแลรายการต่าง ๆ ที่เผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อเทคโนโลยีสื่อสารต่าง ๆ Ofcom ก่อตั้งในปี 2002 และมีอำนาจเต็มในการบริหารจัดการ ภายใต้กฎหมาย Communications Act 2003 ซึ่งบังคับใช้ในปี 2003

สาเหตุที่อังกฤษไม่มีการกำหนดเรตติ้งไว้สืบเนื่องมาจากการพัฒนา และการต่อสู้ทางความคิดมาอย่างยาวนานของชาวอังกฤษ ความเชื่อในเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นเรื่องที่ถกเถียงต่อสู้อันมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดความคิดที่จะดูแล ควบคุม ศักดิ์ศรี และจริยธรรมของตนเองในหมู่พลเมือง บรรดาสื่อมวลชนต่าง ๆ ก็รับหลักการที่ว่านี้มาใช้ในการทำหน้าที่สื่อ ดังนั้น บรรดาสื่อต่าง ๆ จึงใช้การควบคุมตนเอง เพื่อป้องกันหน้าที่หน่วยงานรัฐ (Ofcom) เข้ามาใช้อำนาจ

อำนาจหน้าที่ของ Ofcom นั้นมีอยู่อย่างกว้างขวางมาก คือมีหน้าที่ในการปกป้องประโยชน์ของ ปวงชน และผู้บริโภค ด้วยการส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในสื่อต่าง ๆ ที่ตนควบคุมอยู่ พร้อมทั้งป้องกัน สถานะจากภัยร้ายแรง หรือสื่อที่รุกรานหาประชาชน หน้าที่ความรับผิดชอบของ Ofcom เช่น การให้ ใบอนุญาต การทำงานวิจัย การออกกฎเกณฑ์ และแนวปฏิบัติ การรับฟังเรื่องราวร้องทุกข์ การส่งเสริมการ แข่งขัน และการป้องกันมิให้คลื่นวิทยุถูกใช้ไปในทางมิชอบ

Ofcom ออกกฎเกณฑ์ในการควบคุมรายการโทรทัศน์ โดยสถานีโทรทัศน์ทุกแห่งต้องปฏิบัติตาม ถึงแม้จะไม่มีกำหนดเวลาที่แน่ชัดตั้งแต่เบื้องต้น Ofcom จะออกแนวปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขของแต่ละ วัน โดยกำหนดให้ระยะเวลาตั้งแต่ 20.00 น. ถึง 05.30 น. ของวันรุ่งขึ้น เป็นช่วงเวลาของรายการสำหรับผู้ ใหญ่ ซึ่งจะเรียกช่วงเวลานี้ว่า “Watershed” กระนั้นก็ตาม รายการที่มีเนื้อหารุนแรงมาก ๆ ก็ไม่สามารถ ออกอากาศได้ก่อนเวลา 22.00 น.

อย่างไรก็ตาม สถานีโทรทัศน์ที่ขออนุญาตออกอากาศรายการสยองขวัญเป็นการเฉพาะ อาจจะทำ ออกอากาศรายการสยองขวัญชิ้นรุนแรงสำหรับผู้ใหญ่ได้ตั้งแต่ 21.00 น. นอกจากนั้น สถานีที่กำหนดให้ ต้องใช้ pin code ในการรับชม จะไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎเกณฑ์นี้ ซึ่งหากผู้ชมรายการต้องการจะชม รายการผู้ใหญ่ก่อนเวลา 20.00 น. ผู้ชมก็ต้องแจ้งรหัสเพื่อเข้ารับชมรายการ

นอกจากรายการทั่วไปแล้ว บรรดาโฆษณาต่าง ๆ ก็อยู่ในบังคับกฎเกณฑ์เรื่องเงื่อนไขเวลาเช่นนี้ ด้วย โฆษณาหลาย ๆ ชนิด ดังเช่น Junk food บิงโก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และถุงยางอนามัย จะไม่ สามารถโฆษณาก่อนกำหนดเวลา Watershed โฆษณาบางชนิดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ใหญ่ ดังเช่นบิงโก มักจะไม่ได้รับอนุญาตให้โฆษณาในช่องสถานีที่มีไว้สำหรับเด็กโดยเฉพาะ

คำแนะนำของ Ofcom

ตามความเห็นของ Ofcom เด็กอายุต่ำกว่า 10 ขวบเป็นช่วงวัยที่เปราะบางมาก และสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการดูแลซึ่ง Ofcom ก็ดูแลอย่างใส่ใจ แต่ในความกังวลของพ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จะ กังวลเกี่ยวกับการรับรู้ และการบริโภคสื่อของเด็ก และเยาวชนในช่วงวัย 10 - 14 ปีมากกว่า

การกำหนดสัญลักษณ์

แม้ว่าจะไม่ได้มีการกำหนดเวลาที่แน่ชัด และมีได้มีกำหนดให้ต้องแสดงสัญลักษณ์เรตติ้งก่อนเผยแพร่ รายการ แต่สถานีโทรทัศน์ทุกแห่งก็ถูกกฎหมายกำหนดให้ต้องพูดคำแนะนำรายการหากรายการนั้นอาจจะ ไม่เหมาะสมต่อการรับชมของเด็กและเยาวชน ก่อนรายการนั้น ๆ จะออกอากาศทุกครั้ง หากฝ่าฝืน กฎเกณฑ์ดังกล่าวจะมีโทษปรับ

การนำเสนอข้อมูล การนำเสนอข่าวสาร และ Watershed

การนำเสนอข้อมูล ข่าวสารในช่วงเวลาก่อนหรือหลัง ช่วง Watershed อาจเป็นเรื่องที่ต้องให้ ความสำคัญเมื่อมีโอกาสทำได้ ดังเช่น ในการนำเสนอข่าวสาร ซึ่งหลายครั้งอาจมีเนื้อหาที่รุนแรง ไม่ เหมาะสมกับอายุของผู้ชมที่เป็นเด็กและเยาวชน ในช่วงเวลาที่พ่อแม่ ผู้ปกครองคาดหวัง ดังนั้น หากผู้ชม

ได้รับคำแนะนำก่อนก็จะสามารถรับมือกับสถานการณ์ ด้วยการให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมกับเด็ก ในช่วงวัยต่าง ๆ ได้ ในกรณีที่เป็นรายการที่ออกอากาศไปยังสาธารณชนในวงกว้าง

การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ และเนื้อหาที่มีความรุนแรงต่าง ๆ

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนมาก ผู้ผลิตรายการควรมีทีมที่ปรึกษากฎหมาย คอยให้คำแนะนำ

การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเพศ หรือความรุนแรงอื่น ๆ อย่างโจ่งแจ้ง เป็นเรื่องต้องห้ามตามกฎหมาย ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม กฎหมายยังให้ความสำคัญกับการป้องกันการขึ้นแบบ อ้อม ๆ หรือที่เรียกกันว่า “Jigsaw effect” ซึ่งยังไม่ได้มีการบังคับใช้อย่างเด่นชัด ซึ่ง Ofcom เห็นว่าอาจ ส่งผลเสียหายต่อสังคมได้ ดังนั้น Ofcom จึงกำหนดให้ผู้ประกอบการให้ความสนใจเป็นพิเศษเพื่อไม่ให้ เกิดผลจากกรณี Jigsaw effect

กรณี Jigsaw effect เกิดจากการที่สื่อ ไม่ว่าจะสื่อเดียวหรือหลายสื่อ เสนอภาพและเนื้อหาที่ เกี่ยวกับเรื่องเดียวกันแม้จะคนละแง่มุมแต่เมื่อนามารวมกันแล้วก็จะสามารถระบุถึงตัวเด็กที่ตกเป็นข่าวได้ ซึ่ง Ofcom เข้าใจดีว่าเป็นเรื่องยากในควบคุมการนำเสนอข่าวสารของสื่ออื่น ๆ ดังนั้น สื่อโทรทัศน์จึงควร ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การนำเสนอเรื่องการใช้ยาเสพติด บุหรี่ สารกระตุ้น หรือแอลกอฮอล์ ในทางที่ผิด

ถึงแม้ในสังคมสมัยใหม่ของอังกฤษ การใช้ยาเสพติดหลาย ๆ ชนิด เช่น บุหรี่ เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย การถกเถียงเรื่องการแพร่ภาพเกี่ยวกับสิ่งเสพติดเหล่านี้ถือเป็นประเด็น ใหญ่มาก อย่างไรก็ตาม ความเห็นโดยรวมของทุกกลุ่มคนในสังคม เห็นว่า การนำเสนอภาพเหล่านี้ผ่านสื่อ ต่อกลุ่มที่เปราะบางต้องถือเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ดังนั้น การนำเสนอภาพเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เหล่านี้ก่อนช่วง watershed จึงต้องพิจารณาตรวจสอบจากสถานีอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม Ofcom ก็ ไม่ประสงค์ที่จะให้เกิดการนำเสนอผ่านสื่อไปในทางยั่วยุ หรือส่งเสริมการใช้สารเสพติดไม่ว่าจะเป็นสารที่ ถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม แม้การนำเสนอภาพย้อนยุคที่ทำให้เห็นการสูบบุหรี่ การนำเสนอก็ต้องเชื่อมโยง ให้เห็นโทษภัยว่าบุหรี่ยังอาจทำให้เกิดมะเร็งได้

การใช้ความรุนแรง และพฤติกรรมที่เสี่ยงอันตราย

ความรุนแรงเกิดขึ้นทั่วไปในชีวิตจริง ดังนั้น การสะท้อนผ่านสื่อต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจ หลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตาม ความกังวลของสังคมในกรณีนี้คือการที่เด็กและเยาวชนจะซึมซับเอาความ รุนแรงที่ได้รับรู้ และแสดงปฏิกิริยาต่อสังคมอย่างไร เมื่อเป็นเช่นนั้นช่วงอายุของเด็กและเยาวชนผู้รับชม รายการจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สื่อต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะช่วงวัยของเด็กที่ต้องสามารถแยกแยะระหว่าง

จินตนาการกับความเป็นจริงให้ได้ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าโทรทัศน์ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งยังไม่อาจแยกแยะระหว่างความจริงและจินตนาการได้ สิ่งจึงต้องให้ความสำคัญกับเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้เป็นพิเศษ

- ก) การใช้อุปกรณ์ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในบ้าน เช่น มีด หรืออุปกรณ์ที่ใช้เป็นอาวุธต่าง ๆ โดยการนำเสนอการใช้ที่เป็นไปอย่างมีอันตราย หรือรุนแรง
- ข) การเสนอภาพการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้าน เช่น ไมโครเวฟ และเครื่องเป่าผม ด้วยวิธีการที่อาจทำให้เกิดอันตราย หรือใช้ในทางที่ผิด
- ค) สถานที่เฉพาะบางที่ เช่น โรงรถไฟ
- ง) อุปกรณ์เฉพาะอย่างบางอุปกรณ์ซึ่งการนำเสนออาจทำให้เด็กและเยาวชนขาดความตระหนักถึงภัยอันตรายที่อาจจะเกิดจากการใช้อุปกรณ์เหล่านั้น โดยเฉพาะเมื่อขาดการแสดงให้เห็นความเสียหายที่ตามมา
- จ) การชวนคอ หรือการเตรียมการที่จะชวนคอ หากเป็นการทำให้เกิดมโนภาพตามได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อออกอากาศก่อนช่วงเวลา watershed ทั้งนี้เว้นเสียแต่ว่าการจัดภาพต่าง ๆ ทำให้มั่นใจได้ว่าจะไม่ทำให้เกิดมโนภาพไปในทางนั้น

การใช้ถ้อยคำรุนแรง

การใช้ถ้อยคำรุนแรงเป็นสิ่งที่ไม่ควรออกอากาศทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ก่อน 21.00 น. คำพูดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอายุ ความทุพพลภาพ เพศ เชื้อชาติ ความเชื่อ ศาสนา และการมีเพศสัมพันธ์ อาจทำให้เกิดความรุนแรงได้ อย่างไรก็ตาม ได้มีการเปลี่ยนแปลงในการใช้ภาษาต่าง ๆ เหล่านี้ในช่วงปีหลังๆ นี้ ทั้งนี้ จากการที่คนกลุ่มใหญ่รับเอาการใช้ภาษาของคนกลุ่มน้อยมากยิ่งขึ้น

นอกจากถ้อยคำในรายการโทรทัศน์และวิทยุแล้ว เราต้องไม่ลืมว่าเด็ก และเยาวชนชอบฟังเพลงในหลาย ๆ รูปแบบ ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับการพิจารณากลิ่นกรองเนื้อหาของเพลงที่จะเปิดออกอากาศ

ช่องโทรทัศน์ซึ่งรายงานข่าวสดจากพื้นที่ นับเป็นเรื่องที่ทำทายนมาก ทั้งนี้ เพราะความสด รวดเร็วของข่าว ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการนำเสนอของโทรทัศน์ประเภทนี้ อย่างไรก็ตาม โอกาสที่จะมีถ้อยคำที่รุนแรง ไม่ถูกต้อง เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนก็เป็นไปได้สูงมาก การติดต่อ ควบคุมสถานการณ์ของกองบรรณาธิการอาจเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ดังนั้น สถานีจึงต้องให้ความสำคัญระมัดระวังเป็นอย่างสูง และพยายามที่จะลดการใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมให้มากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงก่อนเวลา watershed อาจมีถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมออกอากาศออกไปได้ ซึ่งหากเกิดเหตุการณ์เช่นนั้น Ofcom จะพิจารณาเงื่อนไขเหล่านี้

- ก) การคัดกรองของบรรณาธิการทำไปอย่างครบถ้วนตามควรกับสถานการณ์แล้ว
- ข) เป็นรายงานสด หรืออัดเทปเก็บไว้ก่อน
- ค) เป็นช่วงระยะเวลาซึ่งเด็ก ๆ อาจจะเป็นผู้ชมรายการหรือไม่
- ง) เนื้อหาองค์รวมที่คำพูดอื่นไม่เหมาะสมนี้ประกอบอยู่
- จ) มีการขอโทษต่อสาธารณะหรือไม่ – นี้อาจจะช่วยลดความรุนแรงของการต่อต้าน กดดันลง

เรื่องเพศ(สัมพันธ)

Ofcom ไม่อนุญาตให้แพร่ภาพที่เป็นการแสดงการมีเพศสัมพันธ์ ยั่วยุให้เกิดอารมณ์ทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกโดยตรง หรืออ้อม หรือการสร้างภาพที่ทำให้ผู้ชมสามารถจินตนาการให้เห็นภาพเกิดอารมณ์ ซึ่งเป็นการเร้าอารมณ์ทางเพศของผู้ชม สำหรับโทรทัศน์ระบบพิเศษที่ต้องใช้ pin ในการรับชม Ofcom เห็นว่าสถานีจะต้องใส่ใจในการทำให้เข้าดูรายการได้ยากหากผู้ที่ประสงค์จะเข้าดูไม่มี pin code

นอกจากนั้น การใช้ถ้อยคำรุนแรง หยาดคาย ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องเพศ หรือเป็นการยั่วยุให้เกิดอารมณ์ทางเพศ ก็เป็นเรื่องต้องห้ามที่สถานีโทรทัศน์ควรหลีกเลี่ยง การที่จะมีฉากที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องเพศ หากจะมีก็ต้องเป็นไปโดยมีจุดประสงค์ของฉากนั้น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องเกี่ยวกับเนื้อหาหลักของเรื่อง ที่สำคัญควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวเนื่องหรือการให้การศึกษา หรืออื่น ๆ ที่ครอบคลุม และสามารถอธิบายจุดประสงค์ของการมีเนื้อหาที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องเพศนั้น ๆ ได้

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ลัทธิ ความเชื่อ เรื่องลึกลับทางวิทยาศาสตร์

เรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ลึกลับซับซ้อน อันขึ้นกับปัจจัยของแต่ละบุคคล ซึ่งบางคนอาจยอมรับได้ ในขณะที่บางคนเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจากพื้นฐานของความละเอียดอ่อน และซับซ้อนดังกล่าว Ofcom จึงกำหนดที่จะพิจารณาเรื่องเหล่านี้เป็นกรณี ๆ ไป

ออสเตรเลีย

กฎหมายของประเทศออสเตรเลียกำหนดให้รัฐบาลออสเตรเลียจัดตั้ง The Australian Communications and Media Authority (ACMA) ขึ้นเป็นผู้ดูแลให้สื่อ และโทรคมนาคมต่าง ๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนชาวออสเตรเลีย ซึ่งการปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ ACMA ได้ใช้ช่องทางทางกฎหมายหลากหลายช่องทาง ทั้งโดยกฎหมายที่ตนมีอำนาจโดยตรง ประกาศกฎเกณฑ์มาตรฐาน และจริยธรรมในการปฏิบัติงานของสื่อ

ACMA ถือเป็น “converged regulator” ของโลกเทคโนโลยีการสื่อสาร 4 ชนิด คือ โทรคมนาคม โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต ACMA จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2005 จากการควบรวมของหน่วยงาน 2 หน่วยงานคือ The Australian Broadcasting Authority และ the Australian Communications Authority ดังนั้น ACMA จึงเป็นหน่วยงานตรวจสอบ ควบคุม แห่งเดียวของโลกที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการหลอมรวมของสื่อ

สำหรับการควบคุมสื่อวิทยุและโทรทัศน์นั้น ACMA ควบคุมผ่านการบังคับใช้ The Australian Commercial Television Industry Code of Practice ซึ่ง code ฉบับนี้เกิดจากการควบคุมตนเองของสถานีโทรทัศน์ และวิทยุสาธารณะในออสเตรเลีย กฎฉบับนี้ถูกร่างโดยอิงข้อบังคับตาม The Broadcasting Act 1992 ซึ่งผู้ประกอบการได้นำกฎเกณฑ์ฉบับนี้มาลงทะเบียน กับ ACMA แล้ว โดยเกณฑ์นี้จะมีการทบทวนทุก ๆ 3 ปี ซึ่งโทรทัศน์เพื่อการพาณิชย์ทุกช่องต้องทำตามกฎเกณฑ์นี้

นอกจากนั้น ACMA ยังกำกับการควบคุม กิจการโทรทัศน์ของ ABC ตามกฎหมายของสถานี ABC และ SBS ซึ่งปฏิบัติตามกฎหมายของ SBS เอง

ตามกฎหมาย The Australian Commercial Television Industry Code of Practice นี้ ได้แบ่งเรตติ้งของรายการต่าง ๆ ไว้ดังนี้

เรตติ้งสำหรับเด็ก และเยาวชนเป็นการเฉพาะ

P (Preschoolers) เป็นรายการที่ผลิตสำหรับเด็กเล็ก และเยาวชนอายุตั้งแต่ 2 ถึง 11 ขวบ โทรทัศน์เพื่อการพาณิชย์จะต้องมีรายการเรตติ้งนี้ออกอากาศอย่างน้อย 30 นาทีต่อวันในวันธรรมดา และวันสุดสัปดาห์ทุกวันโดยไม่มีโฆษณาใด ๆ ในระหว่างการออกอากาศรายการเรตติ้งนี้

C (Children) เป็นรายการที่ผลิตสำหรับเด็ก และเยาวชนอายุตั้งแต่ 5 ถึง 14 ขวบ โทรทัศน์พาณิชย์จะต้องมีรายการเรตติ้งนี้ออกอากาศอย่างน้อย 30 นาทีต่อวันในวันธรรมดาในช่วง 07.00 น. ถึง 08.00 น. หรือระหว่าง 16.00 – 20.30 น. ส่วนในวันสุดสัปดาห์ และวันหยุด (โรง)เรียน สถานีจะต้องออกอากาศรายการเรตติ้งนี้เพิ่มอีก 2 ชั่วโมงครึ่งต่อสัปดาห์ในช่วง 07.00 น. ถึง 08.30 น. โดยมีระยะเวลาออกอากาศรวม 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉลี่ย 260 ชม.ต่อปี) รายการเรตติ้งนี้จะถูกควบคุมเรื่องการโฆษณา โดยต้องใช้เวลาโฆษณาไม่เกิน 5 นาทีในช่วงรายการ 30 นาที หรือ 7 นาที หากรวมคำแนะนำและประกาศต่าง ๆ ของชุมชน

เรตติ้งสำหรับรายการทั่วไป

G (General) เรตติ้งนี้อ่อนุญาตให้ผู้รับชมทุกเพศทุกวัยรับชมรายการได้ อย่างไรก็ตาม รายการของเรตติ้งนี้ได้หมายความว่า จะเป็นรายการที่เด็ก และเยาวชนจะมีความสุขในการรับชม เพราะบางรายการอาจมีเนื้อเรื่อง หรือเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เป็นประโยชน์กับเด็กและเยาวชนก็เป็นได้

PG (Parental Guidance Recommended / ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำ) – รายการเหล่านี้อาจมีเนื้อหาที่ผู้ปกครองเห็นว่าไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก ๆ ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้ปกครองจำเป็นที่จะต้องให้คำแนะนำในการรับชม ผู้ปกครองหลายท่านอาจอยากที่จะดูรายการเหล่านี้พร้อม ๆ กับบุตรหลานตัวน้อย ๆ รายการเรตติ้งนี้อาจออกอากาศได้ตลอดเวลาในโทรทัศน์ระบบดิจิทัล (ซึ่งต้องใช้ pin code) มิฉะนั้นจะต้องออกอากาศในช่วงเวลา ระหว่าง 08.30 น. ถึง 16.00 น. และ ระหว่างเวลา 19.00 – 06.00 น. ของวันถัดไปในวันธรรมดา และระหว่าง 10.00 – 06.00 น. ของวันถัดไปในวันสุดสัปดาห์

M (Mature) เป็นรายการที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่ บางส่วนของรายการมีเนื้อหาไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้ปกครองควรจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการตรวจสอบเนื้อหาของรายการจะต้องออกอากาศในช่วงเวลาระหว่าง 08.30 น. ในวันที่โรงเรียนเปิดเรียน ถึง 05.00 น. ของวันถัดไปในแต่ละวัน และอาจเพิ่มในช่วงเวลาระหว่าง 12.00 – 15.00 น.

MA15+ (Mature Accompanied) เป็นรายการที่มีเนื้อหาบางส่วนที่ผู้ปกครองอาจเห็นว่าไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้ปกครองควรจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการตรวจสอบเนื้อหาของรายการ รายการเหล่านี้อาจประกอบไปด้วยเนื้อหาที่ค่อนข้างจะรุนแรง หรือมีสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างเด่นชัด หรือ มีถ้อยคำที่หยาบคาย หรือถ้อยคำหยาบโลนอย่างรุนแรงอยู่ในรายการ

รายการเรตติ้งนี้จะต้องออกอากาศในช่วงเวลาระหว่าง 21.00 น. ถึง 05.00 น. ผู้ชมควรได้รับทราบคำแนะนำในการชมรายการ ภาพยนตร์ที่มีเรตติ้ง R18+ ที่มีฉายใน DVD/BLU-ray มักจะถูกนำมาตัดต่อตัดแปลงมาฉายทางโทรทัศน์ในเรตติ้งนี้

R18+ (Restricted) รายการเรตติ้งนี้เป็นรายการที่ออกแบบมาสำหรับผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่แล้วเท่านั้น ดังนั้น มีเนื้อหารายการที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก และเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีลงไป รายการเหล่านี้จะประกอบด้วย เนื้อหาที่รุนแรงมาก อาจมีฉากการมีเพศสัมพันธ์ หรือถ้อยคำที่หยาบคาย หยาบโลน และรุนแรง หรือการใช้ยาเสพติด

แม้ว่า code นี้จะไม่ได้บังคับใช้กับ ABC และ SBS ก็ตาม แต่การจัดเรตติ้งของทั้ง 2 สถานีก็มีแนวทางเดียวกัน ต่างกันตรงสัญลักษณ์ที่ใช้กำกับประเภทเรตติ้งเท่านั้น

คำแนะนำแก่ผู้รับชม ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการควบคุมการดูรายการของเด็กและเยาวชน คำแนะนำสำหรับผู้ชมใช้สำหรับรายการที่มีเรตติ้ง MA15+ และ AV15+ แต่สำหรับรายการเรตติ้ง PG บางรายการ หากสถานีเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในการแนะนำบุตรหลาน ก็อาจใส่ตัวย่อคำแนะนำเหล่านี้ได้

คำแนะนำประกอบด้วย

A คือ adult theme หรือ dangerous stunt;

V คือ violence หรือรายการที่มีบางส่วนเป็นเนื้อหารุนแรง

L คือ coarse language หรือ ใช้คำพูดหยาบคาย

S คือ sexual หรือมีสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ

H คือ horror และ supernatural หรือ มีเนื้อหาสยดสยอง หรือเหนือธรรมชาติ

D คือ drug

N คือ nudity

SV คือ sexual violence หรือ ความรุนแรงทางเพศ

AL คือ aggressive language หรือใช้ถ้อยคำหยาบคาย/รุนแรง

E คือ education

M คือ medical procedures

W คือ war themes

การจัดเรตติ้งของ ABC

ABC ได้กำหนดเรตติ้งของรายการโทรทัศน์ไว้ดังต่อไปนี้

เรตติ้งสำหรับรายการทั่วไป

G (General) เรตติ้งนี้อนุญาตให้ผู้รับชมทุกเพศทุกวัยรับชมรายการได้ บางรายการเป็นรายการที่ออกแบบสำหรับเด็กก่อนเข้าวัยเรียน และเด็กวัยเรียน อย่างไรก็ตาม รายการของเรตติ้งนี้ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นรายการที่เด็ก และเยาวชนจะมีความสุขในการรับชม รายการเรตติ้ง G บางรายการอาจมีเนื้อเรื่อง หรือเนื้อหาบางส่วนที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่มีอายุมากกว่านั้น

เรตติ้ง G ไม่ใช่เป็นเครื่องชี้ว่ารายการนั้นจะเป็นรายการที่เด็กและเยาวชนจะชอบ รายการเรตติ้ง G บางรายการอาจมีเนื้อหา และข้อความที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน

เนื้อหาของรายการควรเป็นไปอย่างรัดกุม เหมาะสม และสมเหตุสมผลตามเนื้อเรื่อง และไม่ควรมีผลกระทบรุนแรง การแสดงออกถึงความรุนแรง หรือท่าทีที่ไม่เหมาะสมไม่ได้รับอนุญาตให้ออกอากาศ เว้นแต่มีเหตุมีผลที่สมควรโดยเนื้อเรื่อง อย่างไรก็ตาม เนื้อหาดังกล่าวต้องไม่เป็นการกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง

ความรุนแรง อาจมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรุนแรงได้แต่ต้องให้อารมณ์ที่ไม่รุนแรงนัก ให้ความรู้สึกไม่รุนแรงมาก และไม่แสดงออกบ่อย ๆ หรือโดยไม่มีสาเหตุที่เหมาะสม

ภาษา ที่ใช้ต้องไม่หยาบคาย มาก แม้จะเป็นคำหยาบก็ต้องเป็นคำที่อ่อนที่สุด และต้องไม่ใช่โดยไม่มีสาเหตุที่เหมาะสม

เพศ หากเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ หาก ต้อง มีภาพ และคำพูด ต้องมีภาพและคำพูดที่ไม่เด่นชัด ไม่บ่อย และไม่ ใช้ไม่มีเหตุผลที่สมควร

การใช้ยา การแสดงภาพการใช้ยาที่ถูกต้องตามกฎหมายต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ ระวังระมัดระวัง การใช้ยาที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องใช้อย่างระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งและต้องเหมาะสมตามเนื้อหา

ฉากเปลือย ภาพเปลือยที่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ ต้องไม่บ่อย ไม่เห็นรายละเอียด และต้องมีเหตุอันสมควร

เรตติ้ง PG PG (Parental Guidance Recommended / ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำ) – รายการเหล่านี้ อาจมีเนื้อหาที่ผู้ปกครองเห็นว่าไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก ๆ ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้ปกครอง จำเป็นที่ผู้ปกครองต้องให้คำแนะนำในการรับชมผู้ปกครองหลายท่านอาจอยากที่จะดูรายการเหล่านี้พร้อม ๆ กับบุตรหลานตัวน้อย ๆ

ความรุนแรง อาจมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรุนแรงได้แต่ต้องให้อารมณ์ที่ไม่รุนแรงนัก และมีสไตล์ และไม่แสดงออกบ่อย ๆ หรือโดยไม่มีสาเหตุที่เหมาะสม

ภาษา ที่ใช้ต้องไม่หยาบคายมาก และไม่บ่อย

เพศ ฉากเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ อาจเป็นภาพ และคำพูดที่พอเคาได้ ไม่เด่นชัด และไม่ลงในรายละเอียด

การใช้ยา การแสดงภาพการใช้ยาที่ถูกต้องตามกฎหมายต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ ระวังระมัดระวัง การใช้ยาที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องใช้อย่างระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งและต้องเหมาะสมตามเนื้อหา

M (Mature) เป็นรายการที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่ ไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้ปกครองควรจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการตรวจสอบเนื้อหา รายการจะต้องออกอากาศในช่วงเวลาระหว่าง 08.30 น. ในวันที่โรงเรียนเปิดเรียน ถึง 05.00 น. ของวันถัดไปในแต่ละวัน และอาจเพิ่มในช่วงเวลาระหว่าง 12.00 – 15.00 น.

ความรุนแรง มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรุนแรงได้ แต่ไม่ลงรายละเอียดนัก และมีสไตล์ และไม่ยาวนานมาก นอกจากนั้นต้องไม่บ่อย ไม่ส่งผลกระทบต่อมาก และต้องมีเหตุผลรองรับ

ภาษาคำพูด ที่ใช้อาจเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ แต่ต้องไม่หยาบคายมาก และไม่บ่อย ทั้งสอดคล้องกับเนื้อเรื่องตามควร

เพศ ฉากเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ อาจเป็นภาพ และคำพูดที่พอเคาได้ ไม่เด่นชัด และไม่ลงในรายละเอียด

การใช้ยา การแสดงภาพการใช้ยาอาจแสดงได้แบบไม่ชัดแจ้ง ไม่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุน
ฉากเปลือย ฉากเปลือยที่ไม่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์อาจมีได้แต่ภาพต้องไม่ลงในรายละเอียดและสมเหตุสมผล

MA15+ (Mature Accompanied) เป็นรายการที่มีเนื้อหาบางส่วนที่ผู้ปกครองอาจเห็นว่าไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี) ผู้ปกครองควรจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการตรวจสอบเนื้อหาของรายการ รายการเหล่านี้อาจประกอบไปด้วยเนื้อหาที่ค่อนข้างจะรุนแรง หรือมีสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างเด่นชัด หรือ มีถ้อยคำที่หยาบคาย หรือถ้อยคำหยาบโลนอย่างรุนแรงอยู่ในรายการ

รายการเรทติ้งนี้จะต้องออกอากาศในช่วงเวลาระหว่าง 21.00 น. ถึง 05.00 น. ผู้ชมควรได้รับทราบคำแนะนำในการชมรายการ

เนื้อเรื่อง อาจเข้มข้นมาก แต่ต้องสมเหตุสมผล

ความรุนแรง มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรุนแรงได้ แต่ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อที่รุนแรง รายละเอียดต้องไม่ส่งผลกระทบต่อมาก ไม่บ่อย และไม่ยาวนานมาก และต้องมีเหตุผลรองรับ

ภาษาคำพูด ที่ใช้อาจเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ แต่ต้องไม่หยาบคายมาก และไม่บ่อย ทั้งสอดคล้องกับเนื้อเรื่องตามควร

เพศ หากเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ อาจเป็นภาพ และคำพูดที่พอเดาได้ ไม่เด่นชัด และไม่ลงในรายละเอียด

การใช้ยา การแสดงภาพการใช้ยาอาจแสดงได้แบบไม่ชัดแจ้ง ไม่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุน

จากเปลือย หากเปลือยที่ไม่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์อาจมีได้แต่ภาพแต่ต้องสมเหตุสมผล

นอกจากนั้น ABC ยังมีช่อง ABC4Kids ซึ่งออกอากาศรายการเรตติ้ง G ทุกวัน ตั้งแต่ 05.00 – 19.00 น. ช่อง ABC3 ออกอากาศรายการเรตติ้ง M ยกเว้นเวลา 12.00 – 15.00 น.

หากมีการกำหนดสัญลักษณ์ของเรตติ้งโปรแกรม PG M และ M15+ จะต้องแสดงก่อนที่จะเริ่มรายการ และหากมีการโฆษณารายการ สัญลักษณ์เรตติ้งของรายการเหล่านี้ก็ต้องมีแสดงในการโฆษณาด้วย

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการ ACMA จะให้ความสำคัญกับการร้องเรียนเรื่องรายการต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการต่าง ๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์ และตรงตามความต้องการของชาวออสเตรเลียอย่างแท้จริง

2. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก

พัฒนาการทางจิตสังคม 8 ขั้น ตามทฤษฎีของเอริกสัน (The Eight Stages of Psychosocial Development in Erikson)

สิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม (Cultural) และทางความคิด (Ideational) เข้ามามีอิทธิพลกับพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนชรา ซึ่งส่งผลต่อความคิดริเริ่ม ความสามารถในการปรับตัว บุคลิกภาพและพฤติกรรมต่างๆ เอริก ฮอมเบอร์เกอร์ เอริกสัน (Erik Homburger Erikson) เป็นนักจิตวิทยาคลินิก เกิดที่ประเทศเยอรมันพบว่าพัฒนาการทางจิตวิทยาของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงเหมือนกับโครงสร้างทางกายภาพร่างกาย มุมมองของเอริกสันจึงเน้นพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมร่วมกัน นั่นคือ การเจริญเติบโตทางร่างกาย และสิ่งแวดล้อมจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจิตใจ และบุคลิกภาพ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ทฤษฎีของเอริกสันนี้มีพื้นฐานจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ จุดเด่นของเอริกสันคือมุมมองพัฒนาการมนุษย์ตลอดช่วงอายุขัย ซึ่งเอริกสันมองพัฒนาการของบุคคลคนหนึ่งในลักษณะองค์รวม (Wholeness/Holistic) ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสิ้นอายุขัย ซึ่งโมเดลนี้แบ่งพัฒนาการของบุคคลไว้ 8 ขั้น

พัฒนาการทางจิตสังคม (Psychosocial Development Model) 8 ขั้นที่จะกล่าวต่อไปนี้ แบ่งช่วงชีวิตของมนุษย์ จากแรกเกิดถึงประมาณอายุ 80 ปีเป็น 8 ช่วง ตามการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และสมอง จากวัยเด็กจนถึงวัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและช้าลงในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีความคงที่ในวัยผู้ใหญ่ และหลังจากนั้นในวัยผู้ใหญ่ตอนกลางจนถึงวัยชราพัฒนาการในด้านต่างๆ เริ่มเสื่อมถอยลง แต่คงไว้ซึ่งประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงตามขั้นต่างๆ นี้เป็นเสมือนบันไดที่แต่ละบุคคลจะก้าวขึ้นไป การประสบกับปัญหาอุปสรรคเป็นเรื่องปกติ และอาจเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงพัฒนาการ ซึ่งจะเป็นเหมือนการเรียนรู้ การรู้จักแก้ไขปัญหา และเผชิญกับวิกฤตในช่วงต่างๆ การประสบกับความล้มเหลวในขั้นหนึ่งๆ จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาการของบุคคลคนนั้นในขั้นต่อไป ด้วย เช่น การไม่ประสบผลสำเร็จในพัฒนาการขั้นต้นๆ จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากกลุ่มปกติ ตัวอย่างพฤติกรรม เช่น การเรียน และการเข้าสังคมของบุคคลในช่วงวัยเด็กตอนต้นประสบปัญหา ส่งผลให้เกิดปัญหาพฤติกรรมต่างๆ ในช่วงวัยรุ่น และเกิดปัญหาอุปสรรคการใช้ชีวิตในช่วงวัยผู้ใหญ่ตามมาเช่นกัน

รูปแบบพัฒนาการทางจิตสังคมของแอร์คสันมี 8 ขั้น โดยขั้น 1 ถึงขั้น 4 เป็นช่วงของการตั้งสมมติฐาน และการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ในขั้น 5 เป็นเรื่องการปรับตัวเพื่อแสวงหาอัตลักษณ์ และขั้น 6 ถึงขั้น 8 เป็น การนำเอาอัตลักษณ์ ไปใช้ โดยมีรายละเอียดตามขั้นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ความรู้สึกไวเนื้อเชื่อใจ กับ ความไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust)

พัฒนาการขั้นแรกจะเกิดขึ้นในช่วงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงขวบปีแรก ในช่วงนี้ทารกจะมีความสุข ความพึงพอใจบริเวณปาก และกิจกรรมเกี่ยวกับการกลืนกิน ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปีแรกของชีวิต ทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาจะได้รับการตอบสนองที่เพียงพอ อยู่ในอุณหภูมิที่เหมาะสม รับประทานอาหารผ่านทางสายรก อยู่ในภาวะสงบเงียบ ทำให้ทารกมีความพึงพอใจรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ต่อมาเมื่อทารกคลอดจากครรภ์มารดา จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ การกลืนกินทางปาก การขับถ่ายทางทวารหนัก การได้ยินเสียง และอื่นๆ

ในขั้นนี้หากมารดาให้ความรักและการดูแลแก่ทารกอย่างสม่ำเสมอ ตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานทางกายและทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง (เช่น เมื่อทารกหิวก็ได้กิน ได้รับการสัมผัสอบอุ่นด้วยความรัก ทนุถนอม ไดนอนหลับอย่างสงบพอเพียง เมื่อขับถ่ายก็ได้รับการดูแลความสะอาด) จะทำให้ทารกพัฒนาความรู้สึกไวเนื้อเชื่อใจขั้นพื้นฐาน (Basic Trust) ต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จของพัฒนาการในขั้นแรกสังเกตได้จากการที่ทารกไม่มีความวิตกกังวลมากเกินไป หรือไม่มีอารมณ์รุนแรง เช่น การแสดง พฤติกรรมร้องไห้โยเยโดยไม่สมเหตุสมผล หรือแสดงความไม่พอใจหงุดหงิด เพื่อเรียกร้องความสนใจ เมื่อมารดาหรือผู้ดูแลคลาดสายตาไปการที่ทารกสามารถอยู่ตามลำพังในระยะเวลาสั้นๆ เมื่อเวลาที่มารดาหรือผู้ดูแลผลัดจากทารกไป เพื่อทำธุระอื่นๆ ลักษณะดังกล่าวแสดงว่า ทารกเริ่มมีความรู้สึกมั่นคงและไว้วางใจ มีความมั่นใจว่ามารดาหรือผู้ดูแลจะกลับมาดูแลเช่นเดิม ถือเป็นจุดพื้นฐานเริ่มต้นของการพัฒนาอัตลักษณ์ (Ego Identity) ของบุคคลซึ่งจะเกิดขึ้นชัดเจนในช่วงวัยรุ่น

ทารกน้อยที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่ดี จะสร้างความไวเนื้อเชื่อใจต่อบุคคลรอบข้างและสภาพแวดล้อม มีความเชื่อมั่นและความหวังในการเริ่มต้นพัฒนาการแห่งชีวิตในอนาคต เมื่อชีวิตพวกเขาจะต้องเผชิญกับปัญหา หรือความกดดัน เขาก็จะมีความเข้มแข็งในการฝ่าฟันปัญหา ซึ่งเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ทางบวกในช่วงต้นของชีวิตนั่นเอง

สำหรับทารกที่มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจเกิดขึ้นถือเป็นความล้มเหลวของพัฒนาการขั้นแรกนี้ในตัวบุคคลคนนั้น ความไม่ไว้วางใจอาจมาจากมารดาหรือผู้ดูแลมีปฏิกิริยาตอบสนองที่ไม่เหมาะสมต่อความต้องการของทารก การห่างเหิน หรือปฏิเสธบุตร รวมทั้งมารดาที่มีลักษณะพึ่งพาไม่ได้ หรือมารดาที่เลี้ยงดูทารกด้วยความหงุดหงิด โกรธ ทารกจะแสดงพฤติกรรมเรียกกร้อมมากเกินควร อย่างไม่มีเหตุผล หรืออาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในลักษณะอื่นๆ และพัฒนาความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมไม่เข้าใจสิ่งแวดล้อม ไม่ไว้วางใจผู้อื่นในพัฒนาการขั้นต่อไป

พัฒนาการทางด้านร่างกาย

- มีการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว
- มีการเคลื่อนไหวระยะแรก เป็นไปโดยปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive - ปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าแบบอัตโนมัติ เช่น การกระพริบตา การกระตุก น้ำลายไหล เป็นต้น) แล้วค่อย ๆ หายไป ต่อมาจะพัฒนาเป็นการเคลื่อนไหวของร่างกาย รวมทั้งการเคลื่อนไหวที่มีจุดมุ่งหมายมากขึ้น ทารกจะสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้มากขึ้น จากการที่ทารกสามารถชันคอ คู้ตัว ลูกขึ้นนั่ง คลานเข้า ยึดเกาะตั้งตัวเพื่อยืนขึ้นเอง การเกาะเดินจนในที่สุดสามารถลุกขึ้นยืนได้เอง

พัฒนาการทางด้านภาษา

- ทารกแรกเกิด แสดงความต้องการให้ผู้เลี้ยงดูเข้าใจ ด้วยการร้องไห้
- 2 เดือน พังเสียงคุ้ย หันหาเสียง เปล่งเสียงอ้อแอ้
- 4 เดือน เปล่งเสียงได้ยาวขึ้น ส่งเสียงอ้อแอ้โต้ตอบ เมื่อรู้สึกพอใจจะส่งเสียงเอ๊กอักในลำคอ
- 6 เดือน หันหาเสียงเรียก ส่งเสียงหลายเสียง
- 9 เดือน พังรู้ภาษา เข้าใจสีหน้า ท่าทาง เลียนเสียงพยัญชนะแต่ไม่มีความหมาย
- 12 เดือน เรียกพ่อแม่/ พูดคำโดดที่มีความหมาย 1 คำ ทำท่าตามคำบอกที่มีท่าทางประกอบได้

พัฒนาการทางด้านความคิด

สำหรับพัฒนาการทางด้านความคิดนั้นจะกล่าวถึงแนวคิดของเพียเจท์ (Piaget) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ โดยพัฒนาการทางความคิดในระยะทารกนั้นเป็นระยะของ Sensori-motor Operation (แรกเกิด – 2 ปี) และแบ่งลำดับขั้นพัฒนาการเป็น 6 ระยะ เมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการในช่วงแรกตามทฤษฎีของแควินสัน ซึ่งอยู่ในช่วงอายุขวบปีแรก จะเทียบกับแนวคิดของเพียเจท์ได้ 4 ระยะคือ

1. ระยะเวลา 0 – 2 เดือน (Reflexive) พฤติกรรมต่างๆ เป็นปฏิกิริยาสะท้อน (ปฏิกิริยาตอบสนองของสิ่งเร้าแบบอัตโนมัติ เช่น การกระพริบตา การกระตุก น้ำลายไหล เป็นต้น)
2. ระยะเวลา 1 – 4 เดือน (Primary circular reaction) ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งกระตุ้นการเคลื่อนไหวของเด็ก เด็กจะทำซ้ำ ๆ แต่ยังไม่มีความมุ่งหมาย สนใจการเคลื่อนไหว ไม่ใช่สนใจผลของการเคลื่อนไหว
3. ระยะเวลา 4 – 9 เดือน (Secondary circular reaction) เริ่มมีความตั้งใจทำพฤติกรรมการเคลื่อนไหว และสนใจผลของพฤติกรรมนั้น ๆ
4. ระยะเวลา 9 – 12 เดือน (Coordination of secondary reaction) เริ่มแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ ได้ ใช้พฤติกรรมในอดีตที่ผ่านมาช่วยแก้ปัญหา สามารถแยกสิ่งที่ต้องการออกจากสิ่งที่ไม่ต้องการ สามารถเลียนแบบการเคลื่อนไหว

ในขั้นนี้ทารกจะมีการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว ในขณะที่พัฒนาการทางความคิดเป็นแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และมักเป็นปฏิกิริยาสะท้อน

ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเอง กับ ความละอายและสงสัย (Autonomy vs. Shame and Doubt)

ในพัฒนาการขั้นที่ 2 เกิดขึ้นระหว่างขวบปีที่ 2 – 3 ของชีวิต พัฒนาการในขั้นนี้เด็กจะมีพัฒนาการทางร่างกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้น และเริ่มที่จะเรียนรู้การควบคุมส่วนต่างๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวร่างกายอย่างเป็นอิสระมากขึ้น สามารถที่จะเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และเริ่มสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เด็กในวัยนี้จะเริ่มฝึกหัดการขับถ่าย การควบคุมกล้ามเนื้อหูรูด

ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง (Sense of Autonomy) และการควบคุมตนเอง (Self Control) จะเกิดขึ้นได้ถ้าผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม มีความมั่นคงอดทน ให้โอกาสเด็กได้ทำสิ่งต่างๆ ตามความปรารถนาของตนเองโดยอยู่ในการดูแลของผู้ปกครอง (เช่น การเคลื่อนไหว การเดิน การปีนป่าย การหยิบจับสิ่งของอย่างเป็นอิสระ โดยที่ผู้ปกครองไม่แสดงท่าที่ตื่นตระหนก หรือกังวลมากเกินไป) จะทำให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ผลดีอีกประการคือ เด็กจะพัฒนาความรู้สึกมุ่งมั่น (Will) ซึ่งหมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจแน่วแน่ในการเลือก และในการยับยั้งตนเอง เด็กจะกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและกล้าที่จะตัดสินใจมากขึ้น รวมทั้งมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ในทางตรงข้ามหากผู้ปกครองปล่อยปละละเลย ดูว่า หรือเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป เด็กจะรู้สึกละอาย สงสัยในความสามารถของตนเอง ไม่มั่นใจในการแสดงความคิดเห็น ไม่มั่นใจว่าจะควบคุมชีวิตตนเองได้ ผลกระทบหนึ่งที่น่าเกิดขึ้นคือทำให้เด็กมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ขาดความเชื่อมั่น วิดกกังวล หวาดระแวงสงสัย หรือมีพฤติกรรมย่ำทำ นอกจากนี้ บุคคลที่ได้รับการพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง และการควบคุมชีวิตตนเองอย่างเหมาะสม เมื่อโตขึ้นเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่จะสนับสนุน และเชื่อมั่นสถาบันทางกฎหมายของสังคม มีความเคารพและอยู่ภายใต้กฎหมายของสังคม

พัฒนาการทางด้านร่างกายและภาษา

- เด็กเป็นอิสระทางกาย (Physical Independence) มากขึ้น สามารถเดินวิ่งได้เอง สำรวจสิ่งแวดล้อมได้
- เด็กเริ่มพูดเป็นคำ ๆ ได้มากขึ้น เข้าใจคำสั่งและภาษาท่าทางมากขึ้น เมื่ออายุ 2 ปี พูด 2 – 3 คำต่อกันได้

อย่างมีความหมาย

พัฒนาการทางด้านความคิด

พัฒนาการทางความคิด ระยะSensori-motor ของ Piaget ระยะ 12 – 18 เดือน (Tertiary Circular Reaction) เริ่มมีพฤติกรรมลองผิดลองถูก (Trail & Error) สนใจผลที่เกิดขึ้น เป็นตัวของตัวเอง เริ่มมีความเข้าใจวัตถุภายนอก รับรู้การคงอยู่ของวัตถุแม้เมื่อวัตถุนั้นถูกปิดบัง หรือซ่อนลับตาไป หรือถูกเคลื่อนย้ายไปที่อื่น (Object Permanence) ระยะ 18 – 24 เดือน เริ่มมีความคิด จินตนาการ มีความสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ แต่ยังเป็นลักษณะลองผิดลองถูกอยู่ (Invention of new means through mental combination)

ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt)

พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 3 – 5 ปี เด็กวัยนี้ร่างกายมีความสามารถและช่วยตัวเองได้มากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังอยู่ในวงจำกัด การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับเด็กในช่วงวัยนี้ทำได้โดยให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ท้าทายความสามารถของเขา รวมทั้งสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนผลักดัน และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กได้

ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศ มาตรฐานทางศีลธรรมและการควบคุมอารมณ์ ครอบครัวจะเป็นแหล่งชี้แนะถึงสิ่งต่างๆ ในสังคมให้แก่เด็ก เด็กเริ่มสร้างบุคลิกภาพและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจากการได้มีกิจกรรมและประสบการณ์ร่วมกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว การอบรมสั่งสอนโดยพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวจะช่วยให้เด็กได้ซึมซาบเข้าไป เป็นการรู้สำนึกผิดชอบชั่วดีในความคิด และแสดงออกในพฤติกรรมของเด็ก การเรียนรู้ที่เด็กจะได้รับจากตัวแบบ (Role Model) ในครอบครัว โดยมีตัวแบบเป็นตัวอย่าง และให้ข้อมูลแก่เด็ก เพื่อเรียนรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังนั้นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงสามารถสร้างขึ้นโดยการเรียนรู้จากบุคคลในครอบครัว และรวมถึงแนวความคิดค่านิยมของสังคม ในระยะนี้ครอบครัวมีบทบาทอย่างยิ่งในการปลูกฝังความรู้สึกผิดชอบชั่วดีให้แก่เด็ก การสร้างความสัมพันธ์ในระยะนี้จะเริ่มด้วยความสัมพันธ์ระหว่างแม่-เด็ก ต่อมาพ่อเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และเมื่อสังคมของเด็กกว้างขวางขึ้นเด็กจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เด็กเริ่มเป็นตัวของตัวเอง เด็กที่มีประสบการณ์มากจะสามารถช่วยเหลือตัวเองได้มาก เด็กที่ไม่สามารถพัฒนาผ่านขั้นความคิดริเริ่มไปได้จะเกิดความรู้สึกผิด และไม่กล้าที่จะเป็นผู้ริเริ่ม เนื่องจากเกิดความกลัวว่าจะทำผิดพลาดอีก

พัฒนาการของเด็กเป็นความรับผิดชอบร่วมกันทั้งเด็ก พ่อแม่ และชุมชน การได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในสังคมจะเป็นการช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ค่านิยมของสังคมให้แก่เด็กได้ทีละน้อย โดยมีผู้ใหญ่ช่วยกันประคับประคองให้เด็กพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์ได้ เด็กวัยนี้ควรได้รับโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถอย่างอิสระ เช่น การเล่น การคิด การประดิษฐ์ การจินตนาการต่างๆ และควรได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ซึมซับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และหลักศีลธรรมจรรยา หากเด็กวัยนี้ได้รับการจำกัดในการทำกิจกรรมหรือถูกตำหนิ เมื่อคิดและทดลองทำสิ่งต่างๆ จะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดคัดค้านหรือความรู้สึกผิดเกิดขึ้นเนื่องจากเขาไม่สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้สำเร็จตั้งใจและถูกติตรอนหรือขัดขวางความสามารถของตนเอง ทำให้ความรู้สึกผิดเกิดสะสมในตัวเด็กและมีผลให้เด็กขาดความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการทางด้านร่างกายและภาษา

เด็กวัยนี้สามารถเดิน วิ่ง กระโดดโลดเต้นได้ เด็กจะมีทัศนคติไปในทางที่ดี ถ้าได้ทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีอิสระ ได้ใช้ความคิดและพลังงานของเขา และการได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อม เด็กต้องการเคลื่อนไหว อยู่ตลอดเวลา ในระยะแรกๆ ของขั้นนี้เด็กจะมีความกระตือรือร้นและเริ่มมีความก้าวร้าวเกิดขึ้น เพื่อจะเอาชนะ ลักษณะพฤติกรรมของเด็กวัยนี้จะแตกต่างกันไปตามเพศ และในที่สุดจะพัฒนาเป็นบุคลิกภาพที่แสดงถึงความเป็นชายและหญิงอย่างเห็นได้ชัด รูปแบบพฤติกรรมของเด็กชาย เด็กชายจะชอบกระโดดโลดเต้น ต้องการมีความรู้ใหม่ๆ และชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การไม่สามารถอยู่นิ่งๆ อากักระวนกระวาย การลุ่มใจถึงตัวบุคคล ในขณะที่เด็กหญิง รูปแบบที่แสดงออกมาก็จะเริ่มคล้ายกับหญิงสาวทั่วไป เช่น มีเสน่ห์ น่ารัก มีที่ทำช่วยเขิน เย้ายวน จนถึงขั้นที่แสดงออกถึงความสงบบ่งขี้มซึ่งเป็นลักษณะของสาว ๆ ทั้งหมดนี้เป็นารเริ่มต้นที่แสดงออกถึงเพศแม่ เด็กหญิงเริ่มมีบทบาทของความเป็นแม่ต่อไปในรูปแบบของท่วงทีการพูดคุย การแสดงออกต่าง ๆ ในสังคมจะสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมต่างๆ รวมถึงอุปนิสัยส่วนลึกที่จะยอมรับใครเข้ามาเกี่ยวข้องของด้วย พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นธรรมชาติของเด็กสภาพแวดล้อมของครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการแสดงออกของเด็กเป็นอย่างมาก เมื่อเด็กผ่านช่วงนี้ไป ความสนใจเรื่องเพศจะเปลี่ยนจากความสนใจในบุคคลอื่นเป็นการค้นหาสิ่งใหม่ๆ ให้กับตัวเอง

เด็กมีความสามารถทางภาษาและสามารถใช้ได้ดีขึ้นกว่าเดิม ชอบพูดและตั้งคำถามถึงสิ่งต่างๆ รอบตัว และมีจินตนาการทางความคิดต่างๆ ในขณะที่กำลังทำกิจกรรมนั้นๆ เด็กในช่วงนี้กำลังเรียนรู้ในสิ่งแปลกใหม่ ผู้ใหญ่ควรปล่อยให้เด็กได้พูด ถาม และทำกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระภายในขอบเขตความสามารถ และจินตนาการของเขา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดถึงการใช้ภาษาจะช่วยให้เด็กเกิดความคิดในการวางแผนและการริเริ่มทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เขาต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป เด็กก็จะมีความคิดริเริ่ม แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ใหญ่คอยเข้มงวด ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ซักถาม หรือตำหนิว่าพฤติกรรมที่เขาแสดงออกอยู่ตลอดเวลา เขาก็จะรู้สึกผิด และไม่กล้าแสดงออกเมื่อคิดจะทำสิ่งใด

ขั้นที่ 4 ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย (Industry vs. Inferiority)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 6 – 12 ปี ช่วงวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่เด็กมีความเจริญเติบโตและมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้นยิ่งกว่าในวัยเด็กตอนต้นและวัยเด็กตอนกลาง การแสวงหาสิ่งต่างๆ ทำให้เด็กมีประสบการณ์กับสิ่งใหม่ ๆ รอบตัวเขามากขึ้น เมื่อเขาคิดว่าสิ่งใดที่เขาต้องการเขาจะต้องแสวงหาให้ได้ตามความปรารถนา เนื่องจากในวัยที่ผ่านมาเขาไม่สามารถทำกิจกรรมหลายอย่างได้ เพราะมีผู้ใหญ่คอยบังคับและควบคุม เด็กในวัยนี้ต้องการแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่ จุดสำคัญของการพัฒนาการระยะนี้คือการได้แสดงออกว่าเขามีความคิด และมี ความสามารถเหมือนผู้ใหญ่คนอื่นๆ เช่นกัน ในช่วงอายุนี้บุคคลรอบข้างควรช่วยชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตเพราะเป็นระยะที่พวกเขาเริ่มได้ตระหนักถึงอนาคต การที่ได้พิสูจน์ว่ามีความสามารถกระทำสิ่งต่างๆ ในขอบเขตของเขาได้อย่างเหมาะสมทำให้เด็กในวัยนี้มีความเชื่อมั่นว่าเขาจะประสบความสำเร็จในอนาคต

พัฒนาการทางร่างกาย

การเจริญเติบโตด้านร่างกายของเด็กวัยนี้ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปอย่างช้า ๆ สม่่าเสมอ มีการเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อและระบบประสาทซึ่งทำงานประสานกันได้ดีขึ้น การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของอวัยวะภายในเกือบทุกระบบ การเปลี่ยนแปลงด้านน้ำหนัก การเจริญเติบโตของกระดูกและฟัน และการขยายออกของร่างกายซึ่งเปลี่ยนไปในด้านส่วนสูงมากกว่าส่วนกว้าง โดยความสูงจะเพิ่มขึ้น 2 – 3 นิ้ว ต่อปี สัดส่วนร่างกายใกล้เคียงผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กผู้หญิงจะมีการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกายและวุฒิภาวะเร็วกว่าเด็กผู้ชายประมาณ 1 – 2 ปี จากลักษณะการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายดังกล่าว ทำให้เด็กวัยนี้เริ่มให้ความสนใจกับรูปร่างหน้าตา มีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องราวทางกายของเพศตรงข้าม อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นทุกด้านของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะทางพันธุกรรม การเลี้ยงดูเอาใจใส่จากครอบครัว และตัวเด็กเอง เช่น รูปแบบการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายที่เหมาะสม การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์แข็งแรง

พัฒนาการทางอารมณ์

พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้คือ การมีความคิดละเอียดอ่อนมากขึ้น สามารถเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น ควบคุมอารมณ์ของตนได้ เรียนรู้ที่จะแสดงอารมณ์ได้เหมาะสมในรูปแบบที่สังคมยอมรับได้ เด็กวัยนี้สามารถควบคุมและระงับความโกรธได้ดีขึ้น ไม่มีลักษณะของการโกรธง่ายและหายเร็ว พัฒนาการการแสดงออกจะเปลี่ยนไป จากเดิมที่แสดงออกด้วยการร้องไห้ดินกับพื้นเสียงดัง ทิ้งตัวลงนอนเมื่ออยากได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ จะเปลี่ยนเป็นการคิดแก้แค้นในใจแต่ไม่ทำจริงดังที่คิด หรือการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่ไม่พึงพอใจในทันที ไม่มีพฤติกรรมแบบต่อสู้อย่างใช้กำลัง ด้านความรักเด็กวัยนี้แสดงออกด้วยการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดี จะระมัดระวังไม่ทำให้อุบัติเสียใจหรือกระทบกระเทือนใจ โดยเฉพาะขณะอยู่ในกลุ่มเพื่อน หรือในสังคม เขาต้องการความรัก ความอบอุ่นมั่นคงในครอบครัวและหมู่คณะ นอกจากนี้เด็กจะเลิกกลัวสิ่งที่ไม่มีความจริง พิสูจน์ไม่ได้ อารมณ์กลัวของเด็กวัยนี้เกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ได้รับมา สิ่งที่เด็กวัยนี้กลัวมากที่สุดคือ กลัวการไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม กลัวไม่มีเพื่อน ไม่ชอบการแข่งขัน ไม่ต้องการเด่นหรือด้อยกว่ากลุ่ม ชอบการยกย่องแต่ไม่ชอบการเปรียบ- เทียบ นอกจากนี้เด็กยังกลัวอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนและบุคคลที่รัก การตอบสนองความกลัวจะเป็นลักษณะการต่อสู้ การถอยหนี และการทำตัวให้เข้ากับสิ่งนั้นๆ ความกลัวของเด็กจะเริ่มลดลงเรื่อยๆ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เด็กจะเปลี่ยนจากความกลัวเป็นความกังวล เรื่องรูปร่างของตนเองแทน คือ กังวลจากความต้องการให้ตนมีรูปร่างที่แข็งแรงในเด็กชาย หรือมีรูปร่างหน้าตาสวยงามในเด็กหญิง

อย่างไรก็ตาม เด็กวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเร็ว บางครั้งทำตัวเป็นผู้ใหญ่ บางครั้งทำตัวเป็นเด็ก ความขัดแย้งทางอารมณ์จึงเกิดขึ้นได้เสมอ พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้จึงขึ้นอยู่กับลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้สึกมั่นคงของเด็กต่อไป

พัฒนาการทางด้านความคิดและสังคม

เด็กจะสนใจในสิ่งต่างๆ แล้วพยายามดัดแปลงให้มาสู่แบบฉบับของเขา ความสามารถในการเลียนแบบจะปรากฏออกมาในรูปของ การเรียนรู้ภายในขอบเขตความสามารถของตัวเอง ซึ่งมีพื้นฐานมา

จากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคม เด็กจะมองเห็นว่าพ่อแม่เป็นตัวแทนของสังคม เป็นแบบอย่างแก่เขา แต่เขายังต้องการตัวแบบอื่นๆ เพื่อการเปรียบเทียบด้วย เช่น เพื่อนของพ่อแม่ และพ่อแม่ของเพื่อน เป็นบุคคลสำคัญที่ใหม่สำหรับเขา นอกจากนี้เพื่อนบ้าน เพื่อนในโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญทางสังคมที่เขาจะพิจารณา และคนแปลกหน้ากลายเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับเขา เด็กหญิงและเด็กชายจะแสวงหาผู้ใหญ่และบุคคลอื่นๆ เพื่อการวิเคราะห์ เขาคิดว่าพ่อแม่ยังไม่สมบูรณ์พอที่เขาจะเลียนแบบได้ครบทุกด้าน ในโลกของเด็กมีการสมมติตำแหน่งต่างๆ ที่สำคัญเหมือนผู้ใหญ่ เด็กมีความนับถือตนเองเป็นเกณฑ์เพื่อวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตน เด็กจะแสวงหาตัวแบบจากครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษออกไปทางด้านการปรับตัวของเด็กในสังคม เด็กจะมีการยอมรับตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้โรงเรียน กลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกันและกลุ่มบุคคลทางศาสนา จะมีส่วนช่วยสนับสนุนการปรับตัวของเด็กได้เป็นอย่างดี ในช่วงวัยนี้เด็กเริ่มเปลี่ยนความผูกพันจากครอบครัวไปสู่สถาบันอื่นในสังคม

พัฒนาการระยะนี้จะมีผลต่อระยะวัยรุ่น โดยทั่วไปเด็กวัยรุ่นมักต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ชอบทำกิจกรรมต่างๆ สูงกว่าความสามารถตามการรับรู้ของตนเอง เป็นการทดลอง และเรียนรู้ศักยภาพของตนเอง ในขณะเดียวกันความกลัวความผิดพลาดหรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้น ก็เป็นแรงผลักดันให้เขาพยายามทำกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จ เด็กวัยรุ่นจะพยายามเอาชนะ เพื่อความสำเร็จซึ่งเป็นแนวทางไปสู่ความเชื่อมั่นในตัวเองเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ กล่าวได้ว่าเด็กวัยรุ่นมีพลังอย่างเพียงพอที่จะปรับตัวเพื่อความสำเร็จในการทำงาน มีความขยันขันแข็ง พยายามคิดทำ คิดผลิตสิ่งต่างๆ ให้เหมือนผู้ใหญ่ด้วยการทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจ การได้รับคำชมเชย เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ และมีความมานะพยายามมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กไม่ได้รับความสนใจ หรือผู้ใหญ่แสดงออกว่าสิ่งที่เขาทำเป็นเรื่องน่ารำคาญ เขาก็จะรู้สึกต่อต้าน

การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

1. แนะนำในเรื่องการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง
2. แนะนำเรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้ เด็กควรได้รับสารอาหารครบทุกหมู่ในปริมาณที่เพียงพอ สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือเด็กวัยนี้มักสนใจการเล่นกับเพื่อนมากกว่าเรื่องการรับประทานอาหาร

การส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ

1. แนะนำเรื่องการรู้จักตนเอง การมองตนเองตามความเป็นจริง ด้วยการบริหารจัดการจิตใจ การทำสมาธิ การเสียสละเพื่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม
2. ฝึกการผ่อนคลายความเครียดในลักษณะต่างๆ เช่น การผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกาย จินตภาพบำบัด หรือการทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น ฟังเพลง เล่นดนตรี อ่านหนังสือที่ชอบ วาดภาพ เป็นต้น

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

1. แนะนำเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม ให้ออกกำลังกายเป็นประจำ และให้ผู้อื่นเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลตามสภาพความเป็นจริง เพื่อลดความคาดหวังจากผู้อื่นในทุกๆ ด้าน
2. ฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งพฤติกรรมทางด้านร่างกาย และคำพูด การจัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดทักษะนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

ขั้นที่ 5 ความเป็นอัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity vs. Role Confusion)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 13 – 20 ปี การแสวงหาอัตลักษณ์ของบุคคล และการเสริมสร้างควมรับผิดชอบถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัยนี้ ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวมีรากฐานมาจากการอบรมของพ่อแม่ และความรู้สึกไว้วางใจและความมั่นใจในตนเอง องค์ประกอบสำคัญของการสร้างความรู้สึกเป็นอัตลักษณ์ และผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเอง ได้แก่ ความเข้าใจในอัตลักษณ์และการแสวงหาสถานภาพทางสังคม ความเข้าใจในอัตลักษณ์ช่วยให้เด็กวัยรุ่นเกิดความเข้าใจในปัญหาต่างๆ และช่วยในการตัดสินใจ วางแผนเรื่องเกี่ยวกับอนาคต เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกคู่ครอง เป็นต้น ในวัยนี้เด็กวัยรุ่นจะเกิดความคิดสงสัยในตัวเอง เช่น การคิดถามตนเองว่า “ฉันคือใคร?” หรือ “ฉันจะทำอาชีพอะไรดี?” เนื่องจากระยะวัยรุ่นเป็นระยะ ที่มีความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อเตรียมเข้าสู่ผู้ใหญ่ ปัญหาของเด็กวัยรุ่นมักเป็นไปในทำนองที่ว่า “ฉันไม่รู้ว่าฉันควรจะทำอะไร ฉันไม่รู้ว่าฉันจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และฉันไม่รู้ว่าฉันเป็นใคร อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน และความรู้สึกได้รับการยอมรับจากสังคมแวดล้อม ซึ่งรวมถึงกลุ่มย่อยทางวัฒนธรรม และศาสนา มีผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นอย่างยิ่ง เด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขึ้น เขาจะแสวงหาตนตามอุดมคติ (Ego – ideal) และค้นหาอัตลักษณ์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบทบาทใหม่ในสังคม เราพบว่าเด็กวัยรุ่นตอนปลายจำนวนมากยังไม่สามารถค้นพบอัตลักษณ์ของตน เด็กวัยรุ่นที่ประสบอุปสรรคในพัฒนาการขั้นนี้จะขาดทักษะที่เหมาะสมในการแก้ไขสถานการณ์ คือเมื่อเผชิญปัญหามักจะหลบเลี่ยงมากกว่าที่จะแก้ไข ในขณะที่สถานการณ์ หรือปัญหาหนึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อปัญหาอื่น ๆ ประดังเข้ามา ก็เกิดการสั่งสม และซับซ้อนของปัญหา กล่าวคือเด็กวัยรุ่นยังไม่มีทักษะที่ดีในการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม วัยรุ่นแต่ละคนย่อมต้องการเวลาในการเรียนรู้ และปรับตัวเพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่และได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างในสังคม

พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางด้านร่างกายประกอบด้วยการเจริญเติบโต และเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างมาก รวมถึงพัฒนาการอัตลักษณ์ทางเพศที่ชัดเจน ในวัยนี้ ร่างกายของเขามีการผลิตฮอร์โมนเพศ (Sex hormone) และฮอร์โมนของการเจริญเติบโต (Growth hormone) อย่างมากและรวดเร็ว ส่งผลให้ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แขนขาจะยาวขึ้นก่อนจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอื่นประมาณ 2 ปี ในเพศหญิงจะมีไขมันมากกว่าเพศชาย วัยรุ่นชายจะมีพัฒนาการของกล้ามเนื้อมากกว่า ทำให้เพศชายดูแข็งแรงกว่าระหว่างวัยรุ่นเพศชายและวัยรุ่นหญิงจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเพศที่ต่างกันอย่างชัดเจน อาทิเช่น วัยรุ่นชายจะเป็นหนุ่มขึ้น เสียงแตก หนวดเคราขึ้น และเริ่มมีฝันเปียก ส่วนวัยรุ่นหญิงจะเป็นสาวขึ้นคือ เต้านมมีขนาดโตขึ้น ไขมันที่เพิ่มขึ้นจะทำให้รูปร่างมีทรวดทรง สะโพกผายออก และเริ่มมีประจำเดือน นอกจากนี้ระดับสติปัญญา ความคิดจะพัฒนาสูงขึ้น คือมีความคิดเป็นแบบรูปธรรมมากขึ้นกว่าวัยก่อน

หน้านี้ มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้นตามลำดับ จนเมื่อพ้นวัยรุ่นแล้วจะมีความสามารถทางสติปัญญาได้เหมือนผู้ใหญ่ แต่ในช่วงวัยรุ่นนี้ เด็กวัยรุ่นอาจขาดความยั้งคิด มีความหุนหันพลันแล่น ซึ่งการวิจัยพบว่าพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกาย คือการผลิตฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในสมอง และร่างกายของวัยรุ่น

พัฒนาการทางอารมณ์

ในช่วงวัยนี้อารมณ์จะปั่นป่วน เปลี่ยนแปลงง่าย หงุดหงิดง่าย เครียดง่าย โกรธง่าย อาจเกิดอารมณ์ซึมเศร้าโดยไม่มีสาเหตุได้ง่าย อารมณ์ที่ไม่ดีเหล่านี้อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเกรี้ยวกราด มีผลต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต ในวัยรุ่นตอนต้น การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดีนัก บางครั้งยังทำอะไรตามอารมณ์ตัวเองอยู่บ้าง แต่จะค่อยๆ ดีขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น อารมณ์เพศวัยนี้จะมีมาก ทำให้มีความสนใจเรื่องทางเพศ หรือมีพฤติกรรมทางเพศ เช่น การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในวัยนี้ แต่พฤติกรรมบางอย่างอาจเป็นปัญหา เช่น เบี่ยงเบนทางเพศ กามวิปริต หรือการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น

พัฒนาการทางจริยธรรม

วัยนี้จะมีความคิดเชิงอุดมคติสูง (Idealism) เพราะเขาสามารถแยกแยะความผิดชอบชั่วดีได้ มีมโนธรรม ต้องการให้มีความถูกต้อง ความชอบธรรมในสังคม ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการเป็นคนดี เป็นที่ชื่นชมของผู้อื่น และจะรู้สึกอึดอัดกับข้อใจกับความไม่ถูกต้องในสังคม หรือในบ้าน แม้แต่พ่อแม่ของตนเองเขาก็เริ่มรู้สึกว่าไม่ได้ดีสมบูรณ์แบบเหมือนเมื่อก่อนอีกต่อไปแล้ว บางครั้งเขาจะแสดงออก ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์พ่อแม่ หรือครู อาจารย์ตรงๆ การต่อต้าน ประท้วงจึงเกิดขึ้นได้บ่อยในวัยนี้ เมื่อเขาเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง หรือมีการเอาเปรียบ เบียดเบียน ความไม่เสมอภาคกัน เมื่อพ้นวัยรุ่นตอนต้นไป การควบคุมตนเองจะดีขึ้น จนเป็นระบบจริยธรรมที่สมบูรณ์เหมือนผู้ใหญ่

พัฒนาการทางสังคม

วัยนี้จะเริ่มห่างจากทางบ้าน ไม่ค่อยสนิทสนมคลุกคลีกับพ่อแม่พี่น้องเหมือนเดิม แต่จะสนใจเพื่อนมากกว่า จะใช้เวลากับเพื่อนนานๆ มีกิจกรรมนอกบ้านมาก ไม่อยากไปไหนกับทางบ้าน เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม สนใจสังคมสิ่งแวดล้อม ปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่ม ของสังคมได้ดีขึ้น มีทักษะทางสังคมมากขึ้น รู้จักการสื่อสารเจรจา การแก้ปัญหา การประนีประนอม การยืดหยุ่นโอนอ่อน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาการทางสังคมที่ดีจะเป็นพื้นฐานมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความภาคภูมิใจในตนเอง และบุคลิกภาพที่ดี

ถ้าบุคคลไม่สามารถปรับตัว หรือพบอุปสรรคในพัฒนาการขั้นนี้ เขาจะเกิดความรู้สึกรุนแรง ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพ และการแสดงออกของเขา การได้พูดหรือได้แสดงความคิดเห็นต่อหน้าคนหมู่มากนับว่าเป็นประโยชน์เป็นการแสวงหาอัตลักษณ์ของตัวเองอย่างหนึ่ง นอกจากนี้วัยรุ่นจะเลือกผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่พ่อแม่ มาเป็นแบบอย่างที่มีความหมาย และเป็นที่ยอมรับของเขา วัยรุ่นจะมองคุณค่าของวัฒนธรรม ศาสนา และอุดมคติว่า เป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นสิ่งที่สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการและการแสวงหาอัตลักษณ์ของเขา ถ้าเขาประสบความสำเร็จในการแสวงหาตนเอง เขาจะสามารถแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเขาไม่สามารถฟันฝ่าอุปสรรค ปัญหาต่างๆ และไม่มั่นใจในอัตลักษณ์ของตน เขาจะเกิดความสับสนและแสดงบทบาทที่ไม่เหมาะสม

ประเด็นปัญหาที่พบได้บ่อยในวัยรุ่น ได้แก่ ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ หรือบุคคลในครอบครัว การใช้สารเสพติด ปัญหาเกี่ยวกับประเด็นทางเพศ ปัญหาบุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ

ปัญหาความสัมพันธ์กับพ่อแม่

วัยนี้จะแสดงพฤติกรรมที่แสดงความเป็นตัวตนของเขาค่อนข้างมาก การพูดจาไม่ค่อยเรียบร้อย ซึ่งอาจเลียนแบบมาจากกลุ่มเพื่อน อารมณ์แปรปรวน ไม่มีความสม่ำเสมอต่อความรับผิดชอบต่างๆ เอาแต่ใจตัวเอง ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์หงุดหงิดไม่พอใจได้มากๆ ถ้าบุคคลรอบข้างไม่เข้าใจ การแสดงออกเหล่านี้ และใช้วิธีการจัดการที่ไม่ถูกต้อง เช่น ใช้การดูตำหนิว่ากล่าว บ่นตำหนิ หรือลงโทษรุนแรง จะเกิดปฏิกิริยาต่อต้าน ซึ่งไม่ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านั้น วิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้ ทำได้โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจความต้องการของเขา มีการตอบสนองโดยประนีประนอมยืดหยุ่น แต่ยังคงขอบเขตที่เหมาะสม ควรใช้การจูงใจ ให้วัยรุ่นได้ออกความคิด และร่วมมือโดยสมัครใจมากกว่าการบังคับ หรือการใช้ความรุนแรง

ปัญหาการใช้สารเสพติด

ตามธรรมชาติของวัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากเห็นอยากลองมาก การที่อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้สารเสพติด ย่อมมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกชักจูงให้ใช้สารเสพติดต่างๆ วัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่กล้าปฏิเสธเพื่อน เพราะกลัวเพื่อนไม่คบ หรือถูกเพื่อนทำทนาย หรือบางคนใช้เพราะอยากให้เหมือนเพื่อนๆ เพื่อให้ได้รับการยอมรับ เมื่อลองแล้วเกิดความพอใจ และติดสารเสพติดเหล่านั้นไป

ปัญหาทางเพศ

พฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homosexuality) เป็นพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้มาก คนที่เป็นรักร่วมเพศมักจะเจอปัญหาในการดำเนินชีวิตได้มากกว่าคนทั่วไป ในบางสังคมมีการต่อต้านพฤติกรรมรักร่วมเพศ มีการรังเกียจ ล้อเลียน ไม่ยอมรับ บางประเทศมีกฎหมายลงโทษผู้ที่มีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน

รักร่วมเพศ คือพฤติกรรมที่พึงพอใจทางเพศกับเพศเดียวกัน อาจมีการแสดงออกภายนอกให้เห็นชัดเจนหรือไม่ก็ได้ พฤติกรรมรักร่วมเพศอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี เช่น เด็กผู้ชายถูกเลี้ยงดูมาท่ามกลางญาติพี่น้องที่มีแต่ผู้หญิง อาจทำให้อยากมีความเป็นผู้หญิงเหมือนกัน และก็เกิดชอบเพศชายด้วยกัน เพราะมีความคิดว่าตนเองเป็นเพศหญิง เป็นต้น

การรักษาผู้ที่เป็นรักร่วมเพศ มักไม่ได้ผล เนื่องจากผู้ที่เป็นรักร่วมเพศมักจะพอใจในลักษณะแบบนี้ อยู่แล้ว การช่วยเหลือทำได้โดยการให้คำปรึกษาผู้ที่เป็นพ่อแม่ และผู้ปว้ย เพื่อให้ปรับตัวได้ ไม่รังเกียจลูกที่เป็นแบบนี้ และการพูดคุยเพื่อให้ผู้ปว้ยได้เข้าใจและแสดงออกอย่างเหมาะสม ไม่มากเกินไปจนเกิดการรังเกียจ และต่อต้านจากคนใกล้ชิด หรือเพื่อนบ้านในชุมชน การป้องกันภาวะรักร่วมเพศ ทำได้โดยการ

ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่เพศเดียวกับเด็ก เพื่อให้มีการถ่ายทอดแบบอย่างทางเพศจากพ่อหรือแม่เพศเดียวกับเด็ก

การสำรวจความใคร่ด้วยตนเอง (Masturbation) ในวัยรุ่นถึงว่าเป็นพฤติกรรมปกติ ไม่มีอันตราย ไม่มีผลเสียต่อร่างกายหรือจิตใจ แต่ควรแนะนำให้เด็กได้เห็นถึงความเหมาะสมของเวลาและสถานที่ที่ไม่ควรหมกมุ่นมากจนเป็นปัญหาต่อการใช้เวลา ทำให้ขาดการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์มากกว่า

การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น (Sexual Relationship) มักเกิดจากวัยรุ่นที่ขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือมีปัญหาทางอารมณ์ และใช้เพศสัมพันธ์เป็นการทดแทน เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นมักไม่ได้ยั้งคิดให้รอบคอบ ขาดการไตร่ตรอง ทำตามอารมณ์เพศ หรืออยู่ภายใต้ฤทธิ์ของสารเสพติด ทำให้เกิดปัญหาการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรรภ์เมื่อยังไม่พร้อม การทำแท้ง การเลี้ยงลูกที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาครอบครัว และกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

ปัญหาบุคลิกภาพ

ช่วงวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพอย่างชัดเจน ทั้งนิสัยใจคอ ความคิด การกระทำ มีรูปแบบที่สม่่าเสมอ จนสามารถคาดการณ์ได้ว่าในเหตุการณ์แบบนี้ เขาจะแสดงออกอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ผ่านมา จะทำให้วัยรุ่นมีบุคลิกภาพที่ดีด้วย แต่ในทางตรงข้าม การประสบอุปสรรคต่างๆ เช่น การขาดผู้ปกครองคอยดูแล สังสอน หรือการเรียนรู้แบบผิดๆ จะทำให้วัยรุ่นมีปัญหาบุคลิกภาพได้ ทำให้เขาปรับตัวเข้ากับคนอื่นยาก และเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง ในกรณีที่เป็นปัญหามากๆ อาจนำไปสู่อาการผิดปกติทางบุคลิกภาพ (Personality Disorders)

อาการพฤติกรรมเกร (Conduct Disorder)

เป็นโรคที่มีปัญหาพฤติกรรมกลุ่มที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยตนเองพอใจ ได้แก่ การละเมิดสิทธิผู้อื่น การขโมย ช้อโกง ตีชิงวิ่งราว ทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ เกร หรือละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม การหนีเรียน ไม่กลับบ้าน หนีเที่ยว โกหก หลอกหลวง ล่วงเกินทางเพศ การใช้สารเสพติด อาการดังกล่าวนี้มักเกิดขึ้นต่อเนื่องมานานพอสมควร สัมพันธ์กับปัญหาในครอบครัว การเลี้ยงดู ปัญหาอารมณ์ การรักษาควรรีบทำให้เร็วที่สุด เพราะการปล่อยไว้นาน จะยิ่งเรื้อรังรักษายาก และกลายเป็นบุคลิกภาพแบบอันธพาล ตและต่อต้านสังคม (Antisocial Personality Disorder) เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การป้องกันปัญหาวัยรุ่น

1. การเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ให้ความรักความอบอุ่น
2. การฝึกให้รู้จักระเบียบวินัย การควบคุมตัวเอง
3. การฝึกทักษะชีวิต ให้แก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง มีทักษะในการปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
4. การสอนให้เด็กรู้จักคบเพื่อน ทักษะสังคมดี
5. การฝึกให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ และเสริมสร้างอัตลักษณ์

ขั้นที่ 6 ความใกล้ชิดสนิทสนมกับความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง (Intimacy vs. Isolation)

บุคคลในขั้นนี้อยู่ช่วงอายุประมาณ 21 – 35 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่สามารถหาอัตลักษณ์ของตนเองได้จากช่วงก่อนแล้ว บุคคลในช่วงอายุนี้อาจจะรู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองมีความเชื่ออย่างไร ต้องการอะไรในชีวิต เกิดความรู้สึกต้องการมีเพื่อนสนิทที่จะรับและแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ที่ตนมีอยู่ แบ่งปันความเชื่อถือ ความสุข และความต้องการของตนแก่ผู้อื่น นั่นคือ คู่สมรส หรือเพื่อนสนิท จึงมีการพัฒนาความรู้สึกผูกพันกับผู้อื่น แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถสร้างความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับผู้อื่นได้ มีความต้องการแข่งขันหรือทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่น ก็จะนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง

บุคคลในช่วงนี้มีความเป็นอิสระในสังคมมากกว่าวัยก่อนๆ ในช่วงต้น มีความรับผิดชอบต่องานตัวเอง ครอบครัวและสังคม ความสมบูรณ์ของจิตใจในช่วงนี้คือ การได้รับการยอมรับ มีความก้าวหน้า มีอาชีพที่เหมาะสม มีการสมาคมกับเพศตรงข้ามเพื่อการเลือกคู่ครองต่อไป การปรับตัวของผู้ใหญ่ในวัยนี้คือการเลือกคู่ครอง และการมีหน้าที่การงานที่เหมาะสม รวมทั้งการเข้ากันได้ดีกับเพื่อนร่วมงาน การไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้บุคคลแยกตัวออกไปจากสังคมและครอบครัว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ แม้บางคนที่ตั้งงานแล้ว แต่ไม่สามารถแบ่งปันชีวิตและกิจกรรมกับคู่สมรสได้ จะรู้สึกโดดเดี่ยว และส่งผลต่อการปรับตัวของบุตร เมื่อบุตรเติบโตและออกไปเผชิญชีวิตในสังคมภายนอก ดังนั้น งานและความรัก จึงเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลในช่วงวัยนี้ประสบความสำเร็จในชีวิต

องค์ประกอบที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จ ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนี้ประกอบด้วย

1. ประสิทธิภาพทางร่างกาย วัยนี้เป็นช่วงที่ร่างกายมีความกระฉับกระเฉงสูงสุด และมีพลังเต็มที่ และจากนั้นก็ค่อยๆ ลดลง ผู้ที่ทำงานหนักจึงต้องคำนึงถึงสุขภาพด้วยเช่นกัน
2. ประสิทธิภาพของสมอง คนที่มีสติปัญญาดีจะมีความสามารถในการเรียนรู้ การทำงานและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผล มีความมั่นใจในตนเอง และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่ตนทำงานอยู่ได้
3. สุขภาพจิต ผู้ที่อยู่ในวัยนี้ ควรฝึกฝนจิตใจให้เข้มแข็งเพื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยอมรับความจริง ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจะเป็นผู้ที่มีความร่าเริง เบิกบาน มีผู้ชอบคบหาด้วย และมักจะมีเมตตาในหน้าที่การงานเสมอ
4. การปรับตัวในงานอาชีพ อาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น ส่วนหนึ่งคือ การประสบความสำเร็จในอาชีพการงานของตน ดังนั้นผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานก็ย่อมนำความสุขมาสู่ตนเอง และครอบครัว
5. การปรับตัวในชีวิตครอบครัว หากบุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับคู่สมรสได้ดี ย่อมมีเมตตาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และร่วมกันฝ่าฟันอุปสรรคปัญหา และเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน หากไม่สามารถปรับตัวเข้ากันได้ก็จะนำไปสู่ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง และการหย่าร้างในที่สุด

บทบาทเหล่านี้ถือเป็นบทบาทใหม่ที่ต้องอาศัยความอดทน ความเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน และการมีวุฒิภาวะทางจิตใจ ซึ่งผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว ส่วนใหญ่ก็จะมีความสำเร็จในชีวิตการงานด้วยเช่นกัน

ขั้นที่ 7 การสืบทอดกับการคำนึงถึงแต่ตนเอง (Generativity vs. Self absorption/ Stagnation)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 36 – 59 ปี เริ่มเข้าสู่วัยกลางคน เป็นระยะที่บุคคลมีครอบครัว มีบุตร และเลี้ยงดูบุตรด้วยความเอาใจใส่ ในระยะนี้บุคคลต้องการมีบุตรไว้สืบสกุล การจะมีบุตรซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัวนั้นต้องมาจากรากฐานของความรักและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บุคคลที่ไม่สามารถพัฒนามาถึงขั้นนี้ย่อมเกิดความรู้สึกท้อถอยและเหนื่อยหน่ายในชีวิต คิดถึงแต่ตนเอง เริ่มมีความเจ็บป่วยเรื้อรัง และปฏิเสธความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ไม่เตรียมสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ชนรุ่นหลัง ทำงานอย่างขาดความรับผิดชอบ ปล่อยปละละเลย เป็นต้น

นอกจากนี้ในช่วงวัยนี้ยังเป็นวัยที่สนใจและต้องการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม โดยความรู้สึกต่อสังคมนั้นจะเข้ามารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตส่วนตัว รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ปัญหาครอบครัว และเลี้ยงดูบุตรด้วยความเอาใจใส่ ระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลตั้งใจทำงานเพื่อให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาการทางจริยธรรมก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน

ในวัยนี้จะมีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่

1. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง และประสาทสัมผัส ตลอดจนการทำงานของต่อมต่างๆ ในร่างกายเสื่อมลง จึงเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพอารมณ์ด้วย เช่น หงุดหงิด กังวล เป็นต้น
2. ความเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การงาน ในระยะนี้อาจมีการโยกย้ายงานไปยังตำแหน่งหรือหน้าที่ใหม่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความกังวลใจได้
3. ความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ บุคคลในวัยนี้มักมีความกังวลในสุขภาพร่างกาย และมีความเป็นห่วงในหน้าที่การงาน จึงมีผลกระทบต่ อารมณ์ ทำให้มีการแปรเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น โกรธง่าย เป็นต้น
4. ความเปลี่ยนแปลงในด้านความสนใจ ในวัยนี้จะมีความสนใจในเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งเป็นพิเศษ มีการทำงานอดิเรกต่างๆ เพื่อหาความสุขให้แก่ตนเอง

โดยส่วนใหญ่ความสุขของคนวัยกลางคนคือ การมีความสุขสงบในชีวิตครอบครัว มีคู่ครองและบุตรที่ดี ประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยมียามที่มีเกียรติ มีผู้ให้ความเคารพนับถือ และมีหน้าที่การงานไม่มัวหมอง นอกจากนี้ยังมีการใช้เวลาว่างและร่างกายให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัวด้วย

ขั้นที่ 8 ความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตกับความสิ้นหวัง (Integrity vs. Despair)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 60 – 80 ปี นั่นคือ เข้าสู่วัยชรา พัฒนาการขั้นสุดท้ายนี้มีพื้นฐานจากการปรับตัวในช่วงต้นของชีวิต บุคคลในช่วงวัยนี้มักแสวงหาความมั่นคงภายในจิตใจ ซึ่งเกิดเมื่อบุคคลสามารถผ่านพัฒนาการในขั้นต่างๆ มาได้อย่างดี เป็นวัยของการยอมรับความเป็นจริง ใช้คุณค่าจากประสบการณ์ที่สั่งสมมา ให้เป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลัง และเป็นช่วงของการระลึกถึงความทรงจำในอดีต ถ้าในอดีตที่ผ่านมามีความสุข ประสบความสำเร็จในพัฒนาการ และสิ่งต่างๆ รอบตัว ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางจิตใจ แต่ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลมีความทรงจำที่ผิดหวังอยู่ตลอด และพบปัญหาอุปสรรคในพัฒนาการของช่วงที่ผ่านมา จะมีความรู้สึกท้อแท้ หมดหวัง เหนื่อยหน่ายกับชีวิต วิตกกังวลกับอดีตที่ไม่ดีงามของตนเอง ขาดกำลังใจในการต่อสู้ และไม่สามารถพัฒนาชีวิตในวัยชราได้อย่างมี

ความสุข

ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ในช่วงเกษียณอายุการทำงานจะเห็นว่า ตนได้ทำประโยชน์แก่สังคมอย่างเต็มที่แล้ว เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความพอใจในชีวิต รู้จักหาความสุข ความสงบในจิตใจ ยอมรับกับสภาพความเป็นจริง และความเป็นอยู่ของตนเองในปัจจุบัน และไม่รู้สึกละเลยใจ หรือเสียดายเวลาที่ผ่านไปมากับ ประสบการณ์ในอดีตของตนเอง

วัยชราเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านต่างๆ ถดถอยลง สมรรถภาพของผู้ชราในวัยเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การดูแลรักษาสุขภาพ แต่โดยหลักๆ จะพบความเสื่อมถอยของพัฒนาการในด้านต่างๆ ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย สภาพร่างกายมีการเสื่อมถอย มีความเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยๆ และใช้เวลานานกว่าคนหนุ่มสาวในการฟื้นจากความเจ็บป่วย กล้ามเนื้อหย่อนสมรรถภาพ การทรงตัวไม่ดี
2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หลงลืมง่าย ความจำเลอะเลือน แต่เหตุผลยังดี ทักษะในการคิดริเริ่มอาจจะไม่คล่องแคล่วเหมือนก่อน และความรอบคอบลดลง แต่พบว่า พัฒนาการทางด้านสมองยังดีกว่าทางด้านร่างกาย
3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีอารมณ์ไม่คงที่ ซอบบ่น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สังคม และประสบการณ์ที่ผ่านมาด้วย ความพอใจของวัยชราส่วนใหญ่เกิดจากมิตรภาพและประสบการณ์ที่ตนเองได้ช่วยเหลือผู้อื่น
4. พัฒนาการทางด้านสังคม วัยชราส่วนมากจะให้ความสนใจทางศาสนา หรือเป็นผู้ให้ ความสนับสนุนดูแลลูกหลานในครอบครัว

3. แนวคิดเรื่องรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

มีองค์กรและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องได้ทำการศึกษาและกำหนดแนวคิดพื้นฐานหรือหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาคุณค่าในเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ที่แตกต่างกันไปดังนี้ สถานีโทรทัศน์ The British Broadcasting Corporation หรือ BBC ได้กำหนดคุณค่าใน เนื้อหารายการโทรทัศน์ที่จำเป็นจะต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีในรายการของตนเองไว้ 5 ประการคือ (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ และคณะ, 2550 : 33-34)

1) คุณค่าด้านประชาธิปไตย (Democratic Value) หมายถึง รายการนั้นๆ มีเนื้อหาที่ สนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในวิถีประชาธิปไตย หรือประเด็นสาธารณะ ทั้งประชาธิปไตยในแบบตัวแทน (Representative Democracy) หรือแบบโดยตรง/การเมืองภาค พลเมือง (Direct/Civil Democracy)

2) คุณค่าด้านวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ (Cultural Value) หมายถึง รายการนั้นๆ มีเนื้อหาที่ สนับสนุนและส่งเสริมแนวคิด วิถี ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ดีงามและสร้างสรรค์ ตลอดจน ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ทั้งในระดับชาติ ท้องถิ่น และนานาชาติ แสดงถึงความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ทั้งทางศาสนา ชนชั้น เพศ และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

3) คุณค่าด้านการศึกษา (Educational Value) หมายถึง รายการนั้นๆ มีเนื้อหาที่สนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาทักษะและปัญญา ด้วยข้อมูลความรู้ที่มีคุณค่า เพิ่มพูนความรู้ และ ประสบการณ์ นำไปใช้ประโยชน์ได้ในการดำเนินชีวิต โดยมีทั้งสาระและความบันเทิง

4) คุณค่าด้านสังคมและชุมชน (Social and Community Value) หมายถึง รายการนั้นๆ มี เนื้อหาที่เน้นส่งเสริมและสนับสนุนความสามัคคี/ความสามัคคีและความแตกต่างหลากหลายทาง ความคิด/ความเชื่อ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับซึ่งกันและกัน

5) คุณค่าด้านสังคมโลก (Global Value) หมายถึง รายการนั้นๆ มีเนื้อหาสนับสนุนข้อมูลใน รัดับนานาชาติ ทั้งด้านข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และความเข้าใจ

อิทธิพล บริติประสงค์ (2550) ได้กำหนดแนวคิดพื้นฐานและเกณฑ์ในการพิจารณาความสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ ละคร และโฆษณา ในรายการสำหรับสตรีและครอบครัวไว้ 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การพิจารณาจากเนื้อหาสาระในการนำเสนอ ซึ่งเป็นการพิจารณาโดยเน้นเรื่องของ สาระในการนำเสนอของรายการนั้นๆเป็นหลัก เพื่อค้นหาว่า รายการนั้น ได้นำเสนอเนื้อหาที่ ตอบสนองต่อประเด็นด้านความรู้ต่างๆด้านใดบ้างและเพียงใด

ส่วนที่ 2 การพิจารณาจากความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบหรือวิธีการในการนำเสนอ โดย คำนึงถึงวิธีการนำเสนอว่าตอบสนองต่อการนำเสนอเนื้อหาเพียงใด ตลอดจน การพิจารณาจากความ สร้างสรรค์ของการคิดค้นรูปแบบรายการที่น่าสนใจ น่าติดตาม

ส่วนที่ 3 การพิจารณาจากเอกลักษณ์หรือภาพลักษณ์ของผู้นำเสนอในรายการ โดยคำนึง ภาพลักษณ์ของพิธีกรในรายการ ตัวละครในละคร เกี่ยวกับการเป็นตัวแทนของภาพลักษณ์หรือ แนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับสตรีและครอบครัวผ่านการโฆษณา โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม สถานะที่เหมาะสม เพียงใด

รัศมี มณีนิล (2552) ได้กล่าวถึงการประเมินคุณภาพเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ว่า มีการ พิจารณาจาก 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 การพิจารณาคุณภาพของรายการโทรทัศน์ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาจากองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่

1. การก่อให้เกิดระบบวิธีคิด
2. การก่อให้เกิดความรู้ในเชิงวิชาการ
3. การพัฒนา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม
4. การเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต
5. การเรียนรู้ ยอมรับ และเข้าใจในความ แตกต่างหลากหลาย
6. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและสังคม

โดยทั้ง 6 ด้านนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์จึงเรียกว่า + 6 และ ส่วนที่ 2 การพิจารณาเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ เพื่อดูว่ารายการนั้นๆ เหมาะกับผู้ชมวัยใด โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ เพศ ภาษา และพฤติกรรมและความรุนแรง (ทั้งต่อตนเอง บุคคล หรือสิ่งของ) โดยดูจากภาพ เนื้อหา มุมกล้อง วิธีการถ่ายทำ เสียง เนื่องจากผู้ชมในแต่ละวัยมีความสามารถในการแยกแยะเนื้อหาได้ไม่เท่ากัน เด็กจะมีวิจารณญาณน้อยกว่าผู้ใหญ่ เกณฑ์เนื้อหาทั้ง 3 ด้านนี้จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวแบ่งระดับความเหมาะสมให้แก่ผู้ชมในแต่ละ วัย จึงเรียกว่า - 3

ขณะที่สาระสำคัญในหมวด 2 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดทัศนะด้านการป้องกันไว้ในมาตรา 37 โดยห้ามมิให้ออกอากาศ รายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีการกระทำซึ่งเข้าลักษณะลามกอนาจาร หรือมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง และสาระสำคัญในหมวด 1 และหมวด 2 ของร่างหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเนื้อหาของรายการใน กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้กล่าวถึงเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ที่ ต้องห้ามมิให้ออกอากาศและมาตรการในการออกอากาศรายการโทรทัศน์ประเภทต่างๆ ไว้ดังนี้

1. เนื้อหารายการโทรทัศน์ที่ต้องห้ามมิให้ออกอากาศ

1) รายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้แก่ รายการที่มีเนื้อหาสาระในลักษณะของการยุบ ปลุกปั่น ระดม หรือชักชวนให้บุคคลกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- (1) ล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือ
 - (2) ล้มล้างอำนาจอธิปไตยไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือทำให้ไม่สามารถใช้อำนาจ ดังกล่าวได้
- หรือ
- (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
 - (4) กระทำการเพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญในวิถีทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

2) รายการที่มีเนื้อหาสาระที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ให้หมายความรวมถึงรายการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

- (1) การแสดงออกไม่ว่าด้วยภาพ วาจา ถ้อยคำ หรือข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงออกซึ่งความอาฆาตมาดร้ายต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินีพระราชทายาท ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินหรือสถาบันพระมหากษัตริย์
- (2) รายการที่มีเนื้อหาสาระอันเป็นการจงใจก่อให้เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยาม ประเทศชาติ
- (3) รายการที่กระทบกระเทือนหรือดูหมิ่นประเทศ หรือต่อประมุขของประเทศอื่นๆ อันจะเป็นการกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

(4) รายการที่มีเนื้อหาอันเป็นการแสดงออกหรือคำพูดที่มีลักษณะเป็นการยุยง ส่งเสริมให้เกิดความแตกแยกในสังคม หรือมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการทำลายสันติสุขได้โดยพลัน หรือ ก่อให้เกิดการใช้กำลังหรือความรุนแรงในสังคม หรือเป็นการสร้างความวุ่นวาย ตื่นตระหนกแก่ ประชาชนอย่างร้ายแรง

(5) การนำเสนอเนื้อหาสาระที่อ้างถึงข้อเท็จจริงในอดีต หรือข้อมูลประวัติศาสตร์โดย ละเลยไม่นำเสนอข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญจนเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ

3) รายการที่มีเนื้อหาสาระที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน ให้หมายความรวมถึงรายการที่มีเนื้อหาในลักษณะอย่างใดลักษณะหนึ่ง ดังนี้

(1) การแสดงออกใด ๆ ซึ่งเป็นการดูถูก หรือการสร้างความเกลียดชังเป็นเหตุให้ คุณค่าหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลถูกทำลายหรือด้อยค่าลง หรือก่อให้เกิด การใช้ความรุนแรง หรือการประทุษร้ายต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล บนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นๆ ในประการใดประการหนึ่ง ได้แก่

(1.1) ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติการถือสัญชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ วิทยุฒิหรือความสามารถในทางสติปัญญา

(1.2) สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ชนชั้นทางสังคม

(1.3) ความเชื่อทางศาสนา

(1.4) การศึกษาอบรม

(1.5) ความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อกฎหมาย

(1.6) การประกอบอาชีพ

(1.7) ลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในประการอื่นทำนองเดียวกัน

(2) การนำเสนอรายการที่มีเนื้อหาสาระในลักษณะที่ชี้แนะหรือก่อให้เกิดความขัดแย้ง แยกแยะในสังคมจนเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยโดยมีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(2.1) การยุยง ส่งเสริม ให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบการกระทำที่ขัดต่อ กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของประชาชนชาวไทย

(2.2) การจงใจบิดเบือนข้อเท็จจริง ขาดความถูกต้อง การโฆษณาชวนเชื่อ ทางการเมือง หรือการนำเสนอประเด็นที่มีความขัดแย้งเพียงด้านเดียว จนเป็นเหตุให้เกิดความเกลียด ชังและการใช้ความรุนแรงในสังคม

(3) เป็นการแสดงที่ลบหลู่ เหยียดหยาม หรือจงใจให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ศาสนาใด ศาสนาหนึ่ง

(4) การนำเสนอเนื้อหาสาระหรือการประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการที่มีกฎหมาย ห้ามมิให้การออกอากาศหรือการเผยแพร่โฆษณา

4) เนื้อหาสาระของรายการที่มีการกระทำซึ่งเข้าลักษณะลามกอนาจาร เป็นการแสดงออก ด้วยการกระทำใดๆ หรือถ้อยคำที่หยาบโลน ต้องห้าม นำรังเกียจ ขัดต่อศีลธรรมของประชาชนชาว ไทย และให้รวมถึงเนื้อหาสาระของรายการที่มีลักษณะดังนี้

(1) เนื้อหารายการที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการร่วมเพศ การแสดงให้เห็นถึง อวัยวะเพศหรืออวัยวะส่วนที่พึงสงวน ไม่ว่าจะด้วยภาพ วาจา หรือด้วยวิธีการอื่นใด

(2) เนื้อหารายการในภาพรวมสามารถยั่วทำให้เกิดความต้องการทางเพศ หรือเป็น การพรรณนาหรือบรรยายพฤติกรรมทางเพศอย่างชัดเจน ซึ่งการเสนอเนื้อหารายการนั้นมีได้ก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อการศึกษาศิลปะ วัฒนธรรมแก่สังคมหรือประโยชน์สาธารณะ

(3) เนื้อหารายการที่ศาลมีคำสั่งพิพากษาถึงที่สุดวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำซึ่งเข้าลักษณะลามกอนาจาร

5) รายการที่มีเนื้อหาสาระซึ่งมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจของ ประชาชนอย่างร้ายแรง ให้หมายความรวมถึงรายการที่มีเนื้อหาในลักษณะดังนี้

(5.1) การแสดงให้เห็นหรือสาธิตรูปแบบหรือวิธีการอันผิดวิสัยปกติธรรมดา

(5.2) การแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่มีลักษณะทารุณโหดร้ายไม่ว่าต่อคนหรือสัตว์

(5.3) การแสดงออกที่ก่อให้เกิดอันตรายหรือการคุกคามบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

(5.4) การแสดงที่มุ่งหมายจะชักจูงให้บุคคลทั่วไปให้ใช้บริการหรือซื้อสินค้า โดยอาศัย การอวดอ้างการแสดงความวิเศษเหนือธรรมชาติหรืออานาจทางไสยศาสตร์ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้จนทให้ผู้ชมรายการหลงเชื่อ

(5.5) การออกอากาศรายการที่นำเด็กและเยาวชนมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรายการ โดยไม่ดำเนินการตามกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน 6) รายการที่มีเนื้อหาสาระซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ให้ หมายความรวมถึงรายการที่มีเนื้อหาสาระแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติของสินค้าหรือบริการที่เป็น ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง หรือปกปิดหรือละเว้นการแจ้งสาระสำคัญ หรือกล่าวอ้างถึงข้อมูลทางวิชาการที่เป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ในอันที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของประชาชน

ซึ่งสอดคล้องกับ กรอบแนวทางจริยธรรมของ “FCC” คือ : รายการที่มีผู้ร่วมรายการที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (ต่ำกว่า 20 ปี)

- ต้องแน่ใจว่าไม่มีการคุกคาม กดดันโดยใช้กลวิธีการการล่อหลอก หรือใช้เด็กและเยาวชนเป็นเครื่องมือการแสดงบางอย่าง การตกอยู่ในสภาพแวดล้อมของการแข่งขันที่มีความกดดัน เสี่ยงภัย อันตราย ต้องแน่ใจว่าการกระทำใดๆ ก็ตาม ได้ขออนุญาตจากพ่อแม่ผู้ปกครอง

- ในการแสดงหรือดำเนินรายการ ต้องมีผู้ปกครองหรือคนที่เด็กไว้ใจ, ผู้ให้คำปรึกษา การกระทำใดๆ จะต้องถามต่อผู้ปกครองเป็นหลักไม่ใช่เด็กโดยตรง หรือ ผู้ปกครองต้องทราบคำถามหรือแนวทางการแสดง/โชว์ล่วงหน้า

- ต้องแน่ใจว่าการร่วมรายการของเด็ก หรือผู้แสดง รายการจะไม่ใช้ประโยชน์จากความน่าสงสาร ความน่าสมเพช เวทนา โชคชะตาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในการเรียกร้องความเห็นใจ หรือเป็นเครื่องมือในการเรียกความสนใจจากผู้ชม

- ต้องแน่ใจว่าการร่วมรายการของเด็ก ด้วยการแสดงออก หรือการโชว์ใดๆ ก็ตาม เป็นไปตามช่วงอายุ และความเหมาะสมกับพัฒนาการการเจริญเติบโตของเด็ก และผ่านการปรึกษาจากจิตแพทย์ที่เป็นอิสระจากการควบคุมหรือชี้นำของผู้ผลิตรายการ

- สำหรับเด็กที่อายุต่ำกว่า 10 ขวบ ผู้ผลิตรายการต้องใส่ใจเป็นพิเศษ อีกทั้งงดเว้นการใช้ภาพ คลิป ของเด็กโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง

4. สภาพการณ์รายการเด็กในประเทศไทย

สภาพการณ์รายการเด็กในประเทศไทย

มรรยาท อัครจันทโชติ ศึกษาเกี่ยวกับ “การกำหนดช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย : จากนโยบายของ กสทช. ผู้การปฏิบัติจริงของสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์” พบว่า รายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ฟรีโทรทัศน์ระบบดิจิทัล จำนวน 27 สถานี ในเดือนกรกฎาคม และ สิงหาคม 2557 ช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น มีจำนวนรายการโทรทัศน์ที่มุ่งกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนทั้งหมด 93 รายการ จาก 23 สถานี หรือคิดเป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีรายการสำหรับเด็กและเยาวชน ร้อยละ 85.19

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนทั้งหมดนี้ เป็นรายการสำหรับกลุ่มเป้าหมายวัย 6 – 12 ปี มากที่สุด จำนวน 69 รายการ (73.40%) รองลงไปคือ รายการสำหรับกลุ่มเป้าหมายวัย 13 – 17 ปี จำนวน 18 รายการ (19.15%) และน้อยที่สุดคือ รายการสำหรับกลุ่มเป้าหมายวัย 3 – 5 ปี จำนวน 7 รายการ (7.45%)

อย่างไรก็ตาม รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศนี้ มีอยู่ 6 รายการที่ออกอากาศซ้ำรายการเดียวกันในต่างสถานี จึงมีรายการที่หลากหลายและไม่ซ้ำกันทั้งสิ้น 87 รายการ

สำหรับแหล่งที่มาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนที่ออกอากาศในช่วงเวลาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น พบว่า เป็นรายการที่คนไทยผลิตเองมากที่สุด 56 รายการ (60.22%) รองไปลง คือ รายการที่นำเข้าจากต่างประเทศ 12 รายการ (34.41%) และ รายการที่ผสมผสาน โดยมีช่วงรายการของที่คนไทยผลิตเอง และนำเข้าจากต่างประเทศ 5 รายการ (5.38%) โดยหากแยกเป็นกลุ่มรายการสำหรับเด็กแต่ละช่วงวัย สามารถสรุปได้ดังนี้

- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี เป็นรายการที่นำเข้าจากต่างประเทศ 3 รายการ (42.86%) รองลงไป คือ รายการที่ผสมผสาน และรายการที่คนไทยผลิตเอง ในจำนวนที่เท่ากัน คือ 2 รายการ (28.57%)
- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กวัย 6 – 12 ปี เป็นรายการที่คนไทยผลิตเอง 38 รายการ (55.07%) รองลงไป คือ นำเข้าจากต่างประเทศ 28 รายการ (40.58%) และผสมผสาน 3 รายการ (4.34%)
- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนวัย 13 – 17 ปี เป็นรายการที่คนไทยผลิตเองมากที่สุด 16 รายการ (94.12%) และมีรายการที่นำเข้าจากต่างประเทศเพียง 1 รายการ (5.88%)

สัดส่วนเวลาของรายการสำหรับเด็กและเยาวชนในช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชน

ตารางที่ 1 สัดส่วนเวลาออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน ในช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชน

สถานีโทรทัศน์	เวลารายการเด็กและเยาวชนต่อสัปดาห์ (นาที)	คิดเป็นสัดส่วน (%)	เฉลี่ยเวลาต่อวัน (นาที)
- ททบ.5	110	10.19	16
- NBT	240	22.22	34
- Thai PBS	425	39.35	61
- ช่อง 3 Family	150	17.86	21 ½
- MCOT Family	630	58.33	90
- LOCA	660	61.11	94
- TNN 24	360	33.33	51 ½
- ไทยโทรทัศน์	120	11.11	17
- new tv	300	27.78	43
- Spring News	0	0	0
- Bright TV	60	5.56	9
- Voice TV	0	0	0
- Nation	120	11.11	17
- Workpoint TV	420	38.89	60
- True 4 U	300	27.78	43
- GMM Channel	480	77.78	120
- NOW	90	8.33	13
- ช่อง 8	60	5.56	9
- ช่อง 3 SD	0	0	0
- MONO 29	540	50	77
- MCOT HD	580	53.70	83
- One	420	38.89	60
- Thairath TV	210	19.44	30
- ช่อง 3 HD	0	0	0
- Amarin TV	120	11.11	17
- ช่อง 7 HD	235	21.76	33 ½
- PPTV	110	10.19	16
ภาพรวม			
- รวม 27 สถานี	7,100	24.96	1,014
- เฉลี่ยต่อ 1 สถานี	263	24.35	37 ½

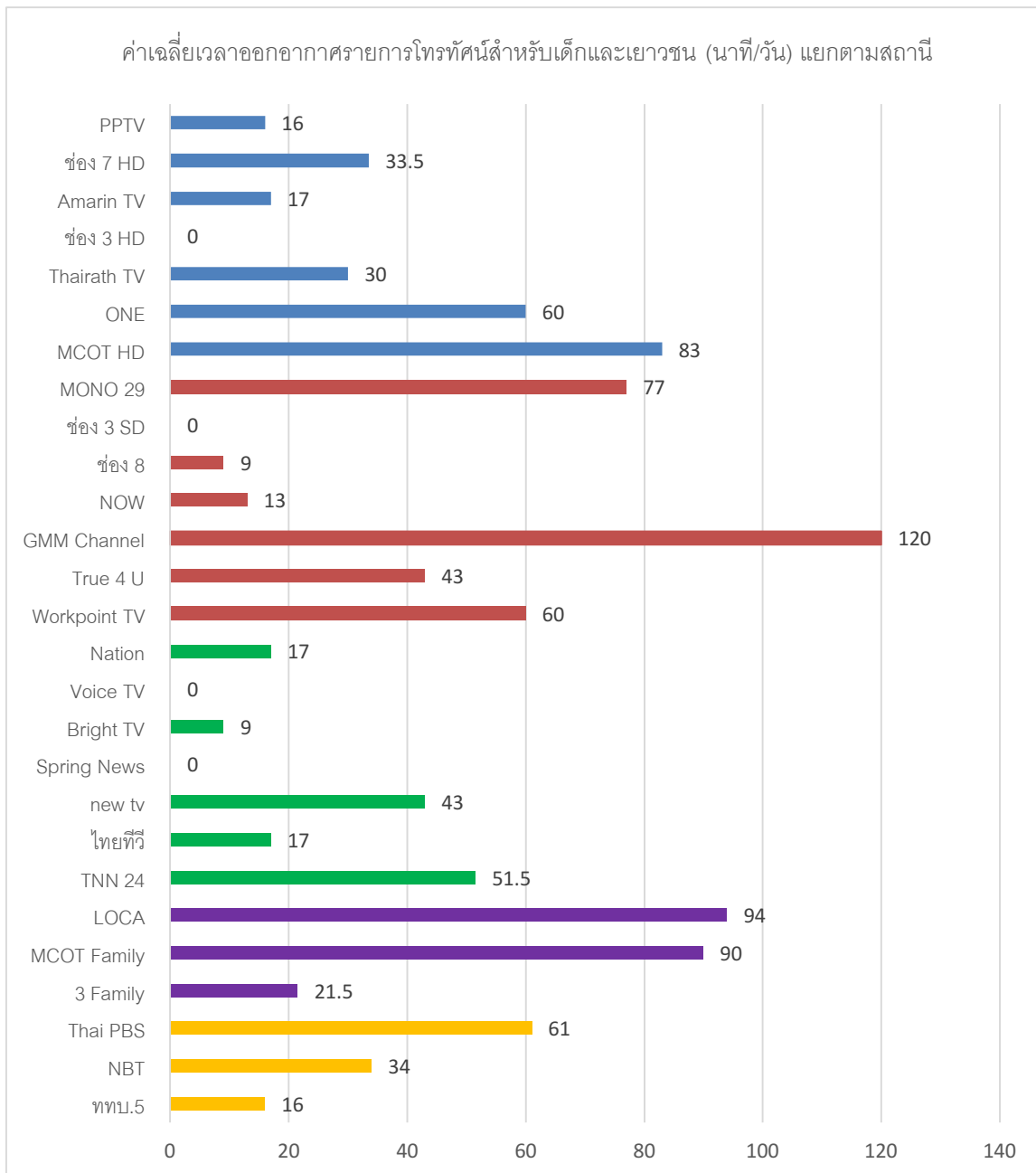
จากตารางแสดงให้เห็นว่า หากนับเฉพาะสถานีโทรทัศน์ที่ออกอากาศรายการสำหรับเด็กและเยาวชน ในช่วงเวลาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น แต่ละสถานีมีจำนวนเวลาออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนต่อสัปดาห์ ระหว่าง 60 – 840 นาที ซึ่งหากคิดออกมาเป็นสัดส่วนเวลาการออกอากาศแล้ว พบว่า มีตั้งแต่ร้อยละ 5.56 จนถึง ร้อยละ 77.78 หรือหากคำนวณเป็นค่าเฉลี่ยเวลาออกอากาศรายการสำหรับเด็กต่อวันแล้ว ผู้วิจัยสามารถจัดแบ่งกลุ่มสถานีโทรทัศน์ ได้ดังนี้

๑. สถานีที่มีค่าเฉลี่ยเวลาออกอากาศรายการสำหรับเด็กและเยาวชน มากกว่า 60 นาที/วัน
 - GMM Channel (120 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดปกติ
 - LOCA (94 นาที) หมวดยุทธวิธีเด็ก เยาวชน และครอบครัว
 - MCOT Family (90 นาที) หมวดยุทธวิธีเด็ก เยาวชน และครอบครัว
 - MCOT HD (83 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดสูง
 - MONO 29 (77 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดปกติ
 - Thai PBS (61 นาที) ประเภทบริการสาธารณะ
 - Workpoint TV (60 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดปกติ
 - One (60 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดสูง
๒. สถานีที่มีค่าเฉลี่ยเวลาออกอากาศรายการสำหรับเด็กและเยาวชน ระหว่าง 30 – 59 นาที/วัน
 - TNN 24 (51 ½ นาที) หมวดยุทธวิธีข่าวสารและสาระ
 - new tv (43 นาที) หมวดยุทธวิธีข่าวสารและสาระ
 - True 4 U (43 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดปกติ
 - NBT (34 นาที) ประเภทบริการสาธารณะ
 - ช่อง 7 HD (33 ½ นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดสูง
 - Thairath TV (30 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดสูง
๓. สถานีที่มีค่าเฉลี่ยเวลาออกอากาศรายการสำหรับเด็กและเยาวชน น้อยกว่า 30 นาที/วัน
 - 3 Family (21 ½ นาที) หมวดยุทธวิธีเด็ก เยาวชน และครอบครัว
 - ไทยโทรทัศน์ (17 นาที) หมวดยุทธวิธีข่าวสารและสาระ
 - Nation (17 นาที) หมวดยุทธวิธีข่าวสารและสาระ
 - Amarin TV (17 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดสูง
 - ททบ.5 (16 นาที) ประเภทบริการสาธารณะ
 - PPTV (16 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดสูง
 - Now (13 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดปกติ
 - Bright TV (9 นาที) หมวดยุทธวิธีข่าวสารและสาระ
 - ช่อง 8 (9 นาที) หมวดยุทธวิธีแบบความคมชัดปกติ
๔. สถานีที่ไม่ได้ออกอากาศรายการสำหรับเด็กและเยาวชนเลย
 - Spring News

- Voice TV
- ช่อง 3 SD
- ช่อง 3 HD

ดังแสดงผลในแผนภูมิที่ 1 ซึ่งจะเปรียบเทียบให้เห็นความต่างของค่าเฉลี่ยเวลาการออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนต่อวัน เฉพาะในช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชน แยกตามประเภทและหมวดหมู่ของสถานีโทรทัศน์ฟรีโทรทัศน์ระบบดิจิทัล

แผนภูมิที่ 1 ค่าเฉลี่ยเวลาออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนต่อวัน ในช่วงเวลาดำเนินการสำหรับเด็กและเยาวชน แยกตามสถานี

หากคิดคำนวณภาพรวม พบว่า มีจำนวนเวลาการออกอากาศรายการเด็กและเยาวชน ในช่วงเวลาสำหรับเด็กและเยาวชน ในสัดส่วนที่ไม่มากนัก คือ มีเพียงร้อยละ 24.96 และถ้าคิดสัดส่วนเฉลี่ยต่อหนึ่งสถานี จะมีสัดส่วนรายการสำหรับเด็กและเยาวชนเพียงร้อยละ 24.35 หรือเทียบได้ว่า แต่ละสัปดาห์ หนึ่งสถานีมีรายการเด็กและเยาวชน ประมาณ 263 นาที หรือแต่ละวัน มีเวลาสำหรับรายการเด็กและเยาวชน ประมาณ 37 นาทีครึ่ง ซึ่งหากแยกออกตามช่วงวัยของกลุ่มเป้าหมาย จะปรากฏผลตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สัดส่วนเวลาออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน ในช่วงเวลาดำเนินการสำหรับเด็กและเยาวชน

แยกตามกลุ่มเป้าหมาย

สถานีโทรทัศน์	กลุ่มเป้าหมาย 3 – 5 ปี		กลุ่มเป้าหมาย 6 – 12 ปี		กลุ่มเป้าหมาย 13 – 17 ปี	
	นาที/ สัปดาห์	สัดส่วน เวลา (%)	นาที/ สัปดาห์	สัดส่วน เวลา (%)	นาที/ สัปดาห์	สัดส่วน เวลา (%)
ททบ.5	-	-	55	5.09	55	5.09
NBT	-	-	150	13.89	90	8.33
Thai PBS*	335	31.02	365	33.8	-	-
ช่อง 3 Family	60	7.14	90	10.71	-	-
MCOT Family	-	-	630	58.33	-	-
LOCA	-	-	660	61.11	-	-
TNN 24	-	-	150	13.89	210	19.44
ไทยโทรทัศน์	-	-	120	11.11	-	-
new tv	-	-	150	13.89	150	13.89
Spring News	-	-	-	-	-	-
Bright TV	-	-	60	5.56	-	-
Voice TV	-	-	-	-	-	-
Nation	-	-	120	11.11	-	-
Workpoint TV	-	-	420	38.89	-	-
True 4 U	60	5.56	240	22.22	-	-
GMM Channel	-	-	540	50	300	27.78
NOW	-	-	90	8.33	-	-
ช่อง 8	-	-	60	5.56	-	-
ช่อง 3 SD	-	-	-	-	-	-
MONO 29	-	-	-	-	540	50
MCOT HD	75	6.94	415	38.43	90	8.33
One	-	-	420	38.89	-	-
Thairath TV	-	-	210	19.44	-	-
ช่อง 3 HD	-	-	-	-	-	-
Amarin TV	-	-	120	11.11	-	-
ช่อง 7 HD	-	-	205	18.98	30	2.78
PPTV	-	-	55	5.09	55	5.09
ภาพรวม 27 สถานี	530	1.86	5,325	18.72	1,520	5.34
สัดส่วนเฉลี่ยต่อ 1 สถานี	19 ½ (3 นาที/วัน)	1.81	197 (28 นาที/วัน)	18.24	56 (8 นาที/วัน)	5.19

หมายเหตุ * รายการ Thai PBS Kids Afternoon ของสถานีโทรทัศน์ Thai PBS เป็นรายการที่รวมการ์ตูน และรายการเด็กหลายรายการอยู่ด้วยกัน ซึ่งมีทั้งรายการของเด็ก 3 – 5 ปี และรายการของเด็ก 6 – 12 ปี เวลาออกอากาศของรายการดังกล่าวจึงถูกนำมาคำนวณรวมสำหรับทั้ง 2 ช่วงวัย

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่า หากแยกรายการสำหรับเด็กและเยาวชน ในช่วงที่กำหนดให้เป็นเวลาของเด็กและเยาวชน ออกเป็นกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ 3-5 ปี, 6-12 ปี และ 13-17 ปีแล้ว จะพบว่า มีจำนวนเวลาและสัดส่วนของรายการสำหรับเด็กวัย 6-12 ปีสูงที่สุด รองลงมาคือ 13-17 ปี ส่วนกลุ่มเป้าหมาย 3-5 ปีมีจำนวนเวลาและสัดส่วนน้อยที่สุด ทั้งนี้ หากคำนวณในภาพรวมทั้ง 27 สถานี และเทียบกับเวลาโดยค่าเฉลี่ยต่อวัน พบว่า

- กลุ่มเป้าหมายอายุ 3 – 5 ปี โดยเฉลี่ยแต่ละสถานีมีเวลาประมาณ 3 นาทีต่อวัน
- กลุ่มเป้าหมายอายุ 6 – 12 ปี โดยเฉลี่ยแต่ละสถานีมีเวลาประมาณ 28 นาทีต่อวัน
- กลุ่มเป้าหมายอายุ 13 – 17 ปี โดยเฉลี่ยแต่ละสถานีมีเวลาประมาณ 8 นาทีต่อวัน

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า สัดส่วนของรายการสำหรับเด็กและเยาวชนยังถือว่ามียังจำนวนน้อย แม้จะเป็นช่วงเวลาที่กำหนดให้เป็นช่วงเวลาสำหรับเด็กและเยาวชนก็ตาม

เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอรายการสำหรับเด็กและเยาวชน ในช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอของรายการวิทยุสำหรับเด็กและเยาวชน ในช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น มีผลสรุปสำคัญ ดังต่อไปนี้

- รายการวิทยุสำหรับเด็กเล็กวัย 3 – 5 ปี มีเนื้อหาสำคัญที่ร่วมกันเด่นชัดของทั้ง 3 รายการ คือ ส่งเสริมจินตนาการ และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดี รองลงไป คือ เปิดโลกทัศน์ ให้ความรู้ทั่วไป
- รายการวิทยุสำหรับเด็กประถมวัย 6 – 12 ปี มีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับความรู้ ทั้งการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ และการเปิดโลกทัศน์ ให้ความรู้ทั่วไป
- รายการวิทยุสำหรับเด็กโตและเยาวชนวัย 13 – 17 ปี มีเนื้อหาสำคัญคือ ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และเปิดโลกทัศน์ ให้ความรู้ทั่วไป
- รูปแบบการนำเสนอรายการวิทยุสำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี และ 6 – 12 ปี ใช้รูปแบบวาไรตี้ทั้งสิ้น คือ มีวิธีการนำเสนอตั้งแต่ 2 วิธีขึ้นไปในหนึ่งรายการ ในขณะที่รายการวิทยุสำหรับเด็กวัย 13

- 17 ปี ใช้รูปแบบ Talk Program คือ การดำเนินรายการแบบพูดคุย Straight Talk, Feature Talk หรือ สัมภาษณ์

บทบาทและคุณลักษณะของผู้ดำเนินรายการ

- ผู้ดำเนินรายการในรายการสำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี และ 6 – 12 ปี มีบุคลิกเป็นที่รักมากที่สุด รองลงไป คือเป็นผู้ใหญ่ใจดี ที่ทำให้เด็กรู้สึกผูกพัน และใกล้ชิดกับผู้ดำเนินรายการได้
- ผู้ดำเนินรายการสำหรับเด็กวัย 13 – 17 ปี มีบุคลิกเป็นผู้ใหญ่ที่หวังดีกับเด็ก และแม่จะมีเยาวชนวัยเดียวกันดำเนินรายการ แต่กลุ่มผู้ฟังอาจไม่รู้สึกรับถึงความใกล้ชิดกับผู้ดำเนินรายการมากนัก
- มีรายการสำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี หนึ่งในรายการที่ไม่มีผู้ดำเนินรายการเลย ซึ่งอาจมีผลทำให้เด็กไม่รู้สึกรับผูกพันกับรายการ

การเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชน

- รายการวิทยุสำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี ทั้ง 3 รายการ ไม่มีรายการใดที่เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของเด็กโดยตรง อย่างมาก ก็จะทำให้เขียนจดหมาย อีเมล หรือฝากข้อความ ซึ่งมีเพียงรายการเดียว (พระอาทิตย์ยิ้มแฉ่ง)
- รายการวิทยุสำหรับเด็กวัย 6 – 12 ปี ทั้ง 3 รายการ มีรายการเดียวที่เปิดพื้นที่ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในรายการโดยตรง (ขบวนการด้านความคิด) และโดยอ้อมหนึ่งรายการ (ขบวนการคนตัวเล็ก) ส่วนอีกหนึ่งรายการ ไม่มีการเปิดพื้นที่ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมแต่อย่างใด (Cool Kids)
- รายการวิทยุสำหรับเด็กวัย 13 – 17 ปี ทั้ง 3 รายการ มีเพียงรายการเดียวที่เปิดพื้นที่ให้เยาวชนเข้ามาดำเนินรายการโดยตรง (ยุวไทยมุสลิมอาสา) ส่วนอีก 2 รายการ เป็นลักษณะการแจ้งข่าวเกี่ยวกับการศึกษาทั้งคู่ จึงไม่มีการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าทางใด

โดยภาพรวมแล้ว การออกแบบเนื้อหาของรายการวิทยุสำหรับเด็กและเยาวชน ถือว่า สอดคล้องกับความสนใจ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงวัย แต่รูปแบบการนำเสนอในบางรายการ หรือบางช่วงของรายการอาจจะยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้มากนัก นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มเป้าหมายของรายการวิทยุที่ขาดไปจริงๆ คือ รายการสำหรับเด็กวัย 10 – 12 ปี เนื่องจากรายการกลุ่ม 6 – 12 ปีทั้งหมด จะเน้นเพียงแค่ช่วงวัย 6 – 9 ปีมากกว่า

อย่างไรก็ตาม มีข้อควรระวังบ้างในกรณีที่ทางรายการสมมติให้ผู้ดำเนินรายการเป็นสัตว์ที่อาจจะเป็นอันตราย เช่น งูเห่า ซึ่งอาจจะมีผลให้เกิดอันตรายกับเด็กได้ หากเด็กได้ไปพบเจองูเห่าตัวจริง

ส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน ที่ออกอากาศในช่วงเวลาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น ในงานวิจัย สามารถสรุปเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอได้ดังนี้

- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเล็กวัย 3 – 5 ปี มีเนื้อหาสำคัญที่ร่วมกันเด่นชัดของทั้ง 7 รายการ คือ ส่งเสริมจินตนาการ รองลงไป คือ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดี และ พัฒนาบุคลิกภาพ

ทางอารมณ์ ทักษะทางสังคม โดยผ่านรูปแบบการ์ตูน และ แมกกาซีนที่มีรูปแบบย่อยภายในที่สำคัญคือ การ์ตูน เปิดเวทีให้แสดงความคิดเห็นหรือความสามารถ พุดคุย และสาธิต

- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กประถมวัย 6 – 12 ปี มีเนื้อหาสำคัญ คือ ความรู้ทั่วไป ส่งเสริมจินตนาการ และเนื้อหาบันเทิง รองลงไป คือ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดี และพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ทักษะทางสังคม โดยผ่านรูปแบบการ์ตูนเป็นส่วนใหญ่ รองลงไป คือ สารคดี และเรียลลิตี้แบบเรียนรู้ชีวิต, กลุ่มประเภทแข่งขัน ทั้งควิซโชว์ เกมโชว์ และเรียลลิตี้เกมโชว์, กลุ่มรายการพุดคุย สัมภาษณ์ อภิปราย, และรายการประเภทสาธิต
- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กโตและเยาวชนวัย 13 – 17 ปี มีเนื้อหาสำคัญคือ ความรู้ทั่วไป และการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ รองลงไป คือ การเปิดพื้นที่ให้แสดงความสามารถ โดยผ่านรูปแบบการนำเสนอที่สำคัญ คือ รายการประเภทพุดคุย (อ่านข่าว พุดให้ความรู้แบบสอนหนังสือ และสัมภาษณ์) รองลงไป คือ กลุ่มรายการประเภทแข่งขัน (ควิซโชว์ เกมโชว์ และเรียลลิตี้เกมโชว์), และรายการประเภทวาไรตี้ ที่ประกอบด้วยรูปแบบย่อยภายในที่สำคัญ คือ พุดคุย, สัมภาษณ์, เกมโชว์ สารคดี และสาธิต

บทบาทและคุณลักษณะของผู้ดำเนินรายการ

- ผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี วางบทบาทเป็นพี่สาวพี่ชายใจดี และดำเนินรายการอย่างเป็นกันเองกับเด็กๆ
- ผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กวัย 6 – 12 ปี วางบทบาทเป็นพี่สาวหรือพี่ชายใจดีมากที่สุด รองลงไป คือ เพื่อนคุยกับเพื่อนวัยเดียวกัน และตามด้วยผู้ใหญ่ที่หวังดีกับเด็ก
- ผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนวัย 13 – 17 ปี วางบทบาทเป็นผู้ใหญ่ที่หวังดีต่อเด็ก (มีอายุมากกว่ากลุ่มเป้าหมายพอสมควร) รองลงไปคือ พี่สาวหรือพี่ชายใจดี, ครู และน้อยที่สุด คือ เพื่อนวัยเดียวกัน

การเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชน

- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี มีเพียงรายการ Thai PBS Kids Weekends และ Thai PBS Kids Afternoon ที่เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของเด็กโดยตรง นอกนั้น เป็นการฉายการ์ตูน จึงไม่ได้เปิดพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วมในรายการ ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม
- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กวัย 6 – 12 ปี หากยกเว้นรายการประเภทนำเข้าจากต่างประเทศหรือรายการประเภทการ์ตูนแล้ว พบว่า เกือบทั้งหมดเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของเด็กในรายการโดยตรง ทั้งในฐานะของผู้ดำเนินรายการ และผู้ร่วมรายการ มีเพียงรายการวิทยุคิดสนุก (PPTV) เพียงรายการเดียวที่ไม่ได้เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของเด็กในรายการทั้งทางตรงและทางอ้อม
- รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กวัย 13 – 17 ปี ส่วนใหญ่ จะมีการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมี 2 รายการที่ไม่ได้เปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนเลย คือ ทินเทอร์มินอล (ททบ.5) และ ห้องข่าวเยาวชน (TNN 24)

- พบว่า มีหลายรายการที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นผู้ดำเนินรายการ แต่ไม่ได้ออกแบบรายการให้เด็กอื่นๆที่บ้านมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในรายการเลย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมทางตรงหรือทางอ้อม

โดยภาพรวม การออกแบบเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ถือว่า สอดคล้องกับความสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงวัย อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของบางรายการ ดูเหมือนจะห่างไกลตัวกลุ่มเป้าหมายเกินไป และรูปแบบการนำเสนอในบางรายการ หรือบางช่วงของรายการอาจจะยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้มากนัก

ทั้งนี้ ผลการวิจัยพบเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อเด็กได้ ซึ่งเป็นข้อที่ผู้ผลิตรายการควรพึงระวัง ได้แก่

- การแข่งขันเกมที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก (เช่น การแข่งดื่มน้ำอัดลม) หรือเกมการแข่งขันทักษะทางร่างกายที่อาจเสี่ยงต่ออันตราย หากเด็กนำไปเล่นกันเองในชีวิตจริง
- การใช้มีด หรือเตาในรายการที่เด็กเป็นผู้ทำอาหารเอง
- ภาพการต่อสู้ การดื่มแอลกอฮอล์ ฉากที่ตัวละครแต่งกายน้อยชิ้น หรือมีพฤติกรรมทะเลาะในการ์ตูนและละครแนวอดมนุश्य์
- การนำเสนอภาพตัวละครหลักในการ์ตูน ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น พุดจาถูกผู้อื่น ทำผิดกฎโรงเรียนเพื่อความตื่นเต้น การยอมทำพฤติกรรมที่ไม่ดีเพราะกลัวเสียเพื่อน ฯลฯ
- การทำนายดวงชะตาจากรายการที่สอนเกี่ยวกับตัวเลข
- การนำเสนอเพลงที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม ในรายการประเภทประกวด หรือการแสดงความสามารถของเด็กและเยาวชน
- การหลอกแกล้งเด็กที่ทำให้เด็กตกใจ หรือเสียใจ
- การปลุกฝังค่านิยมบางอย่างโดยไม่ตั้งใจ เช่น ของที่มีราคาแพง คือ ของที่ดี
- โฆษณาแฝง หรือ Tie in ในอาหารรายการ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก เช่น ระเบิดสำเร็จรูป
- โฆษณาที่ไม่ควรจะออกอากาศระหว่างชมรายการเด็ก ได้แก่ โฆษณารายการของทางสถานีที่มีความรุนแรง มีฉากส่อไปทางเพศ และโฆษณาสื่ออื่นที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก แต่เป็นสื่อในเครือเดียวกับผู้ประกอบการสถานี (เช่น นิตยสารบันเทิง)

ความเหมาะสมของรายการที่ออกอากาศในช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมแล้ว รายการวิทยุและรายการโทรทัศน์ทั่วไปที่ออกอากาศในช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น เด็กๆสามารถเปิดรับได้เพื่อเสริมความรู้ ความคิด และสร้างแรงบันดาลใจได้ แต่มีบางรายการที่ปรากฏเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก หรือเป็นเนื้อหาที่ต้องพึงระวังหากเด็กเปิดรับเพียงลำพัง ดังต่อไปนี้

รายการโทรทัศน์

รายการทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ฟรีโทรทัศน์ระบบดิจิทัล ที่ออกอากาศในช่วงเวลาที่คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กำหนดให้เป็นช่วงเวลาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น พบว่า เป็นรายการที่นำเสนอเนื้อหาหลากหลาย โดยเน้นที่เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป, กิจกรรมยามว่าง โดยเฉพาะการทำอาหาร การท่องเที่ยว, เนื้อหาเกี่ยวกับข่าว สถานการณ์ปัจจุบัน และเนื้อหาบันเทิง ผ่านรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายเช่นกัน โดยมาก คือ การนำเสนอในกลุ่ม Talk Program (พูดคุย, อ่านข่าว, สัมภาษณ์), แมกกาซีนหรือวาไรตี้, สารคดี, การ์ตูน, และสารคดี

หากพิจารณาเจาะไปที่กลุ่มสถานีโทรทัศน์ แต่ละประเภท พบว่า

- สถานีโทรทัศน์ประเภทบริการสาธารณะ : เน้นเนื้อหาประเภทความรู้ทั่วไป, การสอนความรู้ทางวิชาการ และกิจกรรมยามว่าง คือ การทำอาหาร และท่องเที่ยว ผ่านรูปแบบการนำเสนอที่ใช้มากคือ แมกกาซีนหรือวาไรตี้, สารคดี และ Talk Program
- สถานีโทรทัศน์ประเภทบริการธุรกิจ หมวดหมู่เด็ก เยาวชน และครอบครัว : เน้นเนื้อหาความรู้ทั่วไป, การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมจินตนาการ ผ่านรูปแบบการนำเสนอที่ใช้มากคือ การ์ตูน
- สารคดีโทรทัศน์ประเภทบริการธุรกิจ หมวดหมู่ข่าวสารและสาระ : เน้นเนื้อหาข่าวและสถานการณ์ปัจจุบัน, เนื้อหาบันเทิง, เนื้อหาความรู้ทั่วไป และเนื้อหาการสอนความรู้ทางวิชาการ ผ่านรูปแบบการนำเสนอที่ใช้มากคือ Talk Program
- สารคดีโทรทัศน์ประเภทบริการธุรกิจ หมวดหมู่ทั่วไปแบบความคมชัดปกติ : เน้นเนื้อหาค่อนข้างหลากหลาย ที่มีมากคือ เนื้อหาประเภทความรู้ทั่วไป, บันเทิง, ข่าวและสถานการณ์ปัจจุบัน ผ่านรูปแบบการนำเสนอที่ใช้มากคือ การ์ตูน และ Talk Program
- สารคดีโทรทัศน์ประเภทบริการธุรกิจ หมวดหมู่ทั่วไปแบบความคมชัดสูง : มีเนื้อหาคละกันไปเกือบทุกประเภท ที่มีมากคือ บันเทิง, ความรู้ทั่วไป, ข่าวและสถานการณ์ปัจจุบัน, ส่งเสริมจินตนาการ และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

โดยภาพรวม สถานีโทรทัศน์เกือบทุกสถานีจะบรรจุรายการที่มุ่งกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนลงในผังรายการช่วงเวลาดังกล่าว หรือถึงแม้บางสถานีโทรทัศน์จะไม่มีรายการที่มุ่งกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนเลย แต่ก็เน้นเป็นรายการทั่วไป ที่เด็กสามารถรับชมได้

อย่างไรก็ตาม ในบรรดารายการทั้งหมดที่ออกอากาศช่วงเวลานี้ ผู้วิจัยพบข้อพึงระวังหากเด็กและเยาวชนรับชมรายการเพียงลำพังอยู่หลายประการ ซึ่งบางเนื้อหา ไม่เหมาะสมที่จะออกอากาศในช่วงเวลาที่ควรจะเป็นเวลาของเด็กและเยาวชน โดยควรมีเฉพาะรายการที่อยู่ในระดับความเหมาะสม ป ด และ ท เท่านั้น แต่ปรากฏว่า มีรายการระดับ น13 และ น18 ออกอากาศในเวลาดังกล่าวด้วย หรือบางรายการ จัดระดับเป็น ท แต่จริงๆแล้ว น่าจะเป็นระดับ น ขึ้นไปมากกว่า โดยผู้วิจัยพบข้อพึงระวังสำคัญในรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงเวลาสำหรับเด็กและเยาวชน ที่จะส่งผลกระทบต่อทางลบ หากเด็กรับชมโทรทัศน์ แต่เพียงลำพัง ดังนี้

- การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ได้แก่ การต่อสู้อย่างรุนแรง ทั้งที่เป็นภาพความรุนแรงที่เหมือนจริง เห็นเลือดชัดเจน และความรุนแรงแบบแฟนตาซี รวมถึงการแกล้งเล่นที่ดูไม่เหมาะสม เช่น เอาน้ำตาเทียนหยด นำสเปรย์มาฉีดใส่หน้า ไม่หนีบฝ่ามามาหนีบหน้า ฯลฯ
- การนำเสนอเรื่องสิ่งเสพติด ได้แก่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะในละคร และรายการการ์ตูนสำหรับเด็ก, การนำเสนอพฤติกรรมของบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็น Idol ของเด็กและเยาวชนหลายคนแต่กลับใช้สารเสพติด เป็นต้น
- การนำเสนอเนื้อหาที่สื่อทางเพศ เช่น การนำเสนอภาพการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม การใช้ภาษาสองแง่สองง่าม การสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์ทางเพศ การแสดงพฤติกรรมทางเพศในรายการละคร และมิวสิกวิดีโอ เช่น ฉากโรงโสมภิน ฉากเลิฟซีน รวมทั้งการนำเสนอเคล็ดลับที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก เช่น วิธีการมีคู่ การขอผู้ชายออกเดท ที่ต้องฟังระว่างมาก คือ พบว่ามีละคร น18+ ที่มีฉากเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสมในช่วงเวลาสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย เนื้อหาทางเพศนี้ ผู้วิจัยพบแม้แต่ในรายการการ์ตูน โดยแสดงออกมาในเชิงทะลึ่ง หรือการแต่งกายน้อยชิ้น
- การใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งมีทั้งคำไม่สุภาพ หยาบคาย คำสองแง่สองง่าม และการด่าทอหรือ ตูณก ล้อเลียนผู้อื่น
- การนำเสนอเรื่องโหราศาสตร์ ดูดวง การแก้เคล็ด แก้ขง เรื่องลี้ลับ
- การนำเสนอพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างไม่ดี ซึ่งพบมากในรายการที่เกี่ยวข้องกับวงการบันเทิง เช่น ข่าวเรื่องรัก เรื่องฉาวของดารา
- การนำเสนอพฤติกรรมที่เป็นความสามารถเฉพาะบุคคล หรือการแข่งขันเกมที่ค่อนข้างเสี่ยงอันตราย ซึ่งเด็กอาจนำไปเลียนแบบโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้
- การปลูกฝังค่านิยมที่ไม่เหมาะสม เช่น ของแพงคือของดี, ผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศ, การมีเพศสัมพันธ์โดยเสรี (Free sex), ยังมีข่าวฉาว ยิ่งดัง เป็นต้น
- การโฆษณา ทั้งการให้ผู้ดำเนินรายการพูดถึงข้อดีของสปอนเซอร์ เช่น ผลิตภัณฑ์ชะหมี่กิ่งสำเร็จรูปในรายการเด็ก หรือการเป็นสปอนเซอร์หลักในรายการที่เน้นให้ข้อมูลความรู้ แต่แฝงโฆษณาสินค้าในการให้ความรู้ต่างๆ และที่สำคัญ คือ โฆษณารายการที่มีเนื้อหารุนแรง ซึ่งจะออกอากาศช่วงดึกของสถานี หรือโฆษณาสิ่งสิ่งพิมพ์ที่เน้นเรื่องที่ไม่เหมาะสมกับเด็กในช่วงเวลารายการเด็ก
- การนำเสนอภาพเด็กที่ผู้ผลิตรายการตั้งใจให้เด็กทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย เพียงเพื่อหวังให้รายการเกิดความตลกขบขัน หรือเป็นความสนุกของผู้ใหญ่

จากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจะได้ใช้เป็นแนวทางในการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปรูปแบบ เนื้อหา และนิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหา และนิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประชากร คือ ผู้มีส่วนได้เสียกับรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว อันได้แก่ ผู้ประกอบการรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ผู้กำกับดูแล นักวิชาการ นักวิชาชีพ ผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก ตลอดจนผู้ชมรายการที่เป็นเด็ก เยาวชน และครอบครัว

การวิจัยครั้งนี้ ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และเก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นจำนวน 4 ครั้ง รวม 49 คน และดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ประกอบการรายการเด็ก และผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก จำนวน 4 คน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 1 วันที่ 9 ตุลาคม 2558

1. คุณรณวิทย์ ดิมะเสถียร
2. คุณเรวัต สังข์ช่วย
3. คุณอมรอน เศษฐวัฒน์
4. รศ.ดร.อุษา บิ๊กกินส์

5. คุณพลินี เสริมสินศิริ
6. คุณเกณิกา พงษ์วิรัช
7. คุณพรพรรณ ชัยนาม
8. คุณเนตรนภิส พัฒนาไพบูลกุล

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 2 วันที่ 31 ตุลาคม 2558

1. รศ.จุมพล รอดคำดี
2. คุณลลดา พันสะ
3. ผศ.มรรยาท อัครจันทโชติ
4. คุณนราวดี วณิชวัฒน์
5. อาจารย์ลักษมี คงลาภ

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 3 วันที่ 14 พฤศจิกายน 2558

1. คุณเพ็ญพิชิสฐา โคนุทานุรักษ์
2. คุณพฤกษ โคนุทานุรักษ์
3. คุณพงศา แสนใจงาม
4. คุณพุทธมน ฉันทกุลกิจ
5. คุณเชิดชัย ธิรปภาวิชญ์
6. คุณเกศินี อมาตยกุล
7. คุณจุฑามาศ ลิ้มประเสริฐ
8. พันเอกวัชรินทร์ วิริยะโพธิการ
9. เด็กชายณภัค ศุพัชราศัย
10. คุณระพีพร ฉันทกุลกิจ
11. คุณศุภาวิชญ์ ลิ้มประเสริฐ
12. เด็กชายพุทธคุณ ฉันทกุลกิจ
13. คุณนภัสสร แสนใจงาม
14. เด็กชายภูษณะ แสนใจงาม
15. คุณทวาทิตย์ บุนนาค
16. เด็กหญิงพิพาวรรณ วิริยะโพธิการ
17. คุณจักรวรรดิ วิริยะโพธิการ

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 4 วันที่ 18 ธันวาคม 2558

1. คุณครูเพชรรัตน์ นิลเหลือง
2. เด็กชายภูริเดช กิจการเจริญ
3. คุณครูสิรินาฏ อักษรดี
4. เด็กชายธีรภัทร คำอ้าย

5. คุณบัวเงิน เจริญคุณ
6. เด็กชายพีระชัย ทิมเมฆ
7. คุณวราพร นาน้ำเขียว
8. เด็กชายณัฐวุฒิ นาน้ำเขียว
9. คุณดาลิน ศิริพลลา
10. คุณอัมพริน โตเกษตร
11. เด็กหญิงรดาศิริสวัสดิ์ ณัฐรัฐดา
12. คุณสมพร พงษ์วิรัช
13. เด็กชายธนดล พงษ์วิรัช
14. คุณนินิตี ชันธเขต
15. เด็กหญิงจิราวัฒน์ คล้ายเกตุ
16. คุณสกุลศรี บุญโชติอนันต์
17. เด็กชายปวิศร บุญโชติอนันต์
18. คุณภัทรภร ภัทรชาติกวิน
19. เด็กหญิงเบญญาภา ภัทรชาติกวิน

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก

1. คุณเข็มพร วิรุณราพันธ์ ผู้จัดการสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.)
2. คุณอิชฎา อัยศิริ ผู้ผลิตรายการ ขบวนการ FUN น้านม บริษัท มิราเคิล มัชฌิม จำกัด
3. คุณเกียรติสุดา ภิรมย์ ผู้ผลิตรายการเจ้าขุนทอง บริษัท ผองผล จำกัด
4. คุณดวงแข บัวประโคน ผู้ผลิตรายการทูลปลุกปัญญา บริษัท ทู คอรัปอเรชั่น จำกัด

โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เจาะลึกมาประมวลเพื่อพิจารณา รายละเอียด ความสอดคล้อง และความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม และนำข้อสรุปที่ได้จากการประมวลข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กกับสื่อ ทั้งจิตแพทย์ นักวิชาชีพสื่อ และนักวิชาการสื่อ ที่มีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน เพื่อให้ความเห็นและให้ข้อเสนอแนะให้เกิดความสมบูรณ์และใช้ประโยชน์ได้จริง ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. พญ.พรรณพิมล วิปุลากร รองอธิบดีกรมสุขภาพจิต
2. รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
3. พญ.มธุรดา สุวรรณโพธิ์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์
4. รศ.ดร.อุษา ปิกกินส์ อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
5. คุณสุวิทย์ ศาสนพิจิตร รองผู้อำนวยการด้านรายการ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

โดยนักวิจัยได้นำข้อมูลที่เป็นความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับแก้เพื่อให้ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะที่มีต่อฝ่ายต่างๆ มีความครบถ้วนสมบูรณ์

บทที่ 4 สรุปผลการวิจัย

โทรทัศน์นับเป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อเด็ก เยาวชน ในการช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในหลายมิติ เพราะปัจจุบันเด็ก และเยาวชนมีเวลาในการอยู่หน้าจอโทรทัศน์วันละหลายชั่วโมง ทำให้ในช่วงที่ผ่านมา มีความพยายามในการผลิตรายการให้เหมาะสมกับเด็ก เยาวชน และยังคงรวมไปถึงครอบครัว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในครอบครัว จนกระทั่งมีการกำเนิดขึ้นของรายการโทรทัศน์ระบบดิจิทัล และมีการกำหนดให้มีช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวขึ้น ซึ่งมีทั้งหมด 3 ช่อง คือ ช่อง 3 Family ช่อง MCOT Family และช่อง LOCA ซึ่งขณะนี้คงเหลือออกอากาศเพียง 2 ช่อง คือ ช่อง 3 Family และช่อง MCOT โดยจากการสำรวจทั้ง 3 ช่องเดิม ยังพบปัญหาความไม่เหมาะสมทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา เวลาในการออกอากาศ ทำให้ไม่เป็นที่นิยมสำหรับผู้ชม จึงนำมาซึ่งการศึกษาความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับรายการโทรทัศน์ระบบดิจิทัลช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และนิยามของรายการที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว เพื่อนำข้อมูลความคิดเห็นมาใช้ในการพัฒนาเพื่อให้รายการโทรทัศน์เป็นโทรทัศน์ช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ โดยได้ศึกษาด้วยการรับฟังความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งผลจากการรับฟังความคิดเห็นในด้านต่างๆ ปรากฏดังต่อไปนี้

1) รูปแบบและเนื้อหารายการ

รูปแบบและเนื้อหารายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่มีความเหมาะสมตามช่วงวัยนั้น นักวิชาการมองว่าควรแยกรูปแบบและเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ รูปแบบและเนื้อหารายการที่เหมาะสมกับเด็ก และเยาวชน อีกส่วน คือรูปแบบและเนื้อหารายการที่เหมาะสมกับครอบครัว ซึ่งนักวิชาการ และนักวิชาชีพมีความเห็นตรงกันว่า รายการที่เหมาะสมกับเด็ก และเยาวชน ควรีรูปแบบที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความทันสมัย เปิดพื้นที่ให้เด็กได้มีส่วนร่วม เพื่อให้เด็กได้เกิดกระบวนการคิด เกิดจินตนาการ เสริมทักษะการใช้ชีวิตในแต่ละช่วงวัย สอนทั้งในด้านบวกและด้านลบ ทั้งยังมองว่าควรมีงานวิจัย ทฤษฎีด้านจิตวิทยา และการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจตามช่วงวัย มาประกอบในการผลิตรายการเพื่อเด็กและเยาวชนด้วย

ส่วนรายการสำหรับครอบครัว มุมมองของผู้ปกครองและนักวิชาการ ต้องการให้เป็นรายการที่ทุกคนในครอบครัว สามารถที่จะเรียนรู้ร่วมกันได้ พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในครอบครัวได้ด้วย

“รายการเด็กควรมุ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย ไม่เกิดผลกระทบกับเด็กทั้งระยะสั้นและระยะยาว ส่วนรายการครอบครัว ต้องมุ่งให้ครอบครัว สร้างสัมพันธภาพในครอบครัวให้สมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นรายการสำหรับทุกเพศทุกวัย”

(มรรยาท อัครจันทโชติ : กลุ่ม

สนทนา)

“รายการครอบครัว ควรเน้นไปที่ผู้รับสารที่เป็นสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด ผู้ปกครองสามารถนั่งดูกับเด็กได้ และควรเป็นเสาร์ อาทิตย์”

(พงศา แสนใจงาม :

กลุ่มสนทนา)

“รายการเด็กแต่ละวัยควรแตกต่างกัน ต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็ก เข้าใจการรับ และการสื่อสารของเด็กช่วงวัยนี้ ส่วนใหญ่ผู้ผลิตมีจิตวิทยาด้านพัฒนาการเด็ก เข้าใจเด็ก แต่ขาดองค์ความรู้เพื่อการสื่อสารตามวัย”

(เข็มพร วิรุณราพันธ์ : สัมภาษณ์

เจาะลึก)

ผู้ปกครองยังมองไปถึงเนื้อหาความรุนแรง ภาษาหยาบคาย เรื่องทางเพศ ที่มักนำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ ว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ควรนำเสนอเนื้อหาที่ปลอดภัย สร้างคุณธรรม จริยธรรม การใช้ภาษาที่ถูกต้อง และหากเป็นรายการเด็ก เด็กก็ควรที่จะนั่งดูได้เองโดยไม่ต้องมีผู้ปกครองอยู่ด้วย

“อยากให้มีความรู้ สาระเยอะ เพราะมีการต่อสู้อยู่แล้วไม่ได้ ไม่มีความรุนแรงในรายการเพราะเด็กเลียนแบบ ไม่ควรมีคำลามก”

(วราภรณ์ นาน้ำเขียว : กลุ่ม

สนทนา)

สำหรับในมุมมองของเด็ก เด็กๆ ให้ความเห็นว่ารายการที่เหมาะสมกับวัยของพวกเขา นั้นน่าจะมีเนื้อหาที่สนุกสนาน มีกระบวนการทดลองทางวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ๆ ที่มีทั้งความสนุกสนานและสอดแทรกสาระไปพร้อมๆ กันด้วย รวมไปถึงรายการที่เด็กๆ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และต้องการให้มีกิจกรรมแนวผจญภัยเพิ่มเข้ามาด้วย

“อยากดูแบบ เมกาเคลฟเวอร์ ทดลองสนุก ไม่ยาก อยากให้มีรายการให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่นผ่านด้าน ซอบผจญภัย มีการทดลองทางวิทยาศาสตร์”

(ด.ช.ภูษณะ ตะวัน อายุ 12 ปี : กลุ่มสนทนา

)

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะป็นในมุมมองของนักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือผู้ชม ก็มองไปในลักษณะใกล้เคียงกัน ว่าอยากให้รูปแบบและเนื้อหาของรายการเด็ก และเยาวชนนั้น เป็นรายการที่เหมาะสมตามช่วงวัย สอดคล้องกับความสนใจของเด็กในแต่ละวัย ที่สำคัญต้องสนุกสนาน เพลิดเพลิน แต่แฝงไปด้วยสาระและเนื้อหาที่ปลอดภัย ไม่รุนแรง หรือหยาบคาย ส่วนรูปแบบและเนื้อหาของรายการครอบครัวต้องเป็นรายการที่สมาชิกในครอบครัวทุกคนดูได้ และต้องสร้างความรัก ความผูกพันร่วมกันในครอบครัวให้เกิดขึ้น จึงจะเป็นรายการที่พึงประสงค์ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

2) นิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว

ในช่วงที่ผ่านมา กสทช. มีการให้คำนิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว เข้าไว้ด้วยกันทั้งหมด แต่ในมุมมองของนักวิชาการ นักวิชาชีพ ตลอดจนพ่อแม่ผู้ปกครอง ต่างก็ให้ความเห็นว่า นิยามที่ กสทช. ให้มานั้นครอบคลุมวงกว้างมาก จึงมองว่าควรจะแยกนิยามรายการเด็ก และเยาวชน ออกมาจากนิยามรายการครอบครัว โดยนักวิชาการส่วนหนึ่งให้มุมมองว่านิยามรายการเด็ก และเยาวชน ควรแยกเป็นนิยามตามวัย 3 วัย คือ ปฐมวัย เด็กวัยเรียน และเด็กวัยรุ่น เพราะทั้ง 3 วัย มีความสนใจและทักษะตามช่วงวัยที่แตกต่างกัน

“นิยามของ กสทช. ไม่ใช่นิยามของเด็ก เยาวชน และครอบครัว กว้างมาก ต่างประเทศมองว่าเด็กมีโอกาสดูทีวีตลอด จึงต้องคุมครองเด็กตลอด”

(รณวิทย์ สิมะเสถียร : กลุ่มสนทนา)

“นิยามรายการสำหรับเด็กปฐมวัย คือเป็นรายการเล่นและเรียนรู้อย่างสนุก ส่งเสริมจินตนาการ ส่วนรายการสำหรับเด็กโต คือเป็นรายการที่แสดงถึงความเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และนิยามรายการวัยรุ่น คือรายการที่เน้นเรื่องใกล้ตัว ที่เด็กสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และให้รางวัลเมื่อเด็กทำดี”

(พรพรรณ ชัยนาม : กลุ่ม

สนทนา)

นักวิชาการส่วนใหญ่ให้คำนิยามรายการเด็กว่า ควรเป็นรายการที่สอนการใช้ทักษะชีวิตตามช่วงวัย และต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นข้อเท็จจริง ส่วนนิยามรายการครอบครัว เน้นไปที่รายการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนในมุมมองของผู้ชมวัยเรียน ให้นิยามรายการเด็กว่าต้องเป็นรายการที่ดึงดูดใจ ให้ความรู้แต่ต้องควบคุมไปกับความสนุกสนาน สำหรับนิยามรายการครอบครัวนั้น ต้องเป็นรายการที่ดูได้ทั้งครอบครัว ทุกเพศทุกวัย สร้างความสนุกเพลิดเพลินไม่น่าเบื่อ

“นิยามรายการเด็ก ต้องน่าดึงดูดใจเด็ก ถ้าจะสอนความรู้ไม่ให้เป็นเรื่องน่ากลัวๆ รายการครอบครัว ต้องดูได้ทั้งครอบครัว ควรเป็นวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ จะได้ผ่อนคลายเนื้อหาทำให้เด็กเพลิดเพลิน ผู้ใหญ่ก็ได้ความรู้”

(น.ส.นภัสสร พ้าใส อายุ 15 ปี : กลุ่ม

สนทนา)

“นิยามรายการเด็ก ไม่ควรทับซ้อนกับเนื้อหาในห้องเรียนที่เขาได้อยู่แล้ว ควรมีทักษะการใช้ชีวิต การเอาตัวรอด ขยายความการส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องมีความถูกต้องของข้อมูล ส่วนนิยามสำหรับรายการครอบครัว ต้องเป็นการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้”

(เรวัต สังข์ช่วย : กลุ่ม

สนทนา)

นอกจากนี้ ยังมีอีกมุมมองของนักวิชาการที่เห็นว่านิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว สามารถที่จะรวมกันหรือแยกกันก็ได้ เพราะรายการเด็กและเยาวชน อาจเป็นรายการที่คนในครอบครัวดูได้ เพื่อให้พ่อ แม่ ได้เรียนรู้ไปรวมกันกับลูกๆ ส่วนรายการครอบครัว เด็กก็สามารถดูได้ ในขณะเดียวกันก็ต้องมีรายการที่พ่อ แม่ สามารถดูได้เท่านั้น เพื่อเป็นการเรียนรู้สิ่งที่เป็นสำหรับการเลี้ยงลูก

“เป็นได้ทั้งสองอย่าง เพราะครอบครัวอาจอยู่ด้วย อาจเพราะอยากรู้ว่าลูกดูอะไร แต่ต้องมีรายการสำหรับครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวอาจต้องเรียนรู้ว่าต้องทำอะไร เช่น บทบาทการเป็นพ่อแม่ ทักษะในการพัฒนาลูก แก้ปัญหาลูก ซึ่งรายการครอบครัวแบบนี้ เด็กคงไม่ดู”

(เชิมพร วิรุณราพันธ์ : สัมภาษณ์)

เจาะลึก)

ดังนั้น การให้คำนิยามรายการแต่ละประเภทนั้น ต้องให้คำนิยามตามช่วงวัยอย่างชัดเจน เพราะทั้งรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ต่างก็มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเพื่อการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งต้องให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ผลิตรายการ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ผู้ทำงานด้านเด็ก รวมไปถึงเด็ก และพ่อแม่เอง จะทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

จากการศึกษาความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบและเนื้อหา รายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ การกำหนดนิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย รวมไปถึงข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวให้เกิดความเหมาะสม พร้อมทั้งได้รับความนิยมนจากผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง ซึ่งการรับฟังความคิดเห็น แบ่งเป็น การสนทนากลุ่ม จำนวน 4 ครั้ง การสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ทำงานด้านเด็ก 1 ครั้ง โดยสามารถสรุปความคิดเห็นในแต่ละครั้ง ดังนี้

1. การสนทนากลุ่ม เป็นการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ ผู้ชม นักวิชาการ ผู้สนับสนุนรายการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล โดยแบ่งเป็นการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 ครั้ง
 - 1.1 การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 สรุปเป็น 2 ประเด็น คือ 1. รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ 2. นิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว
 - 1) รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ ซึ่งจากการสนทนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรจำแนกรูปแบบและเนื้อหารายการตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้
 - 1.1) รูปแบบและเนื้อหารายการเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1.1.1 รูปแบบสามารถพลิกแพลงได้ ให้เหมาะกับพื้นที่ และรายได้เฉลี่ยของพื้นที่
 - 1.1.2 รูปแบบเปิดพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วม ได้คิดจินตนาการต่อ
 - 1.1.3 เนื้อหาเป็นรายการที่สอนทักษะการใช้ชีวิต การอยู่ร่วมกัน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะ
 - 1.1.4 เนื้อหาเป็นไปตามช่วงวัย มีความปลอดภัย ถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิเด็ก และสะท้อนความเป็นจริง
 - 1.1.5 เนื้อหาเน้นความสนุก ทันท่วงที เด็กเข้าใจได้ง่าย
 - 1.1.6 เนื้อหาพ่อแม่ควรได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็กด้วย
- 1.2) รูปแบบและเนื้อหารายการครอบครัว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
- 1.2.1 รูปแบบเป็นรายการที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว
 - 1.2.2 เนื้อหาเน้นทักษะการแก้ปัญหา
 - 1.2.3 เนื้อหาให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงลูกตามวัย

2) นิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งจากการสนทนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรกำหนดค่านิยามรายการตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- 2.1) นิยามรายการเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 2.1.1 ควรนิยามแยกรายการเด็กตามช่วงวัยทั้ง 3 วัย ได้แก่ ปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น
 - 2.1.2 รายการเด็กปฐมวัย คือรายการที่ส่งเสริมจินตนาการและการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน
 - 2.1.3 รายการเด็กวัยเรียน คือรายการที่มีความเข้าใจในตัวเด็ก เข้าถึงเด็ก และเด็กเข้าถึงได้ง่าย และมุ่งพัฒนาตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม
 - 2.1.4 รายการวัยรุ่น คือรายการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม มีความสนุก ทันท่วงที เน้นทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคม และมีเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกับในบทเรียน
- 2.2) นิยามรายการครอบครัว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 2.2.1 ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพในครอบครัว เข้าใจบทบาทในครอบครัว
 - 2.2.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว
 - 2.2.3 ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา
 - 2.2.4 จัดให้เป็นเรต “ท”

2.1 การสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 สรุปเป็น 2 ประเด็น คือ 1. รูปแบบและเนื้อหารายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ 2. นิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว

1) รูปแบบและเนื้อหารายการ รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ ซึ่งจากการสนทนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรจำแนกรูปแบบและเนื้อหารายการตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1.1) รูปแบบและเนื้อหารายการเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1.1 รูปแบบและเนื้อหาเหมาะกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัย

1.1.2 เนื้อหาสัมพันธ์กับบริบทสังคม และวิถีชีวิตของเด็กในแต่ละพื้นที่

1.1.3 เป็นไปตามกฎหมาย S (sex) L (language) V (violence) R (representation)

1.1.4 เน้นความสนุกสนาน เพลิดเพลิน น่าติดตาม

1.1.5 มีเนื้อหาตามทฤษฎี +6 -3 คือความคิดด้านบวก 6 ด้าน และด้านลบ 3 ด้าน

1.1.6 ผ่านกระบวนการคิดอย่างละเอียด และนำเสนอในรูปแบบง่าย ๆ

1.1.7 เน้นทักษะการใช้ชีวิต และการเอาตัวรอด

1.2) รูปแบบและเนื้อหารายการครอบครัว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.2.1 สื่อสารให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในครอบครัว

1.2.2 ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2.3 ส่งเสริมประชาธิปไตยในครอบครัว เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2) นิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งจากการสนทนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรกำหนดค่านิยามรายการออกตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

2.1) นิยามรายการเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1.1 ให้นิยามรายการที่แยกตามช่วงวัย ตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัย

2.1.2 เน้นทักษะการใช้ชีวิต

2.2) นิยามรายการครอบครัว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.2.1 ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว การดูแลซึ่งกันและกัน การให้ความเคารพกันในครอบครัว

2.2.2 จัดให้เป็นเรตสำหรับครอบครัว

2.2 การสนทนากลุ่มครั้งที่ 3

1) รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ ซึ่งจากการสนทนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรจำแนกรูปแบบและเนื้อหารายการตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1.1) รูปแบบและเนื้อหารายการเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1.1 ช่วงเวลาในการออกอากาศกับช่วงวัยจะต้องสัมพันธ์กัน

1.1.2 รายการต้องดึงดูดใจ ตลก ตื่นเต้นแต่แฝงไปด้วยความรู้

1.1.3 เป็นรูปแบบของการ์ตูนแนวอนุรักษ์ แนวสร้างสรรค์ และแนววิทยาศาสตร์

- 1.1.4 นำข้อมูลที่อยู่ในหนังสือที่เด็กชอบอ่าน ผลิตเป็นรายการโทรทัศน์
- 1.1.5 รูปแบบรายการที่เป็นเกมผจญภัยด้านต่างๆ รู้จักแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่เด็กมีส่วนร่วมได้
- 1.1.6 เป็นรายการแนววาไรตี้ มีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งเรื่องคุณธรรม จริยธรรม คติธรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ท่องเที่ยว มารยาทในสังคม
- 1.1.7 มีเนื้อหาตามทฤษฎี +6 -3 คือความคิดด้านบวก 6 ด้าน และด้านลบ 3 ด้าน
- 1.1.8 มีเนื้อหาที่ผู้ปกครองสามารถดูได้พร้อมๆ กับเด็ก
- 1.2) รูปแบบและเนื้อหารายการครอบครัว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 1.2.1 สื่อสารให้เห็นความสำคัญของบุคคลในครอบครัว
 - 1.2.2 เป็นรายการที่ดูได้ทุกวัย ทุกคนในครอบครัวดูด้วยกันได้
 - 1.2.3 เป็นรายการแนววาไรตี้ เช่น เรื่องการทำอาหาร ท่องเที่ยว ผจญภัย การดำเนินชีวิต
 - 1.2.4 เป็นรูปแบบของสารคดี เช่น ชีวิตสัตว์โลก สัปปะโลก
 - 1.2.5 มีละครเพื่อครอบครัว เพื่อให้คนในครอบครัวได้ศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน การดูแลสมาชิกในครอบครัว
 - 1.2.6 มีละครแนวชีวิตคอม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว พัฒนาทักษะชีวิต
 - 1.2.7 นำเสนอในรูปแบบแอนิเมชัน เป็นเกมโชว์ ที่ดูแล้วสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 2) นิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งจากการสนทนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรกำหนดค่านิยามรายการตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้
 - 2.1) นิยามรายการเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 2.1.1 ให้นิยามรายการแยกตามช่วงวัย เพราะเด็กมีความสนใจที่แตกต่างกัน
 - 2.1.2 เน้นสาระบันเทิง สอดแทรกความรู้ คำสอน คุณธรรม และการทำความดี
 - 2.1.3 นำเสนอเทคโนโลยีใหม่ๆ นวัตกรรมที่น่าสนใจ
 - 2.1.4 ใช้ถ้อยคำภาษาสุภาพ ไม่หยาบคาย และแสดงความรุนแรง
 - 2.2) นิยามรายการครอบครัว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 2.2.1 เป็นรายการที่ดูได้ทั้งครอบครัว
 - 2.2.2 สอดแทรกเนื้อหาความรู้
 - 2.2.3 ส่งเสริมให้คนในครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกัน
- 2.3 การสนทนากลุ่มครั้งที่ 4
 - 1) รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ ซึ่งจากการสนทนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรจำแนกรูปแบบและเนื้อหารายการตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- 1.1) รูปแบบและเนื้อหาของรายการเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 1.1.1 เป็นรูปแบบของการ์ตูนที่เน้นความสนุกสนาน มีสาระร่วมด้วย
 - 1.1.2 รายการที่สนุกสนาน แฝงไปด้วยความรู้ สอนคุณธรรม จริยธรรม มีคติสอนใจ
 - 1.1.3 รายการที่เปิดให้มีการร่วมสนุก มีเกมให้เล่น แข่งขันตอบปัญหา ใ้วาที่
 - 1.1.4 รายการที่นำเสนอเกี่ยวกับหนังสือที่น่าอ่าน สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมของครอบครัว วิทยาศาสตร์
 - 1.1.5 นำเสนอในรูปแบบละครเสริมสร้างความรู้ หลักการใช้ชีวิต สารคดีสัตว์ วรรณกรรม วรรณคดี
 - 1.1.6 นำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็ก
 - 1.2) รูปแบบและเนื้อหาของรายการครอบครัว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 1.2.1 ปลูกฝังเรื่องสถาบันครอบครัว ส่งเสริมความสามัคคี ความเอาใจใส่และห่วงใยซึ่งกันและกันในครอบครัว
 - 1.2.2 เป็นรายการที่ทุกคนในครอบครัวดูด้วยกันได้
 - 1.2.3 นำเสนอในรูปแบบละครชุด ที่แฝงข้อคิดในทางพระพุทธศาสนา เพื่อสอนเด็กๆ ไปด้วยพร้อมกัน
 - 1.2.4 เป็นรายการให้คำแนะนำในการเลี้ยงลูก การดูแลอารมณ์ของลูกและการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำสำหรับครอบครัวที่ต้องดูแลเด็กพิเศษ
 - 1.2.5 นำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์กับครอบครัว เช่น แนะนำอาชีพเสริม สอนทำอาหาร
- 2) นิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งจากการสนทนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรกำหนดค่านิยามรายการออกตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้
- 2.1) นิยามรายการเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 2.1.1 เป็นรายการที่เด็กสามารถดูเองได้ โดยไม่ต้องมีผู้ใหญ่นั่งอยู่ด้วย
 - 2.2) นิยามรายการครอบครัว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 2.2.1 ส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว
 - 2.2.2 ส่งเสริมให้รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในครอบครัว

3.การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง ที่ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว สามารถสรุปข้อมูลได้ ดังนี้

รูปแบบรายการเด็ก

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับรูปแบบของรายการเด็ก พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกัน

“ดูตามพัฒนาการว่าเค้าสนใจอะไร และเรียนรู้อะไรได้ ไม่ได้สอนตรง แต่สอดแทรก เข้าไป เด็กต้องสนุก อยู่กับเราได้ไม่หลุดไปไหน ไม่ซับซ้อน แต่วิธีการต้องเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย สื่อที่เหมาะสม เช่น เพลงที่จะขาดไม่ได้ ศิลปะด้วย”

(อิชญา อัยศิริ: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“อะไรก็ได้ที่เหมาะสมกับวัยเค้า หลากหลาย ง่ายและประทับใจ”

(เกียรติสุดา ภิรมย์: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“เพื่อสอดรับกับ Perception ของเด็กแต่ละวัย ต้องสนุก (fun) ก่อน ตามด้วยบันเทิง ส่วนให้การศึกษา แค่ 10% ให้ความสำคัญกับรูปแบบในการนำเสนอมากกว่าเนื้อหาที่หนัก ทำให้เห็นดีกว่าสอน”

(ดวงแข บัวประโคน: สัมภาษณ์เจาะลึก)

จะเห็นได้ว่า ตามทัศนะของกลุ่มผู้ประกอบการแล้ว รูปแบบรายการเด็กนั้น สามารถมีหรือเป็นได้หลากหลายรูปแบบ แบบไหนก็ได้ที่วิธีการนำเสนอเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย สอดรับกับ Perception ของเด็กแต่ละวัย มีความหลากหลาย เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน สร้างความประทับใจ ดึงดูดความสนใจ ไม่ใช่การสอนโดยตรง แต่ต้องสอดแทรกสิ่งที่ต้องการสื่อเข้าไปในพฤติกรรม การแสดงออกของตัวละคร พิธีกร หรือตัวดำเนินเรื่อง ใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น เพลงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ และศิลปะ ฯ การให้ความสำคัญ ความสนุกเป็นตัวนำ รองลงมาคือ ความบันเทิง อันดับสุดท้ายคือ ให้การศึกษา 10% โดยให้ความสำคัญกับรูปแบบในการนำเสนอมากกว่าเนื้อหาที่หนัก

เนื้อหารายการเด็ก

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็กเกี่ยวกับเนื้อหาของรายการเด็ก พบว่า มีความเห็นที่หลากหลาย ดังแสดงให้เห็น ดังนี้

“กลุ่มเป้าหมายต้องชัดเจน เหมาะสมกับช่วงวัย”

(อิชญา อัยศิริ: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“ในสาระที่ใกล้ตัวในการใช้ชีวิต ปลูกฝังให้เค้าเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตกับ คนอื่นปลูกฝังจริยธรรม ศิลปะจินตนาการ”

(เกียรติสุดา ภิรมย์: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“ให้ความรู้เพิ่มเติม เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว”

(ดวงแข บัวประโคน: สัมภาษณ์เจาะลึก)

จะเห็นได้ว่า ตามทัศนคติของกลุ่มผู้ประกอบการแล้ว เนื้อหารายการเด็กนั้น ต้องเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมตามช่วงวัย เป็นสาระใกล้ตัวในการใช้ชีวิต ปลูกฝังให้เด็กเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อีกทั้งยังต้องเป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ สร้างจินตนาการ สุดท้ายต้องเป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวได้

นิยามรายการเด็ก

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับนิยามของรายการเด็ก พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการมีความเห็นที่หลากหลาย ดังนี้

“เป็นรายการที่ทำเพื่อเด็กไม่ใช่แค่มีเด็กเป็นส่วนประกอบของรายการ”

(อิษฏา อัยศิริ:

สัมภาษณ์เจาะลึก)

“เป็นรายการที่ให้ความสุข อิ่มเอมใจ อุ่นใจ และสนุกสำหรับเด็ก ปลอดภัย”

(เกียรติสุดา ภิรมย์:

สัมภาษณ์เจาะลึก)

“ควรมีการสื่อสารที่ทำให้เด็กเข้าใจง่าย เข้าใจจิตวิทยาเด็กอย่างแท้จริง”

(เข็มพร วิรุณราพันธ์ : สัมภาษณ์เจาะลึก)

“Children media ไม่ใช่ Education media ออกแบบมาเพื่อเด็กแต่ละ

วัยตาม

หลักจิตวิทยา พ่อแม่ควรมาคุยกับเด็ก มีจริยธรรมสื่อ ว่าขออนุญาตแล้วจริงในประเด็นที่อ่อนไหว คนทำงานต้องผ่านการรับรองแล้วว่าสามารถทำงานกับเด็กได้”

(ดวงแข บัวประโคน: สัมภาษณ์เจาะลึก)

จะเห็นได้ว่า ตามทัศนคติของกลุ่มผู้ประกอบการแล้ว นิยามรายการเด็กนั้น คือ รายการที่ให้ความสุข อิ่มเอมใจ อุ่นใจ ปลอดภัย และสนุกสำหรับเด็ก ทำเพื่อเด็กไม่ใช่แค่มีเด็กเป็นส่วนประกอบของรายการ เป็น Children media ไม่ใช่ Education media ออกแบบมาเพื่อเด็กแต่ละวัยตามหลักจิตวิทยา มีจริยธรรมสื่อกำกับ โดยเฉพาะในประเด็นที่อ่อนไหว และคนที่ผลิตต้องผ่านการรับรองแล้วว่าสามารถทำงานกับเด็กได้เป็นอย่างดี

รูปแบบรายการครอบครัว

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับรูปแบบของรายการครอบครัว พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการมีความเห็นที่สอดคล้องกัน ดังนี้

“รายการที่มีการกิจกรรมร่วมกัน แบ่งพาร์ทไม่ได้ คนดูอาจจะมีส่วนร่วมได้ เช่น ทำเรื่องฟุตบอลให้ทุกคนในบ้านสนใจ ไม่ใช่การสัมภาษณ์ครอบครัว”

(อิษฎา อัยศิริ: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“เน้นการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เช่น การทำอาหารร่วมกัน ทำให้คนในครอบครัวได้พูดคุยกันระหว่างการทำอาหาร ส่งเสริมสุขภาพคนในครอบครัว สารคดีท่องเที่ยวในรูปแบบครอบครัว ละครเน้นหาดี ไม่จำเป็นต้องสอนก็ได้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย”

(เกียรติสุดา ภิรมย์: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“ขอให้เป็นสารคดี”

(ดวงแข บัวประโคน: สัมภาษณ์เจาะลึก)

จะเห็นได้ว่า ตามทัศนะของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็กแล้ว รูปแบบรายการครอบครัวนั้น ต้องเน้นการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เช่น การทำอาหารร่วมกัน ทำเรื่องฟุตบอลให้ทุกคนในบ้านสนใจ ทำให้คนในครอบครัวได้พูดคุยกันระหว่างการทำอาหาร ส่งเสริมสุขภาพคนในครอบครัว เป็นสารคดีท่องเที่ยวในรูปแบบครอบครัว หรือละครเนื้อหาดี ไม่จำเป็นต้องสอนโดยตรง และสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย หรืออาจจะสอนทำอาหารแบบเรียลิตี้ หรือสอนกิจกรรมที่เด็กสนใจ

เนื้อหารายการครอบครัว

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็กเกี่ยวกับเนื้อหาของรายการครอบครัว พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการมีความเห็นที่หลากหลาย ดังแสดงให้เห็น ดังนี้

“ไม่เฉพาะเจาะจงที่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ต้องหาเรื่องที่น่าสนใจในหลายมิติช่วงวัย”

(อิษฎา อัยศิริ: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“หลักในการดำเนินชีวิตให้ความเป็นครอบครัว ส่งเสริมความรักความเข้าใจ”

(เกียรติสุดา ภิรมย์: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“สอนทำอาหารแบบเรียลิตี้ สิ่งที่เด็กสนใจ”

(ดวงแข บัวประโคน: สัมภาษณ์เจาะลึก)

จะเห็นได้ว่า ตามทัศนะของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็กแล้ว เนื้อหารายการครอบครัวนั้น เน้นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความเป็นครอบครัว ส่งเสริมความรักความเข้าใจ โดยเฉพาะเจาะจงที่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ต้องหาเรื่องที่น่าสนใจในหลายช่วงวัย เนื้อหารายการปลอดภัย ทุกคนดูได้ โดยมีเด็กเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

นิยามรายการครอบครัว

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็กมีความเห็นที่สอดคล้องกัน ดังแสดงให้เห็น ดังนี้

“รายการที่ดูได้ทุกคน สนุกร่วมกัน ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย”

(อิษฎา อัยศิริ: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“ทุกคนในครอบครัวดูได้ และได้อะไรจากการดูรายการนั้น ดูแล้วมีความสุข สามารถเป็นประโยชน์กับผู้คนได้ เป็นความบันเทิงที่มีคุณค่า”

(เกียรติสุดา ภิรมย์: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“เนื้อหารายการปลอดภัยทุกคนดูได้ โดยเด็กเป็นตัวตั้ง ไม่ทำร้ายเด็ก”

(ดวงแข บัวประโคน: สัมภาษณ์เจาะลึก)

“ควรเป็นรายการที่สมาชิกทุกคนดูร่วมกันได้ทั้งครอบครัว และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน”

(เข็มพร วิรุณราพันธ์ : สัมภาษณ์เจาะลึก)

จะเห็นได้ว่า ตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง นิยามรายการครอบครัวนั้น ต้องเป็นรายการที่ทุกคนในครอบครัวดูได้ และได้อะไรจากการดูรายการนั้น ดูแล้วมีความสุข เป็นประโยชน์กับผู้คนได้ เป็นความบันเทิงที่มีคุณค่า รายการที่ดูได้ทุกคน สนุกร่วมกัน ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

นิยามรายการเด็ก

- เป็นรายการที่ให้ความสุข อิ่มเอมใจ ชื่นใจ ปลอดภัย และสนุกสำหรับเด็ก
- สามารถดูได้ทั้งครอบครัว เพื่อให้พ่อ แม่ได้เรียนรู้ไปร่วมกัน
- เป็นรายการที่ทำเพื่อเด็กไม่ใช่แค่มีเด็กเป็นส่วนประกอบของรายการ
- เป็น Children media ไม่ใช่ Education media
- เป็นรายการที่ออกแบบมาเพื่อเด็กแต่ละวัยตามหลักจิตวิทยา
- เป็นรายการที่มีจริยธรรมสื่อกำกับ โดยเฉพาะในประเด็นที่อ่อนไหว
- คนที่ผลิตต้องผ่านการรับรองแล้วว่าสามารถทำงานกับเด็กได้เป็นอย่างดี

รูปแบบรายการเด็ก

- เหมาะกับเด็กแต่ละช่วงวัย หลากหลาย ดูง่ายและประทับใจ
- ไม่ได้สอนโดยตรง แต่สอดแทรกสิ่งที่ต้องการสื่อเข้าไปในพฤติกรรม การแสดงออกของตัวละคร พิธีกร หรือตัวดำเนินเรื่อง
- เด็กต้องสนุก ดึงดูดความสนใจของเด็กได้
- ไม่ซับซ้อน วิธีการต้องเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย ใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น เพลงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ และศิลปะ
- สอดรับกับการรับรู้ของเด็กแต่ละวัย
- ใช้ความสนุกเป็นตัวนำ รองลงมาคือ ความบันเทิง อันดับสุดท้ายคือ ให้การศึกษา 10%
- รายการเด็กแต่ละวัยควรแตกต่างกัน ต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็ก เข้าใจการรับและการสื่อสารของเด็ก
- ให้ความสำคัญกับรูปแบบในการนำเสนอมากกว่าการนำเสนอที่หนักๆ และแสดงให้เห็นดีกว่า สอนเด็กโดยตรง

เนื้อหารายการเด็กและเยาวชน

- มีสาระที่ใกล้ตัวในการใช้ชีวิต
- ปลุกฝังให้เด็กเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตกับคนอื่น
- ปลุกฝังจริยธรรม
- มีศิลปะที่ใช้จินตนาการ
- นำเสนอเรื่องที่สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นของสังคมของเด็กในวัยนี้ เช่น เด็กไม่กินผัก เด็กขาดคุณธรรม จริยธรรม
- ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามวัย
- ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

นิยามรายการครอบครัว

- ทุกคนในครอบครัวดูได้ และได้อะไรจากการดูรายการนั้น ดูแล้วมีความสุข สามารถเป็นประโยชน์กับผู้อื่นได้ เป็นความบันเทิงที่มีคุณค่า
- รายการที่ดูได้ทุกคน สนุกร่วมกัน ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย
- สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้บทบาทตนเองเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

รูปแบบรายการครอบครัว

- เน้นการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เช่น การทำอาหารร่วมกัน ทำให้คนในครอบครัวได้พูดคุยกันระหว่างการทำอาหาร ส่งเสริมสุขภาพคนในครอบครัว

- สารคดีท่องเที่ยวในรูปแบบครอบครัว
- ละครเนื้อหาดี ไม่จำเป็นต้องสอนก็ได้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย
- รายการที่มีการกิจกรรมร่วมกัน ไม่แบ่งแยก คนดูอาจจะมีส่วนร่วมได้ เช่น ทำเรื่องฟุตบอลให้ทุกคนในบ้านสนใจ
- สอนทำอาหารแบบ Reality หรือสิ่งที่เด็กสนใจ

เนื้อหารายการครอบครัว

- หลักในการดำเนินชีวิตให้ความเป็นครอบครัว ส่งเสริมความรักความเข้าใจ
- ไม่เฉพาะเจาะจงที่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ต้องหาเรื่องที่น่าสนใจในหลายช่วงวัย
- เนื้อหารายการปลอดภัยทุกคนดูได้ โดยเด็กเป็นตัวตั้ง ไม่ทำร้ายเด็ก
- ส่งเสริมทักษะของครอบครัว ที่สอดคล้องกับปัญหาของสังคม
- ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว
- ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเสนอข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ผลดังนี้

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านจิตวิทยาเด็กและครอบครัว และด้านสื่อเพื่อเด็ก ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป รวม 5 ท่าน ได้ข้อสรุปดังนี้

- 1.1 พญ. มธุรดา สุวรรณโพธิ์ ให้ข้อมูลว่ารายการโทรทัศน์สำหรับครอบครัว ควรเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมในการมีครอบครัว การดูแลคู่สมรส ความเป็นพ่อแม่ตามพัฒนาการของลูกที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเนื้อหารายการสำหรับเด็กและเยาวชน ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเยาวชนครบทุกด้าน ทั้งด้านกายภาพ (อาหาร บรรยากาศ) ด้านจิตใจ (ทักษะชีวิต การควบคุมอารมณ์) และสังคม (การปรับตัว)
- 1.2 รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี เห็นว่าควรเพิ่มเติมกรณีการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งในระดับเด็ก เยาวชน และระดับครอบครัว ผ่านสื่อที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และในกรณีผู้ผลิต/ผู้เผยแพร่ นั้นยังมีการพัฒนาศักยภาพด้านจิตวิทยาพัฒนาการที่จำกัด ทั้งยังพบว่ามีการผลิตรายการที่ขัดกฎเกณฑ์ กติกา กฎหมาย และข้อเสนออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างยิ่ง
- 1.3 พญ.พรรณพิมล วิปุลากร เห็นว่า ในการสรุปรูปแบบรายการ ให้จัดทำเป็นสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้ในการสื่อสารในกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ให้เกิดการรับรู้ความสำคัญ เพื่อเป็นรูปแบบเฉพาะสำหรับรายการสำหรับเด็กและครอบครัว

- 1.4 รศ.ดร.อุษา บิ๊กกินส์ กล่าวว่าสรุปผลการวิจัยชัดเจนดีแล้ว แต่หากนำเสนอรูปแบบเนื้อหารายการเด็กและครอบครัว เป็นตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่กลุ่มก็จะยิ่งชัดเจนขึ้น พร้อมกับอธิบายใต้ตาราง ส่วนเรื่องของนิยาม ยังขาดผลที่ review นิยามจากต่างประเทศ ทั้งนี้ข้อสังเกตว่า นิยามและรูปแบบเนื้อหาควรมีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่
- 1.5 คุณสุวิทย์ สาสนพิจิตร เห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้ว

อาจกล่าวได้ว่า ข้อมูลจากการจัดการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย 4 ครั้ง จำนวนรวม 49 คน และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ประกอบการรายการเด็กและผู้ทำงานด้านเด็ก 4 คน พร้อมทั้งความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถสรุปได้ดังนี้

รูปแบบรายการเด็ก และเยาวชน

1. เหมาะกับเด็กในแต่ละชุมชน ท้องถิ่น
2. เปิดพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วม ได้ใช้จินตนาการอย่างสร้างสรรค์
3. เหมาะกับพัฒนาการเด็กแต่ละช่วงวัย
4. ช่วงเวลาในการออกอากาศกับช่วงวัยจะต้องสัมพันธ์กัน
5. ดึงดูดใจ สนุก ตื่นเต้นแต่แฝงไปด้วยความรู้
6. อาจเป็นการบูรณาการแนวอนุรักษ์ แนวสร้างสรรค์ สนุกสนาน มีสาระสอดแทรก และแนววิทยาศาสตร์
7. อาจเป็นเกมผจญภัยด้านต่างๆ รู้จักแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่เด็กมีส่วนร่วมได้
8. อาจเป็นรายการแนววาไรตี้ หรือมีรูปแบบที่หลากหลาย
9. เปิดให้มีการร่วมสนุก มีเกมให้เล่น แข่งขันตอบปัญหา ได้วาที
10. อาจนำเสนอเป็นละครเสริมสร้างความรู้ หลักการใช้ชีวิต สาระดีสัตย์ วรรณกรรม วรรณคดี
11. ควรผ่านกระบวนการคิดอย่างละเอียด และนำเสนอในรูปแบบง่ายๆ
12. ใช้เพลงและศิลปะเข้ามาเป็นส่วนสำคัญ
13. ใช้กลวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงวัย

เนื้อหารายการเด็ก และเยาวชน

1. เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กแต่ละช่วงวัย
2. สอดแทรกทักษะการใช้ชีวิต การอยู่ร่วมกัน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะ
3. มีความปลอดภัย ถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิเด็ก และอยู่ในกรอบจริยธรรมสื่อสำหรับเด็ก
4. เน้นความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทันสมัย เด็กเข้าใจได้ง่าย
5. เน้นเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ท้องเที่ยว มารยาทในสังคม
6. ควรนำข้อมูลที่อยู่ในหนังสือที่เด็กชอบอ่าน ผลิตเป็นรายการโทรทัศน์
7. พ่อแม่สามารถเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็กด้วย
8. สัมพันธ์กับบริบทสังคม และวิถีชีวิตของเด็กในแต่ละพื้นที่

9. เป็นไปตามกฎหมาย และจริยธรรม ที่ไม่มีปัญหาเรื่อง S (sex) L (language) V (violence) R (representation)
10. มีเนื้อหาตามทฤษฎี +6 -3 คือความคิดด้านบวก 6 ด้าน และด้านลบ 3 ด้าน
11. เน้นทักษะการใช้ชีวิต และการเอาตัวรอด
12. มีการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็ก
13. นำเสนอเกี่ยวกับหนังสืออ่าน สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมของครอบครัว วิทยาศาสตร์
14. นำเสนอเรื่องที่สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นของสังคมของเด็กในวัยนี้ เช่น เด็กไม่กินผัก เด็กขาดคุณธรรม จริยธรรม
15. ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
16. มีสาระที่ใกล้ตัวในการใช้ชีวิต
17. สอดแทรกศิลปะที่ใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์

นิยามรายการเด็ก และเยาวชน

รายการสำหรับเด็กโดยทั่วไป คือรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นไปตามพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยใช้ภาษาสุภาพ ไม่หยาบคาย ไม่เสนอเรื่องเพศและความรุนแรงที่ไม่เหมาะสม ผ่านรูปแบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเคารพสิทธิเด็ก โดยเด็กสามารถรับชม/รับฟังเพียงลำพังได้

แยกได้เป็นนิยามของรายการเด็กในแต่ละช่วงวัย ดังต่อไปนี้

รายการเด็กปฐมวัย คือรายการที่ผลิตขึ้นอย่างสร้างสรรค์ ปลอดภัย เพื่อส่งเสริมจินตนาการและการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีพัฒนาการครบทุกด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบ

รายการเด็กวัยเรียน คือรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็กวัย 6-12 ปี โดยเน้นสาระบันเทิง สอดแทรกความรู้ คำสอน คุณธรรม จริยธรรม และการทำความดี อย่างมีส่วนร่วม และมีศิลปะ ตลอดจนมุ่งเน้นพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม

รายการวัยรุ่น คือรายการที่ผลิตขึ้นอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็กวัย 13-18 ปี โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม มีความสนุกสนาน ทันสมัย ดึงดูดใจ เน้นทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการอยู่ร่วมกันในครอบครัว และมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม พร้อมนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทและความคาดหวังของสังคมด้วย

รูปแบบรายการครอบครัว

1. เป็นรายการที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว
2. สามารถสื่อสารให้เห็นความสำคัญของบุคคลในครอบครัว
3. อาจเป็นรายการแนววาไรตี้ เช่น เรื่องการทำอาหาร ท่องเที่ยว ผจญภัย การดำเนินชีวิต

4. อาจเป็นสารคดี เช่น ชีวิตสัตว์โลก ล่ารวมโลก
5. มีละครเพื่อครอบครัว เพื่อให้คนในครอบครัวได้ศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน การดูแลสมาชิกในครอบครัว
6. อาจเป็นละครแนวชีวิตคอม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว พัฒนาทักษะชีวิต
7. อาจนำเสนอในรูปแบบแอนิเมชัน เป็นเกมโชว์ ที่ดูแล้วสนุกสนานเพลิดเพลิน
8. เป็นรายการที่ทุกคนในครอบครัวดูด้วยกันได้
9. นำเสนอในรูปแบบละครชุด ที่แฝงข้อคิดในทางพระพุทธศาสนา เพื่อสอนเด็กๆ ไปพร้อมกัน

เนื้อหารายการครอบครัว

1. เน้นทักษะการแก้ปัญหา
2. ให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงลูกตามวัย
3. สื่อสารให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในครอบครัว
4. ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
5. ส่งเสริมประชาธิปไตยในครอบครัว เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
6. ปลูกฝังเรื่องสถาบันครอบครัว ส่งเสริมความสามัคคี ความเอาใจใส่และห่วงใยซึ่งกันและกันในครอบครัว
7. ให้คำแนะนำในการเลี้ยงลูก การดูแลอารมณ์ของลูก และการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำสำหรับครอบครัวที่ต้องดูแลเด็กที่มีคุณลักษณะที่หลากหลาย
8. นำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์กับครอบครัว เช่น แนะนำอาชีพเสริม สอนทำอาหาร
9. ส่งเสริมทักษะของครอบครัว ที่สอดคล้องกับปัญหาของสังคม
10. ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว
11. ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

นิยามรายการครอบครัว

รายการครอบครัว คือ รายการที่ผลิตขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และปลอดภัย เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ให้สมาชิกทุกคนเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองตั้งแต่ช่วงเริ่มตั้งครอบครัวไปตลอดทุกช่วงตามพัฒนาการของครอบครัว ส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว และสอดแทรกเนื้อหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้สมาชิกเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้ใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวอย่างสร้างสรรค์

บทที่ 5
อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบ เนื้อหา และนิยาม ของรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในกลุ่มสนทนา และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก รวม 49 คนนั้น พบข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันตามตาราง ดังนี้

1) รายการเด็ก และเยาวชน

1.1 รูปแบบรายการเด็ก และเยาวชน

กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก	กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล	ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง
<ol style="list-style-type: none"> 1. เหมาะกับเด็กแต่ละช่วงวัย หลากหลาย ดูง่าย และประทับใจ 2. สอดรับกับการรับรู้ของเด็กแต่ละวัย 3. รายการเด็กแต่ละวัยควรแตกต่างกัน ต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็ก เข้าใจการรับและการสื่อสารของเด็ก 4. ไม่ซับซ้อน วิธีการต้องเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย ใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น เพลงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ และศิลปะ 5. ไม่ได้สอนโดยตรง แต่สอดแทรกสิ่งที่ต้องการสื่อเข้าไปในพฤติกรรม การแสดงออกของตัวละคร พิธีกร หรือตัวดำเนินเรื่อง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รูปแบบและเนื้อหาเหมาะกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัย 2. รูปแบบสามารถพลิกแพลงได้ ให้เหมาะกับพื้นที่ และรายได้เฉลี่ยของพื้นที่ 3. รูปแบบเปิดพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วม ได้คิดจินตนาการต่อ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วงเวลาในการออกอากาศกับช่วงวัยจะต้องสัมพันธ์กัน 2. รายการต้องดึงดูดใจ ตลก ตื่นเต้นแต่แฝงไปด้วยความรู้ 3. รายการที่สนุกสนาน แฝงไปด้วยความรู้ สอนคุณธรรม จริยธรรม มีคติสอนใจ 4. เป็นรูปแบบของการ์ตูนที่เน้นความสนุกสนาน มีสาระร่วมด้วย 5. รายการที่เปิดให้มีการร่วมสนุก มีเกมให้เล่น แข่งขันตอบปัญหา ได้วาที 6. เป็นรูปแบบของการ์ตูนแนวอนุรักษ์ แนวสร้างสรรค์ และแนววิทยาศาสตร์

<p>6. เด็กต้องสนุก ดึงดูดความสนใจของเด็กได้</p> <p>7. ใช้ความสนุกเป็นตัวนำ รองลงมาคือ ความ</p> <p>8. บันเทิง อันดับสุดท้ายคือ ให้การศึกษา 10%</p> <p>9. ให้ความสำคัญกับรูปแบบในการนำเสนอ มากกว่าการนำเสนอเนื้อหาที่หนักๆ และแสดงให้เห็นดีกว่าสอนเด็กโดยตรง</p>		<p>7. นำข้อมูลที่อยู่ในหนังสือที่เด็กชอบอ่าน ผลิตเป็นรายการโทรทัศน์</p> <p>8. รูปแบบรายการที่เป็นเกมผจญภัยด้านต่างๆ รู้จักแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่เด็กมีส่วนร่วมได้</p> <p>9. เป็นรายการแนววาไรตี้ มีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งเรื่องคุณธรรม จริยธรรม คติธรรม ประวัติศาสตร์</p> <p>10. วัฒนธรรมท้องถิ่น ท่องเที่ยว มารยาทในสังคม</p> <p>11. รายการที่นำเสนอเกี่ยวกับหนังสือที่น่าอ่าน สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมของครอบครัว วิทยาศาสตร์</p> <p>12. นำเสนอในรูปแบบละครเสริมสร้างความรู้ หลักการใช้ชีวิต สารคดีสัตว์วรรณกรรม วรรณคดี</p> <p>13. นำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับเด็ก</p>
--	--	--

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล และ ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง พบข้อมูลดังนี้

ความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปแบบรายการเด็กนั้น กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่า รูปแบบของรายการเด็กต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงวัย หลากหลาย ดูง่ายและประทับใจ สอดรับกับการรับรู้ของเด็กแต่ละวัย รายการเด็กแต่ละวัยควรแตกต่างกัน ต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็ก เข้าใจการรับและการสื่อสารของเด็ก ไม่ซับซ้อน วิธีการต้องเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย ใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น เพลงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ และศิลปะ

สอดคล้องกับความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล และความคิดเห็นจากเด็ก และผู้ปกครอง คือ รายการเด็กนั้นต้องมีรูปแบบและเนื้อหาเหมาะสมกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัย และช่วงเวลาในการออกอากาศกับช่วงวัยจะต้องสัมพันธ์กัน

ความคิดเห็นต่อมาของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่ารูปแบบรายการเด็กนั้นต้องไม่สอนโดยตรง แต่สอดแทรกสิ่งที่ต้องการสื่อเข้าไปในพฤติกรรม การแสดงออกของตัวละคร พิธีกร หรือตัวดำเนินเรื่อง ต้องสนุก ดึงดูดความสนใจของเด็กได้ ใช้ความสนุกเป็นตัวนำ รองลงมาคือ ความบันเทิง อันดับสุดท้ายคือ ให้การศึกษา 10% และให้ความสำคัญกับรูปแบบในการนำเสนอมากกว่าการนำเสนอที่หนักๆ และแสดงให้เห็นดีกว่าสอนเด็กโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ รายการต้องดึงดูดใจ ตลก ตื่นเต้นแต่แฝงไปด้วยความรู้ และรายการที่สนุกสนาน แฝงไปด้วยความรู้ สอนคุณธรรม จริยธรรม มีคติสอนใจ เป็นรูปแบบของการ์ตูนที่เน้นความสนุกสนาน มีสาระร่วมด้วย

ความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ รายการเด็กนั้นอาจนำเสนอเป็นรูปแบบของการ์ตูน แนวอนุรักษ์ แนวสร้างสรรค์ และแนววิทยาศาสตร์ นำข้อมูลที่อยู่ในหนังสือที่เด็กชอบอ่าน ผลิตเป็นรายการโทรทัศน์ที่เป็นเกมผจญภัยด้านต่างๆ รู้จักแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่เด็กมีส่วนร่วมได้ เป็นรายการแนววาไรตี้ มีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งเรื่องคุณธรรม จริยธรรม คติธรรม ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น ท่องเที่ยว มารยาทในสังคม รายการที่นำเสนอเกี่ยวกับหนังสือที่น่าอ่าน สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมของครอบครัว วิทยาศาสตร์ นำเสนอในรูปแบบละคร เสริมสร้างความรู้ หลักการใช้ชีวิต สารคดีสัตว์วรรณกรรม วรรณคดี และนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องเด็ก

สุดท้ายคือ ความเห็นที่ได้จากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ รูปแบบสามารถพลิกแพลงได้ ให้เหมาะกับพื้นที่ และรายได้เฉลี่ยของพื้นที่ และเปิดพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วม ได้คิดจินตนาการต่อ และความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ รายการที่เปิดให้มีการร่วมสนุก มีเกมให้เล่น แข่งขันตอบปัญหา และได้วาที

จะเห็นได้ว่า สำหรับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายแล้ว สิ่งที่ต้องการชัดเจนบางส่วนไม่ปรากฏในความคิดของกลุ่มวิชาชีพ และนักวิชาการ ซึ่งอาจจะทำให้รายการที่มีไม่ตอบโจทย์กลุ่มผู้ชม ได้แก่ กลุ่มผู้ชมต้องการ

รายการที่เป็นการ์ตูนแนวอนุรักษ์ แนวสร้างสรรค์ และแนววิทยาศาสตร์ เป็นเกมผจญภัยด้านต่างๆ รู้จักแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่เด็กมีส่วนร่วมได้ เปิดให้มีการร่วมสนุก มีเกมให้เล่น แข่งขันตอบปัญหา ใต้วาที่ และนำข้อมูลที่อยู่ในหนังสือที่เด็กชอบอ่าน ผลิตเป็นรายการโทรทัศน์ เป็นรายการแนววาไรตี้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ท้องเที่ยว รวมถึงมารยาทในสังคม

1.2 เนื้อหารายการเด็ก และเยาวชน

กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อสำหรับเด็ก	กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล	ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีสาระที่ใกล้ตัวในการใช้ชีวิต 2. ปลุกฝังให้เด็กเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตกับคนอื่น 3. นำเสนอเรื่องที่สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นของสังคมของเด็กในวัยนี้ เช่น เด็กไม่กินผัก เด็กขาดคุณธรรม จริยธรรม 4. ปลุกฝังจริยธรรม 5. มีศิลปะที่ใช้จินตนาการ 6. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามวัย 7. ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เนื้อหาเป็นรายการที่สอนทักษะการใช้ชีวิต การอยู่ร่วมกัน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะ 2. เน้นทักษะการใช้ชีวิต และการเอาตัวรอด 3. เนื้อหาเป็นไปตามช่วงวัย มีความปลอดภัย ถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิเด็ก และสะท้อนความเป็นจริง 4. เน้นความสนุกสนาน เพลิดเพลิน น่าติดตาม 5. เนื้อหาเน้นความสนุก ทันสมัย เด็กเข้าใจได้ง่าย 6. เนื้อหาพ่อแม่ควรได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็กด้วย 7. มีเนื้อหาตามทฤษฎี +6 -3 คือความคิดด้านบวก 6 ด้าน และด้านลบ 3 ด้าน 8. เนื้อหาสัมพันธ์กับบริบทสังคม และวิถีชีวิตของเด็กในแต่ละพื้นที่ 9. ผ่านกระบวนการคิดอย่างละเอียด และนำเสนอในรูปแบบง่ายๆ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีเนื้อหาที่ผู้ปกครองสามารถดูได้พร้อมๆ กับเด็ก 2. มีเนื้อหาตามทฤษฎี +6 -3 คือความคิดด้านบวก 6 ด้าน และด้านลบ 3 ด้าน

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล และ ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง พบข้อมูลดังนี้

ความคิดเห็น เกี่ยวกับเนื้อหารายการเด็กนั้น กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่า รายการเด็กนั้นต้องมีสาระที่ใกล้ตัวในการใช้ชีวิต ปลูกฝังให้เด็กเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตกับคนอื่น นำเสนอเรื่องที่สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นของสังคมของเด็กในวัยนี้ เช่น เด็กไม่กินผัก เด็กขาดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล เนื้อหาเป็นรายการที่สอนทักษะการใช้ชีวิต การอยู่ร่วมกัน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะ เน้นทักษะการใช้ชีวิต และการเอาตัวรอด

ความคิดเห็นต่อมาของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่า ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามวัย ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ เนื้อหาเป็นไปตามช่วงวัย มีความปลอดภัย ถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิเด็ก และสะท้อนความเป็นจริง

ส่วนความคิดเห็นจากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ เนื้อหาเน้นความสนุกสนาน สัมผัส เด็กเข้าใจได้ง่าย เน้นความสนุกสนาน เพลิดเพลิน น่าติดตาม และ ความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 คือ มีเนื้อหาที่ผู้ปกครองสามารถดูได้พร้อมๆ กับเด็ก นอกจากนี้ ยังเห็นสอดคล้องกับผู้ชมเด็ก และผู้ปกครอง คือ ควรมีเนื้อหาตามทฤษฎี +6 -3 คือความคิดด้านบวก 6 ด้าน และด้านลบ 3 ด้าน

ความคิดเห็นจากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ รายการเด็กควรมีเนื้อหาสัมพันธ์กับบริบทสังคม และวิถีชีวิตของเด็กในแต่ละพื้นที่ และผ่านกระบวนการคิดอย่างละเอียด และนำเสนอในรูปแบบง่าย ๆ

จะเห็นได้ว่า สำหรับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายแล้ว ต่างต้องการรายการที่มีเนื้อหาตามทฤษฎี +6 -3 คือความคิดด้านบวก 6 ด้าน และด้านลบ 3 ด้าน ซึ่งปรากฏในความคิดเห็นของกลุ่มองค์กรกำกับดูแล ส่วนรายการที่มีเนื้อหาที่ผู้ปกครองสามารถดูได้พร้อมๆ กับเด็ก และยังไม่ปรากฏในความคิดเห็นของกลุ่มอื่นๆ

1.3 นิยามรายการเด็ก และเยาวชน

กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อสำหรับเด็ก	กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล	ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง
<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นรายการที่ให้ความสุข อิ่มเอมใจ อุ่นใจ ปลอดภัย และสนุกสำหรับเด็ก 2. เป็นรายการที่ทำเพื่อเด็กไม่ใช่แค่มีเด็กเป็นส่วนประกอบของรายการ 3. เป็น Children media ไม่ใช่ Education media 4. เป็นรายการที่ออกแบบมาเพื่อเด็กแต่ละวัยตามหลักจิตวิทยา 5. สามารถดูได้ทั้งครอบครัว เพื่อให้พ่อ แม่ได้เรียนรู้ไปร่วมกัน 6. เป็นรายการที่มีจริยธรรมสื่อกำกับ โดยเฉพาะในประเด็นที่อ่อนไหว 7. คนที่ผลิตต้องผ่านการรับรองแล้วว่าสามารถทำงานกับเด็กได้เป็นอย่างดี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครรนิยามแยกรายการเด็กตามช่วงวัยทั้ง 3 วัย ได้แก่ ปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น 1. รายการเด็กปฐมวัย คือรายการที่ส่งเสริมจินตนาการและการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน 2. รายการเด็กวัยเรียน คือรายการที่มีความเข้าใจในตัวเด็ก เข้าถึงเด็ก และเด็กเข้าถึงได้ง่าย และมุ่งพัฒนาตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม 3. รายการวัยรุ่น คือรายการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม มีความสนุก ทันสมัย เน้นทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคม และมีเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกับในบทเรียน 4. ให้นิยามรายการที่แยกตามช่วงวัย ตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัย 5. เน้นทักษะการใช้ชีวิต 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้นิยามรายการแยกตามช่วงวัย เพราะเด็กมีความสนใจที่แตกต่างกัน 2. เป็นรายการที่เด็กสามารถดูเองได้ โดยไม่ต้องมีผู้ใหญ่นั่งอยู่ด้วย 3. เน้นสาระบันเทิง สอดแทรกความรู้ คำสอน คุณธรรม และการทำความดี 4. นำเสนอเทคโนโลยีใหม่ๆ นวัตกรรมที่น่าสนใจ 5. ใช้ถ้อยคำภาษาสุภาพ ไม่หยาบคาย และแสดงความรุนแรง

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล และ ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง พบข้อมูลดังนี้

ความคิดเห็น เกี่ยวกับนิยามรายการเด็กนั้น กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่าเป็นรายการที่ให้ความสุข อิ่มเอมใจ อุ่นใจ ปลอดภัย และสนุกสำหรับเด็ก เป็นรายการที่ทำเพื่อเด็กไม่ใช่แค่มีเด็กเป็นส่วนประกอบของรายการ เป็น Children media ไม่ใช่ Education media และเป็นรายการที่ออกแบบมาเพื่อเด็กแต่ละวัยตามหลักจิตวิทยา ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ ควรนิยามแยกรายการเด็กตามช่วงวัยทั้ง 3 วัย ได้แก่ ปฐมวัย วัยเรียน และวัยรุ่น ได้แก่ รายการเด็กปฐมวัย คือรายการที่ส่งเสริมจินตนาการและการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน รายการเด็กวัยเรียน คือรายการที่มีความเข้าใจในตัวเด็ก เข้าถึงเด็ก และเด็กเข้าถึงได้ง่าย และมุ่งพัฒนาตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม รายการวัยรุ่น คือรายการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม มีความสนุกสนาน สนุกสนาน เน้นทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคม และมีเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกับในบทเรียน และความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ ให้นิยามรายการที่แยกตามช่วงวัย ตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัย สุดท้ายคือ ความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ ให้นิยามรายการแยกตามช่วงวัย เพราะเด็กมีความสนใจที่แตกต่างกัน

ความคิดเห็นต่อมาของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่าสามารถดูได้ทั้งครอบครัว เพื่อให้พ่อ แม่ได้เรียนรู้ไปร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือเป็นรายการที่เด็กสามารถดูเองได้ โดยไม่ต้องมีผู้ใหญ่เฝ้าอยู่ด้วย

จะเห็นได้ว่า สำหรับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายแล้ว ด้านนิยามรายการเด็กนั้น ส่วนมากจะสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก และกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล แต่จะมีส่วนที่ไม่ปรากฏในทั้ง 2 กลุ่มคือ นำเสนอเทคโนโลยีใหม่ๆ นวัตกรรมที่น่าสนใจ ใช้ถ้อยคำภาษาสุภาพ ไม่หยาบคาย และแสดงความรุนแรง

2) รายการครอบครัว

2.1 รูปแบบรายการครอบครัว

กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก	กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล	ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง
<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เช่น การทำอาหารร่วมกัน ทำให้คนในครอบครัวได้พูดคุยกันระหว่างการทำอาหาร ส่งเสริมสุขภาพคนในครอบครัว 2. รายการที่มีการกิจกรรมร่วมกัน ไม่แบ่งแยก คนดูอาจจะมีส่วนร่วมได้ เช่น ทำเรื่องฟุตบอลให้ทุกคนในบ้านสนใจ 3. สอนทำอาหารแบบ Reality หรือสิ่งที่เด็กสนใจ 4. สารคดีท่องเที่ยวในรูปแบบครอบครัว 5. ละครเนื้อหาดี ไม่จำเป็นต้องสอนก็ได้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รูปแบบเป็นรายการที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สื่อสารให้เห็นความสำคัญของบุคคลในครอบครัว 2. เป็นรายการที่ดูได้ทุกวัย ทุกคนในครอบครัวดูด้วยกันได้ 3. เป็นรายการแนววาไรตี้ เช่น เรื่องการทำอาหาร ท่องเที่ยว ผจญภัย การดำเนินชีวิต 4. มีละครแนวชีวิตคอม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว พัฒนา ทักษะชีวิต 5. ปกป้องเรื่องสถาบันครอบครัว ส่งเสริมความสามัคคี ความเอาใจใส่และห่วงใยซึ่งกันและกันในครอบครัว 6. เป็นรายการที่ทุกคนในครอบครัวดูด้วยกันได้ 7. เป็นรูปแบบของสารคดี เช่น ชีวิตสัตว์โลก สวรรค์โลก 8. มีละครเพื่อครอบครัว เพื่อให้คนในครอบครัวได้ศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านการ 9. แก้ปัญหาที่แตกต่างกัน การดูแลสมาชิกในครอบครัว 10. นำเสนอในรูปแบบแอนิเมชัน เป็นเกมโชว์ ที่ดูแล้วสนุกสนานเพลิดเพลิน

		11. นำเสนอในรูปแบบละครชุด ที่แฝงข้อคิดในทางพระพุทธศาสนา เพื่อสอนเด็กๆ ไปด้วยพร้อมกัน
--	--	--

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล และ ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง พบข้อมูลดังนี้

ความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปแบบรายการครอบครัวนั้น กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่า ควรเน้นการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เช่น การทำอาหารร่วมกัน ทำให้คนในครอบครัวได้พูดคุยกันระหว่างการทำอาหาร ส่งเสริมสุขภาพคนในครอบครัว รายการที่มีภารกิจกิจกรรมร่วมกัน ไม่แบ่งแยก คนดูอาจจะมีส่วนร่วมได้ เช่น ทำเรื่องฟุตบอลให้ทุกคนในบ้านสนใจ สอนทำอาหารแบบ Reality หรือสิ่งที่เด็กสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ รูปแบบเป็นรายการที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และกลุ่มผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ สื่อสารให้เห็นความสำคัญของบุคคลในครอบครัว เป็นรายการที่ดูได้ทุกวัย ทุกคนในครอบครัวดูด้วยกันได้ เป็นรายการแนววาไรตี้ เช่น เรื่องการทำอาหาร ท่องเที่ยว ฝึกลูก การดำเนินชีวิต มีละครแนวชีวิตคอม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว พัฒนา ทักษะชีวิต ปลูกฝังเรื่องสถาบันครอบครัว ส่งเสริมความสามัคคี ความเอาใจใส่และห่วงใยซึ่งกันและกันในครอบครัว เป็นรายการที่ทุกคนในครอบครัวดูด้วยกันได้

ความคิดเห็นต่อมาของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่าควรมีสารคดีท่องเที่ยวในรูปแบบครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ อยากรู้รายการที่มีรูปแบบของสารคดี เช่น ชีวิตสัตว์โลก สำรวจโลก มีละครเพื่อครอบครัว เพื่อให้คนในครอบครัวได้ศึกษาเรียนรู้

ความคิดเห็นต่อมาของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่า ละครเนื้อหาดี ไม่จำเป็นต้องสอนก็ได้ และมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ส่วนความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 คือ นำเสนอในรูปแบบแอนิเมชัน เป็นเกมโชว์ ที่ดูแล้วสนุกสนานเพลิดเพลิน นำเสนอในรูปแบบละครชุดที่แฝงข้อคิดในทางพระพุทธศาสนา เพื่อสอนเด็กๆ ไปด้วยพร้อมกัน

จะเห็นได้ว่า สำหรับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายแล้ว ด้านรูปแบบรายการครอบครัวนั้น ทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 เนื้อหารายการครอบครัว

กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก	กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล	ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง
<p>1. หลักในการดำเนินชีวิตให้ความเป็นครอบครัว ส่งเสริมความรักความเข้าใจ</p> <p>1. ส่งเสริมทักษะของครอบครัว ที่สอดคล้องกับปัญหาของสังคม</p> <p>2. ไม่เฉพาะเจาะจงที่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ต้องการเรื่องที่น่าสนใจในหลายช่วงวัย</p> <p>2. ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย</p> <p>3. เนื้อหารายการปลอดภัยทุกคนดูได้ โดยเด็กเป็นตัวตั้ง ไม่ทำร้ายเด็ก</p> <p>4. ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว</p>	<p>1. เนื้อหาเน้นทักษะการแก้ปัญหา</p> <p>2. เนื้อหาให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงลูกตามวัย</p> <p>1. ส่งเสริมประชาธิปไตยในครอบครัว เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข</p> <p>2. สื่อสารให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในครอบครัว</p> <p>3. ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน</p>	<p>1. เป็นรายการให้คำแนะนำในการเลี้ยงลูก การดูแลอารมณ์ของลูก และการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำสำหรับครอบครัวที่ต้องดูแลเด็กพิเศษ</p> <p>2. นำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์กับครอบครัว เช่น แนะนำอาชีพเสริม สอนทำอาหาร</p>

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล และกลุ่มผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง พบข้อมูลดังนี้

ความคิดเห็นแรก เกี่ยวกับเนื้อหารายการครอบครัวนั้น กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่า หลักในการดำเนินชีวิตให้ความเป็นครอบครัว ส่งเสริมความรักความเข้าใจ ส่งเสริมทักษะของครอบครัว ที่สอดคล้องกับปัญหาของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ เนื้อหาเน้นทักษะการแก้ปัญหา

ความคิดเห็นต่อมาของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่าเนื้อหาของรายการครอบครัวนั้นไม่ควรเฉพาะเจาะจงที่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ต้องหาเรื่องที่น่าสนใจในหลายช่วงวัย ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ เนื้อหาให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงลูกตามวัย

ความคิดเห็นต่อมาของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่า เนื้อหารายการควรปลอดภัยทุกคนดูได้ โดยเด็กเป็นตัวตั้ง ต้องส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ ส่งเสริมประชาธิปไตยในครอบครัว เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สื่อสารให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในครอบครัว และส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

จะเห็นได้ว่า สำหรับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายแล้ว ด้านเนื้อหารายการครอบครัวนั้น ต้องการรายการที่ให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูบุตร การดูแลอารมณ์ของบุตร และการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำสำหรับครอบครัวที่ต้องดูแลเด็กพิเศษ ทั้งยังต้องการให้นำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์กับครอบครัว เช่น แนะนำอาชีพเสริมสอนทำอาหาร ซึ่งไม่ปรากฏในกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก และกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล

1.3 นิยามรายการครอบครัว

กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก	กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล	ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง
<ol style="list-style-type: none"> 1. ทุกคนในครอบครัวดูได้ และได้อะไรจากการดูรายการนั้น ดูแล้วมีความสุข สามารถเป็นประโยชน์กับผู้คนได้ เป็นความบันเทิงที่มีคุณค่า 2. รายการที่ดูได้ทุกคน สนุกร่วมกัน ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย 3. สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้บทบาทตนเองเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว เข้าใจบทบาทในครอบครัว 2. ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว การดูแลซึ่งกันและกัน การให้ความ 3. เคารพกันในครอบครัว 4. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว 5. ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา 6. จัดให้เป็นเรต “ท” 7. จัดให้เป็นเรตสำหรับครอบครัว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นรายการที่ดูได้ทั้งครอบครัว 2. ส่งเสริมให้คนในครอบครัวได้ใช้เวลาด้วยกัน 3. ส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว 4. ส่งเสริมให้รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในครอบครัว 5. สอดแทรกเนื้อหาความรู้

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล และ ผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง พบข้อมูลดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับนิยามรายการครอบครัวนั้น กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่า ทุกคนในครอบครัวดูได้ และได้อะไรจากการดูรายการนั้น ดูแล้วมีความสุข สามารถเป็นประโยชน์กับผู้คนได้ เป็นความบันเทิงที่มีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว เข้าใจบทบาทในครอบครัว ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว การดูแลซึ่งกันและกัน การให้ความเคารพกันในครอบครัว และใกล้เคียงกับความเห็นผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ เป็นรายการที่ดูได้ทั้งครอบครัว ส่งเสริมให้คนในครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกัน และส่งเสริมความสัมพันธของคนในครอบครัว

ความคิดเห็นต่อมาของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก เห็นว่าสมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้บทบาทตนเองเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ ส่งเสริมให้รับบทบาทหน้าที่ของตนเองในครอบครัว

ความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล เห็นว่า รายการครอบครัวควรจัดให้เป็นเรต “ท” สอดคล้องกับกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก ที่เห็นว่า รายการที่ดูได้ทุกคน ได้รับความสนุกสนานร่วมกัน และ ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย ส่วนความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล คือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา และความคิดเห็นจากผู้ชม เด็ก และผู้ปกครอง คือ รายการควรมีการสอดแทรกเนื้อหาความรู้

จะเห็นได้ว่า สำหรับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายนั้น นิยามรายการครอบครัว ต้องเป็นรายการที่ดูได้ทั้งครอบครัว และส่งเสริมให้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในครอบครัว ซึ่งทั้ง 2 ข้อนี้ไม่ปรากฏในความเห็นของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก และกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เมื่อนำความเห็นของกลุ่มผู้ชมเป้าหมายเป็นหลักในการพิจารณาจะเห็นว่า ความเห็นบางความเห็นไม่ตรงกับความเห็นของกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ทำงานด้านสื่อเพื่อเด็ก และกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรกำกับดูแล ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้รายการที่ผลิตออกมาไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย ทำให้รายการไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้ประกอบการรายการเด็กเยาวชน และครอบครัว หรือผู้ผลิตรายการควรนำข้อมูลที่เป็นความเห็นและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารายการเพื่อให้รายการเป็นที่น่าสนใจติดตาม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ชมเป้าหมาย

นอกจากนี้ จากข้อมูลของต่างประเทศ พบแนวทางที่คล้ายกัน กล่าวคือ เรื่องความรุนแรง ภาษาที่หยาบคาย ส่อเสียด และเรื่องเพศ ต่างเป็นเรื่องที่ต้องห้ามในช่วงเวลารายการเด็กและครอบครัวอย่างชัดเจน

จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอแนะแก่ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

1. กำหนดเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสำคัญ คุณประโยชน์ และผลกระทบที่กว้างขวางและลึกซึ้ง ของสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว
2. กำหนดมาตรการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการผลิตสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่กว้างขวางและทั่วถึง ผ่านกลไกกองทุน กสทช. และกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
3. กำหนดมาตรการสร้างแรงจูงใจให้สังคมหันมาสนับสนุนเพื่อสร้างพื้นที่สื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ด้วยมาตรการลดค่าใบอนุญาต ลดหย่อนภาษี ให้รางวัล/ชื่นชมยกย่องสื่อสร้างสรรค์
4. สนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่ความรู้ในการผลิตสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ให้แก่ผู้สนใจ ทั้งมืออาชีพ และมีมือสมัครเล่น เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบ เนื้อหา และนิยามที่ถูกต้อง สำหรับรายการเด็กแต่ละช่วงวัย และรายการครอบครัว อาจด้วยการจัดอบรม หรือให้ความรู้ผ่าน ชุดความรู้แบบต่างๆ ทั้งด้านจิตวิทยา เทคนิคการผลิต เนื้อหาที่เหมาะสม กฎหมาย และจริยธรรม สื่อเพื่อเด็ก เป็นต้น
5. กำกับและติดตามอย่างจริงจัง เพื่อให้ข้อเสนอที่มีต่อองค์กรกำกับดูแล ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตรายการ ตลอดจนผู้บริโภค เกิดผลในทางปฏิบัติ ดังจะได้กล่าวต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรกำกับดูแล

1. นำข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหา รวมถึงนิยามรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ไป แลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการสื่อเพื่อเด็ก เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และการยอมรับ เพื่อปรับใช้
2. นำข้อมูลไปประกอบในแนวทางกำกับดูแล โดยระบุเพิ่มเติมในประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ (กสท.) เพื่อให้สื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น
3. กำหนดการจัดระดับความเหมาะสม หรือ Rating ที่ละเอียดและชัดเจน สอดคล้องกับนิยาม รายการของเด็กทุกช่วงวัย และนิยามรายการครอบครัว
4. สร้างกลไกในการกำกับดูแลให้การบังคับใช้การจัดระดับความเหมาะสม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน เป็นขั้นตอนอย่างเหมาะสม
5. ร่วมสร้างกลไกในการกำกับดูแลจากผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งผู้ประกอบการ และผู้บริโภค เพื่อให้เกิด กลไกการกำกับดูแลกันเองเป็นเบื้องต้น
6. ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย และอนุสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจน ข้อมูลด้านจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก ให้แก่ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตรายการเด็กและครอบครัวอย่าง กว้างขวางและทั่วถึง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ผลิตสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว

1. ร่วมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรนิติบุคคล เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ผลิตฯ โดยเป็นแหล่งรวบรวม ข้อมูล ความรู้ เกี่ยวกับการผลิตสื่อสร้างสรรค์ และสร้างพลังต่อรองทางสังคมเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายในการขยายพื้นที่สื่อสร้างสรรค์เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวให้มากยิ่งขึ้น
2. นำข้อมูลด้านรูปแบบ เนื้อหา และนิยามที่เหมาะสมสำหรับรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวไป ปรับใช้อย่างเข้มข้น
3. สร้างแนวปฏิบัติ (Code of Practice) เพื่อให้ผู้ผลิตใช้เป็นแนวทางสร้างความเข้มแข็งให้องค์กร ด้วยการกำกับดูแลกันเองร่วมกับผู้บริโภค โดยนำแนวทางด้านรูปแบบ เนื้อหา และนิยามที่ เหมาะสมไปปรับใช้
4. ร่วมกันเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการผลิตสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในทุกมิติ ให้แก่ สมาชิก เพื่อให้ผลงานได้รับการยอมรับ และมีคุณภาพเพียงพอในการส่งเสริมการเรียนรู้ และ พัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทและความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกใน ครอบครัวด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริโภค

1. นำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการเฝ้าระวังและให้ข้อมูลแก่สังคมและองค์กรกำกับดูแล เพื่อป้องกัน สื่อร้าย และขยายสื่อดี ที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว
2. ร่วมกับองค์กรผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการสื่อ สร้างกลไกในการกำกับดูแลกันเอง ผ่านสภาผู้ชม ผู้ฟัง โดยนำข้อมูลด้านรูปแบบ เนื้อหา และนิยามสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่เหมาะสมไป ปรับใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Key Success Factors) ของรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และ ครอบครัว จากต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารายการในประเทศไทย
 2. ศึกษาการสร้างโมเดลของสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวในสื่อสาธารณะ หรือสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ภายใต้บริบทสื่อหลอมรวม
 3. ศึกษาปัจจัยและแนวทางในการสร้างกลไกเพื่อสนับสนุนการผลิตสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และ ครอบครัวในประเทศ ให้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายและมีคุณภาพ
-

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กุลทลี รื่นรมย์ และคณะ (2547). การมุ่งเน้นลูกค้าและตลาดสร้างองค์กรให้แตกต่างอย่างเหนือชั้น.
กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟกส.

ถวิล ธาราโกชนั (2532). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

มรรยาท อัครจันทโชติ. (2557). การกำหนดช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย
:

จากนโยบายของ กสทช. **สู่การปฏิบัติจริงของสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์”**.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สมวงศ์ พงศ์สถาพร (2547). **การตลาดบริการ**. กรุงเทพฯ : บริษัท แบรินด์เอจ จำกัด

อเนก สุวรรณบัณฑิต และ ภาสกร อุดลพัฒน์กิจ (2548). **จิตวิทยาบริการ**. กรุงเทพฯ : เพรสแอนดี้ดีไซน์.

ภาษาอังกฤษ

Campbell, R. F. (1976). Administration Behavior in Education. New York: McGraw – Hill.

Hinshaw, A. S., and Atwood. Anticipated turnover: A preventive approach. Wesrern Journal of
Nursing Research, 1982, 4, 54-55.

The Eight Stages of Psychosocial Development in Erikson

Vroom, V.H. (1964). Work and motivation. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

zone (2003) BBC, BSC, ITC; Listening (2000) RA

Bad language: What are the limits? (1998) BSC; Viewers and Family Viewing Policy (2001) BBC, ITC, BSC; Delete expletives?(2000) ASA, BBC, BSC, ITC; Swearing & Sexual imagery in broadcasting (2005) Ofcom; The Broadcasting Standards Regulation (2003) BSC, ITC; The Watershed: providing a safe viewing

How children interpret screen violence (2003) BBC, BBFC, BSC, ITC; The Broadcasting Standards Regulation (2003) BSC, ITC; The Watershed: providing a safe viewing zone (2003) BBC, BSC, ITC; Viewers and Family Viewing Policy (2001) BBC, ITC, BSC,; Emulation, fears and understanding (1998) ITC; Cartoon Crazy?: children's perceptions of "Action" Cartoons (1998) ITC

Knowing the score (2000). BSC, BBFC; Smoking, alcohol and drugs on television (2005) Ofcom

Ofcom Guidance Notes, Section One: Protecting the under 18s, issued 16 December 2009

The Broadcasting Standards Regulation (2003) BSC, ITC; Soap box or soft soap?(2002) BSC; Young people, Media and Personal relationships (2003) ASA, BBFC, BBC, BSC, ITC; Swearing & Sexual imagery in broadcasting (2005) Ofcom; Attitudes to Sexual Material on Television (2009) Ofcom

The Broadcasting Standards Regulation (2003) BSC, ITC; Striking a balance: the control of children's media consumption (2002) BBCBSC, ITC; Media consumption (2002) BBC, BSC, ITC; The Watershed: providing a safe viewing zone (2003) BBC, BSC, ITC; Viewers and Family Viewing Policy (2001) BBC, ITC, BSC

เว็บไซต์

ABC /Television Program Classification associated standard, 2011 (revised in 2014)

ACMA.gov.au/Children's Television Standards

Children's Educational Television/Guide/fcc.gov

Fcc.gov/guides/Children’s Educational Television

Fcc.gov/Parental Guidelines

FCC /home/Guides/Obscene, Indecent and Profane Broadcast, fcc.gov

Parents/ FCC.gov, fcc.gov

Parental Guidance, www.classification.gov.au/

Television & Children, med.umich.edu

ที่ ๐๔๗ / ๒๕๕๙

๒๔ มีนาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติพิจารณาให้ข้อคิดเห็นต่อผลสรุปของงานวิจัยเบื้องต้น “โครงการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหารายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่พึงประสงค์และการกำหนดนิยามรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว สำหรับประเทศไทย”

เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. โครงการวิจัย
 ๒. ผลสรุปการวิจัยเบื้องต้น
 ๓. รายชื่อผู้ให้ข้อมูล
 ๔. แบบประเมิน

เนื่องด้วย สมาคมวิทยุและสื่อเพื่อเด็กและเยาวชน (สสดย.) ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหารายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่พึงประสงค์และการกำหนดนิยามรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว สำหรับประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่พึงประสงค์ และเพื่อกำหนดนิยามรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่เหมาะสมกับประเทศไทย ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ การสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ประกอบการรายการเด็กและผู้ทำงานด้านเด็ก ซึ่งขณะนี้ได้ผลสรุปการวิจัยเบื้องต้นมาแล้ว

จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในการพิจารณาให้ข้อคิดเห็นต่อผลสรุปของงานวิจัยเบื้องต้น' ลงในแบบประเมินที่แนบมาพร้อมนี้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิชิต ขันทอง วิทยุและสื่อเพื่อเด็ก)

นายกสมาคมวิทยุและสื่อเพื่อเด็กและเยาวชน (สสดย.)

ใบประเมินผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่

สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง

ต้องแก้ไขบางส่วน คือ

.....

.....

.....

.....

2. ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยหรือไม่

สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง

ต้องแก้ไขบางส่วน คือ

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

(ลงนาม).....
(.....)

ใบประเมินผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่

สอดคล้อง

ไม่สอดคล้อง

ต้องแก้ไขบางส่วน คือ

.....

.....

.....

2. ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยหรือไม่

สอดคล้อง

ไม่สอดคล้อง

ต้องแก้ไขบางส่วน คือ.....

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....การสรุปรูปแบบรายการ จัดทำเป็นสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้ในการสื่อสารในกลุ่มเป้าหมาย
อย่างต่อเนื่อง ให้เกิดการรับรู้ความสำคัญ รูปแบบเฉพาะสำหรับรายการสำหรับเด็กและครอบครัว

.....

.....

(ลงนาม).....พรรณพิมล วิปุลากร.....
 (.....)

ใบประเมินผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่

สอดคล้อง

ไม่สอดคล้อง

[/] ต้องแก้ไขบางส่วน

เพิ่มเติมกรณีการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งในระดับเด็ก เยาวชน และระดับครอบครัว ผ่านสื่อที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

2. ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยหรือไม่

สอดคล้อง

ไม่สอดคล้อง

[/] ต้องแก้ไขบางส่วน

เพิ่มเติม กรณีผู้ผลิต/ผู้เผยแพร่กับการพัฒนาศักยภาพด้านจิตวิทยาพัฒนาการยังจำกัด รวมทั้งขีด
 ภูมิทัศน์ กติกา กฎหมาย และข้อเสนออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา
 อย่างยิ่ง

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

อยากให้ข้อเสนอ นำไปสู่การเผยแพร่ และควรมีการกำกับติดตาม ข้อเสนอ ทั้งในส่วน กสทช.
 คณะกรรมการกองทุนสื่อ กลไกภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อเกิดผลที่แท้จริง

รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี

ใบประเมินผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่
 สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง
2. ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยหรือไม่
 สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง
3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

-

คุณสุวิทย์ ศาสนพิจิตร

ใบประเมินผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่

สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง

ต้องแก้ไขบางส่วน คือ

.....

2. ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยหรือไม่

สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง

ต้องแก้ไขบางส่วน คือ

.....

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

โครงการวิจัย- บทนำควรมีการจัดลำดับการเขียนโดยเริ่มจากสถานีโทรทัศน์ที่ออกอากาศรายการเด็ก ปัญหาที่พบ (rating รายการที่ไม่เหมาะสม และปัญหาอื่นๆที่ทางกสทช. พบ) จากนั้น จบด้วยผลการสำรวจที่เป็นตาราง ทั้งนี้ตารางควรมีการอธิบายใต้ตารางเพื่อให้เข้าใจง่ายเพราะบางคนไม่เข้าใจ

ส่วนของแนวคิดที่ใช้ แนวคิดระดับความคาดหวังและระดับความพึงพอใจควรอยู่ด้วยกัน และ แยกเขียนแนวคิดสถานการณ์รายการเด็กต่างหาก ส่วนแนวคิดการกำกับดูแล ยังดูไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ถ้าดูตามวัตถุประสงค์น่าจะเกี่ยวข้องกับข้อกำหนดเกี่ยวกับรายการเด็กมากกว่า ในโครงร่างการวิจัยน่าจะมีนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการด้วย

สรุปผลการวิจัย-ชัดเจนดีแล้วแต่หากนำเสนอรูปแบบเนื้อหารายการเด็กและครอบครัว เป็นตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่กลุ่มก็จะยิ่งชัดเจนขึ้นพร้อมกับอธิบายใต้ตาราง

ส่วนเรื่องของนิยาม ยังขาดผลที่ review นิยามจากต่างประเทศ

ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า นิยามและรูปแบบเนื้อหาควรมีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่

(ลงนาม).....

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา ปิกกินส์)

ใบประเมินผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่

[/] สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง

ต้องแก้ไขบางส่วน

2. ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัยหรือไม่

/] สอดคล้อง

ไม่สอดคล้อง

ต้องแก้ไขบางส่วน

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.1 รายการโทรทัศน์สำหรับครอบครัว ควรเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมในการมีครอบครัว การดูแล
คู่สมรส ความเป็นพ่อแม่ตามพัฒนาการของลูกที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2 เนื้อหาสำหรับเด็กและเยาวชน ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเยาวชนครบทุกด้าน ทั้ง
ด้านกายภาพ (อาหาร บรรยากาศ) ด้านจิตใจ (ทักษะชีวิต การควบคุมอารมณ์) และสังคม (การ
ปรับตัว)

แพทย์หญิงมฤดา สุวรรณโพธิ์